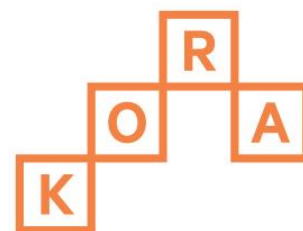

Mette Slottved, Nanna Friche, Jane Greve, Niels Matti Søndergaard, Pernille Hjarsbech, Kira Solveig Larsen, Ann-Sofie Gregersen, Thomas Bargisen, Mads Ulrich Matthiessen, Pernille Hjeremov og Stine Sund Hald

DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT

Hovedforløb på erhvervsuddannelserne inden reformen

Baselinemåling

Det Nationale Institut
for Kommuner og Regioners
Analyse og Forskning

*Hovedforløb på erhvervsuddannelserne inden reformen
– Baselinemåling*

Publikationen kan hentes på www.kora.dk

© KORA og forfatterne, 2016

Mindre uddrag, herunder figurer, tabeller og citater, er tilladt med tydelig kildeangivelse. Skrifter, der omtaler, anmelder, citerer eller henviser til nærværende, bedes sendt til KORA.

© Omslag: Mega Design og Monokrom

Udgiver: KORA
ISBN: 978-87-7488-869-7
Projekt: 10688

**KORA
Det Nationale Institut for
Kommuners og Regioners Analyse og Forskning**

KORA er en uafhængig statslig institution, hvis formål er at fremme kvalitetsudvikling samt bedre ressourceanvendelse og styring i den offentlige sektor.

Det Nationale Institut
for Kommuners og Regioners
Analyse og Forskning

Købmagergade 22
1150 København K
E-mail: kora@kora.dk
Telefon: 444 555 00

Forord

Fra august 2015 trådte en ny reform af erhvervsuddannelserne i kraft. Reformen er resultatet af en bred politisk aftale og medfører en række ændringer af uddannelserne på 10 forskellige indsatsområder. Den indebærer bl.a. en reduktion af antallet af indgange til fire hovedområder, indførelsen af et nyt grundforløb af ensartet varighed uanset hovedområder, adgangskrav til erhvervsuddannelserne på 02 i dansk og matematik og et tilsigtet løft i undervisningskvaliteten. Formålet med reformen er at indfri en række overordnede politiske mål, herunder at flere skal påbegynde en erhvervsuddannelse lige efter 9. eller 10. klasse, at flere skal fuldføre en erhvervsuddannelse, at erhvervsuddannelserne skal udfordre alle elever, så de bliver så dygtige, de kan, og at tilliden til og trivslen på erhvervsuddannelserne skal styrkes. Men hvordan implementeres reform-initiativerne, og fungerer de som ønsket på skolerne? Indfried reform-initiativerne de politiske mål, eller optræder der utilsigtede virkninger af dem? Det er nogle af de spørgsmål, som KORA i samarbejde med Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) undersøger i et forskningsprojekt, der løber frem til 2020.

Denne rapport er den anden af en lang række afrapporteringer i forskningsprojektet. Rapporten bygger på data indsamlet i april-juni 2015 og er et baselinestudie af, hvordan hovedforløbet på erhvervsuddannelserne så ud inden reformen. Hensigten med rapporten er at skabe et sammenligningsgrundlag, som den senere udvikling kan holdes op imod. Implementeringen og virkninger af reformen behandles dermed ikke i denne rapport, men først i senere udgivelser.

Undersøgelsen er finansieret af Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling.

En lang række medarbejdere har deltaget i den dataindsamling, der ligger til grund for rapporten, herunder projektleder Lasse Hønge Flarup, projektleder, ph.d. Pernille Hjarsbech, seniorforsker, ph.d. Jane Greve, seniorprojektleder Niels Matti Søndergaard, seniorprojektleder Mette Slottved, seniorforsker, ph.d. Nanna Friche, forskningsleder Torben Pilegaard Jensen, seniorprojektleder Marianne Schøler Kollin, chefkonsulent Pernille Hjermov (EVA), specialkonsulent Stine Sund Hald (EVA), studentermehjælperne Kira Solveig Larsen, Ann-Sofie Gregersen, Thomas Bargisen, Mads Ulrich Matthiessen samt analyse- og forskningschef, ph.d. Vibeke Normann Andersen.

KORA og EVA ønsker at takke de lærere, elever og ledere, der har deltaget i undersøgelsen.

Forfatterne
Juni 2016

Indhold

Sammenfatning	6
1 Projektets baggrund og problemstillinger	10
1.1 Følgeforskningsprojektets organisering og formål	10
1.2 Forskningsprojektets design	12
1.3 Læsevejledning	19
2 Elever på hovedforløbet inden reformen	20
2.1 Optag af elever på hovedforløbet – 2010-2014	20
3 Et attraktivt ungdomsuddannelsesmiljø	25
3.1 Indsatsområdet "Et attraktivt ungdomsuddannelsesmiljø"	25
3.2 Ungdomsuddannelsesmiljøet på hovedforløbene	25
3.3 Det sociale miljø på uddannelsen	27
3.4 Skolens fysiske rammer	29
4 Enklere struktur og mere overskuelighed	32
4.1 Indsatsområdet "Enklere struktur og mere overskuelighed"	32
4.2 Elevernes valg af hovedforløb	33
4.3 Hovedforløbselevernes brug af vejledning i forbindelse med uddannelsesvalg	35
4.4 Omvalg i forbindelse med grundforløb og overgange til hovedforløb	42
5 Bedre videreuddannelsesmuligheder	45
5.1 Indsatsområdet "Bedre videreuddannelsesmuligheder"	45
5.2 Elevernes viden om videreuddannelsesmuligheder	45
5.3 Skolerne arbejder med at synliggøre videreuddannelsesmuligheder	48
5.4 Elever på området for sundhed, omsorg og pædagogik mest interesserede i videregående uddannelse	50
5.5 Erhvervsuddannelse udgør adganggrundlag for et minimum af studerende i årene op til reformen	52
6 Klare adgangskrav	54
6.1 Indsatsområdet "Klare adgangskrav"	54
6.2 Lærernes vurderinger af elevernes personlige, sociale og faglige forudsætninger	55
6.3 Hovedparten af eleverne vurderer deres egne præstationer positivt	58
7 Mere og bedre undervisning	60
7.1 Indsatsområdet "Mere og bedre undervisning"	60
7.2 Kompetenceløft af lærere og ledere på hovedforløb	61
7.3 Bedre undervisning på hovedforløbene: mere varieret, differentieret og praksisrelateret	71
7.4 Samspil mellem skole og praktik	79
8 Ny erhvervsuddannelse for voksne	85
8.1 Indsatsområdet "Ny erhvervsuddannelse for voksne"	85

8.2	Etablering af euv udfordrer ledere og lærere.....	86
8.3	Et mindretal af elever over 25 år fik afkortet deres hovedforløb inden reformen.....	86
8.4	Elever over 25 år befinder sig godt på skolen	89
9	Styrket uddannelsesgaranti.....	95
9.1	Indsatsområdet: "Fortsat indsats for praktikpladser"	95
9.2	Praktikpladssituationen inden reformen.....	96
9.3	Hovedforløbselevernes vurdering af skolens hjælp til at finde en praktikplads ...	100
10	Baselinestatus for reformmålene.....	106
10.1	Mål 1: Flere elever skal vælge en erhvervsuddannelse direkte efter 9. eller 10. klasse	106
10.2	Mål 2: Flere skal fuldføre en erhvervsuddannelse	108
10.3	Mål 3: Erhvervsuddannelserne skal udfordre alle elever, så de bliver så dygtige, de kan.....	110
10.4	Mål 4: Tilliden til og trivslen på erhvervsskolerne skal styrkes.....	112
	Litteratur	114
Bilag 1	Uddybende beskrivelse af de forskellige delundersøgelser	115
Bilag 2	Forandringsteorier	127

Sammenfatning

Denne sammenfatning redegør for hovedresultaterne af en baselinemåling på erhvervsuddannelsernes hovedforløb. Baselinemålingen bygger på surveydata indsamlet blandt lærere, ledere og elever og casestudier på seks udvalgte skoler i april-juni 2015, kombineret med registerdata fra Danmarks Statistik om de elever, der påbegyndte et hovedforløb i perioden 2010-2014. Baselinemålingen giver dermed en status for centrale delmål knyttet til reformens indsatsområder og de overordnede politisk fastsatte mål, umiddelbart inden EUD-reformen trådte i kraft 1. august 2015. I senere afrapporteringer fra projektet vil baselinedata blive brugt som sammenligningsgrundlag i forhold til at undersøge de forandringer, som reformen skaber. Som sådan har baselinemålingen primært en beskrivende frem for analyserende karakter.

Baselinemålingen af hovedforløb er den anden rapport i forskningsprojektet. Senere følger rapporter om grund- og hovedforløb efter reformen.

34 % er ikke i gang med hovedforløb et år efter afsluttet grundforløb

I årene op til reformen var 34 % af eleverne, der havde fuldført et grundforløb, ikke i gang med et hovedforløb mindst et år efter afsluttet grundforløb. Denne andel var størst på det merkantile område (51 %) og mindst på det tekniske område (29 %).

Undersøgelsen viser samtidig, at antallet af praktikpladssøgende elever er steget i perioden 2010-2014, samtidig med at antallet af elever i skolepraktik næsten er tredoblet. Dette indikerer, at en af de væsentligste udfordringer, som reformen skal tackle i forhold til hovedforløbene, handler om overgangen mellem grundforløb og hovedforløb, også set i forhold til at gennemførelsen på hovedforløbene, når eleverne først er startet, er relativt høj (79 % i 2014).

Gennem en styrkelse af uddannelsesgarantien er det reformens mål at sikre, at flere elever kan fortsætte på hovedforløbet, bl.a. gennem oprettelse af flere skolepraktikpladser. Det er samtidig hensigten, at den nye struktur for uddannelserne skal være med til at understøtte elevernes valg og sikre, at flere elever går i gang med et hovedforløb med gode muligheder for en praktikplads, og færre elever overgår til søgekøen uden at takke ja til tilbuddet om skolepraktik.

Eleverne føler sig godt tilpas på hovedforløbene

Undersøgelsen viser, at eleverne i årene op til reformen på tværs af områder og alder føler sig godt tilpas på hovedforløbene. Over 90 % af eleverne er således helt eller lidt enige i, at de kommer godt ud af det med deres kammerater, og der er få, som oplever at føle sig udenfor.

Flertallet af eleverne under 25 år har en positiv vurdering af ungdomsuddannelsesmiljøet på hovedforløbene. Den mest positive vurdering findes blandt eleverne på det merkantile område. Der er dog også elever, som savner et stærkere ungdomsuddannelsesmiljø på hovedforløbet. Denne gruppe er størst på området for sundhed, omsorg og pædagogik, hvor 44 % af eleverne under 25 er lidt eller helt uenige i, at der er godt ungdomsuddannelsesmiljø på uddannelsen.

Langt hovedparten af elever over 25 angiver at befinde sig godt på uddannelsen, og eleverne på hovedforløbet har en mere positiv vurdering af voksenmiljøet end eleverne på grundforløbet. Der er dog også en gruppe af elever, som er utilfredse med voksenmiljøet på uddannelsen. Blandt lærerne vurderes det, at det faglige miljø påvirkes positivt af aldersspredningen på holdene.

Elever på hovedforløbet betragtes som fagligt stærkere og mere motiverede end elever på grundforløbet

Som led i reformen indføres der adgangskrav til grundforløbet med henblik på at skaffe et stærkere elevgrundlag. Undersøgelsen viser, at lærere og ledere allerede inden reformen betragter eleverne på hovedforløbet som fagligt stærkere og mere motiverede end eleverne på grundforløbet. Hvor 39 % af grundforløbslærerne vurderede, at under halvdelen af eleverne havde de nødvendige boglige forudsætninger, var den tilsvarende andel blandt lærerne på hovedforløbet 11 %.

Som tallene indikerer, var der dog også en gruppe af elever på hovedforløbet inden reformen, som lærerne vurderede, havde utilstrækkelige faglige, sociale og personlige kompetencer. Især på området for sundhed, omsorg og pædagogik var lærerne før reformen kritiske over for en del af elevernes personlige og sociale forudsætninger.

Eleverne er tilfredse med undervisning og lærere på hovedforløb, men ønsker mere praksisrelatering og stærkere kobling mellem skole og praktik

Undersøgelsen viser, at lærere og ledere på skolerne allerede inden reformen er optaget af pædagogisk-didaktisk kompetenceudvikling samt pædagogisk-didaktisk ledelse. I forhold til lærerne på grundforløb gælder det dog, at hovedforløbslærerne i mindre omfang deltager i egentlig kompetenceudvikling inden for pædagogik og didaktik. Hvor 66 % af grundforløbslærerne på området for sundhed, omsorg og pædagogik har fået kompetenceudvikling i elevernes læring og progression, gælder det 16 % af hovedforløbslærerne, og et lignende billede genfindes for de øvrige områder. Også i forhold til pædagogisk brug af it er det et mindretal af lærerne på hovedforløb, der har deltaget i kompetenceudvikling i 2014/15.

Eleverne udtrykker generelt tilfredshed med deres lærere, men ønsker sig samtidig flere praktiske øvelser i undervisningen. Koblingen mellem skolernes undervisning og elevers læring i praktikken er et område, der umiddelbart ser ud til at kunne styrkes i uddannelserne. Selvom lærerne angiver at have fokus på området, giver eleverne udtryk for, at dialogen omkring deres læring mellem skole og praktik kan forbedres for at skabe et mere sammenhængende og gensidigt kvalificerende uddannelsesforløb.

Eleverne vælger uddannelse, før de påbegynder grundforløbet

Elever og lærere tegner et billede af, at langt hovedparten af eleverne inden reformen gik i gang med den uddannelse, der havde deres 1. prioritet, og at de samtidig var relativt sikre på deres uddannelsesvalg. Langt de fleste elever beskriver også at have valgt uddannelse/hovedforløb, før de startede på grundforløbet, og dette gælder i lige så høj grad elever, der var i skolepraktik, som elever, der havde en uddannelsesaftale med en virksomhed.

Undersøgelsen viser også, at det inden reformen var et mindretal af eleverne, der blev udfordret i deres uddannelsesvalg af skolerne vejledning. Efter reformen skal erhvervsskolernes vejledning spille en vigtigere rolle, bl.a. fordi der introduceres begrænsninger på, hvor mange grundforløb en elev kan påbegynde. Det betyder, at elever under 25 år skal bruge grundforløbets første del på at kvalificere deres uddannelsesvalg, så de både vælger en uddannelse, som de har forudsætninger for at gennemføre, og hvor de har mulighed for at indgå en uddannelsesaftale med en virksomhed eller fortsætte i skolepraktik.

Baselinemålingen inden reformen viser, at kun et mindretal af eleverne talte med en vejleder i forbindelse med valg af uddannelse/hovedforløb. Af de elever, der har været i kontakt med en vejleder, er det cirka halvdelen, der har talt med en vejleder på en erhvervsskole. Resultaterne indikerer, at der inden reformen var et uudnyttet potentiale i forhold til skolernes vejledning af eleverne i forbindelse med uddannelsesvalg.

Et mindretal af elever over 25 år fik forkortet deres uddannelsesforløb inden reformen

Et led i reformen er oprettelsen af erhvervsuddannelse for voksne (euv), der skal tilbyde en kortere og mere overskuelig vej fra ufaglært til faglært, bl.a. på grund af realkompetencevurdering og dertil knyttede afkortninger af uddannelsesforløb. Som gennemgået i baselinerapporten for grundforløb er en stor del af lærere og ledere inden reformen skeptiske over for etableringen af euv. Kritikken vedrører både det praktiske eller lade-sig-gørlige i forhold til etableringen af euv'en og en vurdering af det forventede udbytte for eleverne.

Undersøgelsen viser samtidig, at det inden reformen var et mindretal af eleverne, der fik forkortet deres uddannelsesforløb. Afhængigt af område angiver mellem 28 og 37 % af eleverne over 25 år at have fået forkortet skoledelen af hovedforløbet og mellem 10 og 29 % at få afkortet praktikdelen, heraf flest elever på området for sundhed, omsorg og pædagogik.

Kun et mindretal af elever fra erhvervsuddannelserne tager en videregående uddannelse inden reformen

Undersøgelsen viser, at skolerne på tværs af uddannelsesområder arbejder med at synliggøre muligheden for at tage en videregående uddannelse. Samtidig viser den, at elever fra området for sundhed, omsorg og pædagogik har størst viden om muligheden for og interesse i at tage en videregående uddannelse. Søgetal fra Uddannelses- og Forskningsministeriet viser samtidig, at faglærte med en erhvervsuddannelse kun udgør et mindretal af de optagne på videregående uddannelser i årene op til reformen. 11,3 % af de optagne på erhvervsakademiernes uddannelser i 2015 havde en erhvervsuddannelse som adgangsgrundlag sammenlignet med 6,6 % af de optagne på professionshøjskoler. På universiteternes og kunstakademiernes bacheloruddannelser udgør de så få, at det modsvarer 0 %.

Stabil udvikling op til reformens første optag i forhold til overordnede mål

Der er endnu få data med relevans for hovedforløbet til rådighed i forhold til de fire overordnede mål, som blev fastsat i den politiske aftale om erhvervsuddannelsesreformen. De data, der findes, vedrører gennemførelse, beskæftigelse og trivsel.

I årene op til reformen er der en stabil udvikling i forhold til gennemførelse, der på hovedforløbet var 81 % i 2010 og 79 % i 2014.

Det samme gælder beskæftigelsesfrekvenser, der inden reformen var 70 % i kalenderåret efter endt uddannelse.

Endelig viser resultaterne af den netop gennemførte trivselsmåling i foråret 2016, at hovedforløbene er kendetegnet af høj trivsel, og at der kun er en mindre del af eleverne, der ikke trives.

De væsentligste forskelle og ligheder mellem grund- og hovedforløb

Nærværende baselinerapport for hovedforløbet giver anledning til at fremhæve de væsentligste forskelle og ligheder i forhold til resultaterne fra baselinerapporten for grundforløbet (Flarup m.fl. 2016).

De væsentligste forskelle:

- Hovedforløbselevernes boglige, personlige og sociale forudsætninger bliver generelt set vurderet mere positivt end grundforløbselevernes. Andelen af lærere, der vurderer, at eleverne har tilstrækkelige boglige, personlige og sociale forudsætninger til at kunne gennemføre en erhvervsuddannelse, er således større på hoved- end grundforløbet. Særligt på området for sundhed, omsorg og pædagogik er der imidlertid en del hovedforløbslærere, som i overensstemmelse med hovedparten af grundforløbslærerne stiller sig kritisk over for elevernes forudsætninger.
- Lærerne på hovedforløb deltager i mindre omfang i pædagogisk-didaktisk kompetenceudvikling sammenlignet med grundforløbslærerne. Hvor 16 % af hovedforløbslærerne på området for sundhed, omsorg og pædagogik har fået kompetenceudvikling i elevernes læring og progression, gælder det 66 % af grundforløbslærerne, og et lignende billede genfindes for de øvrige områder.
- Andelen af voksne elever, som vurderer, at der er et godt voksenmiljø på uddannelsen, er højere på hovedforløbet sammenlignet med grundforløbet. Elever over 25 år befinder sig imidlertid godt på såvel grund- som hovedforløbet.

De væsentligste ligheder:

- Eleverne på grund- og hovedforløb er generelt set tilfredse med deres lærere i forhold til, om de oplever, at lærerne er forberedte, overholder aftaler, giver den nødvendige faglige hjælp m.m. Såvel grund- som hovedforløbselever efterspørger imidlertid en større grad af praksisrelatering i undervisningen.
- Både hoved- og grundforløbselever oplever et godt socialt fællesskab på skolen, herunder gode relationer til holdkammeraterne og en følelse af at være inkluderet i skolens sociale fællesskab.
- Både på grund- og hovedforløbet har eleverne på området for sundhed, omsorg og pædagogik den største viden om videreuddannelsesmuligheder. Såvel ledere, lærere og elever på grund- og hovedforløbet forventer endvidere, at eux'en vil øge fokus på overgangen fra erhvervsuddannelse til videregående uddannelse.
- Såvel grund- som hovedforløbselever er overvejende tilfredse med skolens hjælp til at finde en praktikplads. For både grund- og hovedforløbselever gælder det, at elever inden for området for sundhed, omsorg og pædagogik er langt de mest tilfredse. Dette kan tilskrives, at skolerne netop på dette område inden reformen har spillet en aktiv rolle i forhold til at anvise elever til praktikpladser til kommuner og regioner på grund af dimensioneringsreglen.

1 Projektets baggrund og problemstillinger

Denne rapport redegør for resultaterne af en baselinemåling på erhvervsuddannelsernes hovedforløb. Baselinemålingen bygger på surveydata indsamlet blandt lærere, ledere og elever og casestudier på seks udvalgte skoler i april-juni 2015, kombineret med registerdata fra Danmarks Statistik om de elever, der påbegyndte et hovedforløb i perioden 2010-2014. Rapporten giver en indledende status for de overordnede mål og indsatsområder, hvor reformen ønsker at skabe en forandring, og udgør således et sammenligningsgrundlag for den senere vurdering af, om reformen lykkes med at skabe de resultater, som parterne bag den politiske aftale har ønsket. Baseline-rapporten for hovedforløb skal sammen med den tidligere udgivne baseline-rapport om grundforløbet før reformen dermed ses som et forberedende arbejde i forhold til de analyser af implementering og virkninger af reformen, der følger senere i projektet. Som sådan har baselinemålingen primært en beskrivende frem for analyserende karakter.

I dette kapitel præsenteres formålet med baselinemålingen i relation til det samlede forskningsprojekt. Først gives imidlertid en kort præsentation af forskningsprojektets organisering, formål og rammer, herunder baggrunden for reformen.

1.1 Følgeforskningsprojektets organisering og formål

Følgeforskningsprojektet er rekvireret af Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling (MBUL) og gennemføres af Det Nationale Institut for Kommuners og Regioners Analyse og Forskning (KORA) i et samarbejde med Danmarks Evalueringsinstitut (EVA). Udgangspunktet for projektet er loven for den nye reform om "Bedre og mere attraktive erhvervsuddannelser". Loven er resultatet af en bred politisk aftale, som blev indgået den 24. februar 2014 mellem partierne Socialdemokraterne, De Radikale Venstre, Venstre, Dansk Folkeparti, Socialistisk Folkeparti, Konservative Folkeparti og Liberal Alliance.

Af aftaleteksten fremgår det, at de væsentligste årsager til reformen har været det betydelige frafald fra især grundforløbene, den store søgning til de gymnasiale uddannelser og dermed faldende tilgang til EUD, samt en generel mangel på prestige ved at tage en erhvervsuddannelse. Konsekvensen er, at Danmark forventes at komme til at mangle faglært arbejdskraft, og at muligheden for at fastholde Danmark som videns- og produktionsland svækkes. EUD-reformen skal derfor imødekomme disse udfordringer.

De erhvervsfaglige uddannelser er opbygget som vekseluddannelser bestående af et grundforløb og et hovedforløb. Uddannelsernes hovedforløb veksler mellem praktiksted, hvor eleven er ansat i en praktikplads, og undervisning på en erhvervsfaglig uddannelsesinstitution, fx teknisk skole, handelsskole eller SOSU-skole. En stor del af frafaldet på grundforløbet har haft en direkte sammenhæng med, at det for mange elever har været en udfordring at finde en praktikplads. Uden praktikplads kan eleven ikke fortsætte på hovedforløbet og dermed ikke færdiggøre sin uddannelse.

EUD-reformen indeholder følgende fire overordnede mål for udviklingen af erhvervsuddannelserne:

1. Flere elever skal vælge en erhvervsuddannelse direkte efter 9. eller 10. klasse
2. Flere skal fuldføre en erhvervsuddannelse
3. Erhvervsuddannelserne skal udfordre alle elever, så de bliver så dygtige, de kan
4. Tilliden til og trivslen på erhvervsskolerne skal styrkes.

For at realisere disse fire overordnede mål er reformen af erhvervsuddannelserne baseret på en række initiativer, der tilsammen skal understøtte, at de overordnede mål indfries. De væsentligste ændringer af EUD-systemet som følge af reformen er:

- En reduktion i antallet af indgange fra de 12 erhvervsfaglige fællesindgange før reformen til fire hovedområder efter reformen.
- En ensartet varighed af alle grundforløb efter reformen. Grundforløbet opdeles i to dele af 20 ugers varighed. Grundforløbets 1. del på 20 uger er forbeholdt elever, der kommer direkte fra 9. eller 10. klasse. Grundforløbets 1. del kan kun gennemføres én gang. Herefter skal eleverne starte direkte på grundforløbets 2. del. Dertil kommer begrænsninger på, hvor mange gange man kan påbegynde et grundforløb.
- Indførelsen af adgangskrav til erhvervsuddannelserne, hvor man efter reformen mindst skal have opnået karakteren 02 i dansk og matematik ved folkeskolens afsluttende prøver for at blive optaget. Hvis man ikke opfylder karakterkravet, er der en række alternative adgangsveje, fx hvis man har en uddannelsesaftale med en virksomhed, eller man kan søge om optagelse via en optagelsesprøve.
- En ændring af strukturen, så elever direkte fra 9. og 10. klasse begynder på en fagretning af 18 ugers varighed (GF1), som vælges efter to skoleuger. Uddannelsen vælges for de unge elever efter 20 skoleuger, mens elever, der ikke kommer direkte fra 9. eller 10. klasse, begynder direkte på grundforløbet til den uddannelse, de ønsker. Før reformen begyndte eleverne typisk på en fællesindgang, og uddannelsen blev valgt efter to skoleuger. Endvidere indføres skærpede adgangskrav til hovedforløbet, herunder et krav om, at grundforløbsprøven skal være bestået, for at en elev kan påbegynde et hovedforløb. Før reformen var det muligt på hovedforløbet at optage elever, der ikke havde bestået grundforløbsprøven.
- Et løft i undervisningens kvalitet. Løftet skal sikres gennem en flerstrengt indsats med afsæt i mere undervisningstid, et løft af lærernes kompetencer, en tydeligere kobling mellem skoleundervisningen og praktikuddannelsen samt en varieret, differentieret, helhedsorienteret og praksisnær undervisning, der tager afsæt i den enkelte elevs behov og faglige interesser.
- En ændring af uddannelsesgarantien, så den efter reformen gælder hele spektret af uddannelser uanset hovedområde. Før reformen var uddannelsesgarantien afgrænset til at dække den af de 12 fællesindgange, hvor eleven havde gennemført grundforløbet. Derudover udvides antallet af uddannelser, hvor der er mulighed for skolepraktik, til 58.

Foruden ovenstående ændringer indeholder reformen en række øvrige initiativer. Initiativerne er i den aftaletekst¹, som udgør reformgrundlaget, inddelt i følgende 10 indsatsområder (se tekstboks næste side).

¹ Aftale om Bedre og mere attraktive erhvervsuddannelser, 24. februar 2014, Regeringen (Socialdemokraterne og Radikale Venstre), Venstre, Dansk Folkeparti, Socialistisk Folkeparti, Konservative Folkeparti og Liberal Alliance, samt forslag til lovændring, fremsat den 8. maj 2014: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=162992>.

Indsatsområder i erhvervsuddannelsesreformen²

- **Et attraktivt ungdomsuddannelsesmiljø**
- **Enklere struktur og mere overskuelighed**
- **Bedre videreuddannelsesmuligheder**
- **Fokusering af vejledningsindsatsen**
- **Klarere adgangskrav**
- **Mere og bedre undervisning**
- **Ny erhvervsuddannelse for voksne (euv)**
- Ny erhvervsrettet 10. klasse
- Ny Kombineret Ungdomsuddannelse
- Fortsat indsats for praktikpladser

Forskningsprojektets formål er at belyse implementeringen af indsatsområderne, og hvorvidt der sker ændringer i de fire overordnede mål for reformen. Derudover fokuserer forskningsprojektet på, hvad man kunne kalde 'centrale delmål' eller 'middelbare deltagermål', og som logisk ligger imellem implementeringen af indsatsområderne og de endelige deltagermål. Hvis eksempelvis det, at lærerne kompetenceløftes med henblik på at få en mere varieret praksisrelateret og differentieret undervisning, skal føre til, at flere elever fuldfører en erhvervsuddannelse, kræver det ikke bare, at lærerne deltager i videreuddannelse og/eller kortere opkvalificeringsforløb i virksomheder, men også at videreuddannelsen omsættes til ændret undervisningspraksis, for at tiltaget kan være virkningsfuldt.

Opfølgning på udviklingen i de 'centrale delmål'/'middelbare deltagermål' fra før til efter reformen er en væsentlig del af forskningsprojektet, da det er her, det viser sig, om reformindsatserne skaber de ønskede forandringer. Afrapporteringen i denne baselinerapport vil derfor i høj grad fokusere på at redegøre for baselinestatus for de 'centrale delmål'/'middelbare deltagermål', da sammenligningerne i reform-evalueringen med baseline bliver afgørende for at vurdere, om reformen lykkes med sine intentioner. Hvilke 'centrale delmål'/'middelbare delmål', der indgår under de enkelte indsatsområder, afgøres af de forandringsteorier, som projektet bygger på, og som præsenteres nærmere i næste afsnit om forskningsprojektets design.

1.2 Forskningsprojektets design

Formålet med følgeforskningsprojektet er at følge erhvervsuddannelsesreformen, der trådte i kraft med virkning fra august 2015. For at kunne præcisere virkningerne af reformen skal der etableres et sammenligningsgrundlag. Følgeforskningsprojektet omfatter derfor to hoveddele:

- *Baselineprojektet*: Baselinemålinger på henholdsvis grund- og hovedforløb, der danner det forskningsmæssige udgangspunkt for at kunne vurdere EUD-reformens indvirkning. Baselineprojektet fastlægger indikatorer og de væsentligste dimensioner i undersøgelsen af reform-initiativernes påvirkning af EUD-systemet, eleverne og deres adfærd før, under og efter uddannelsen.

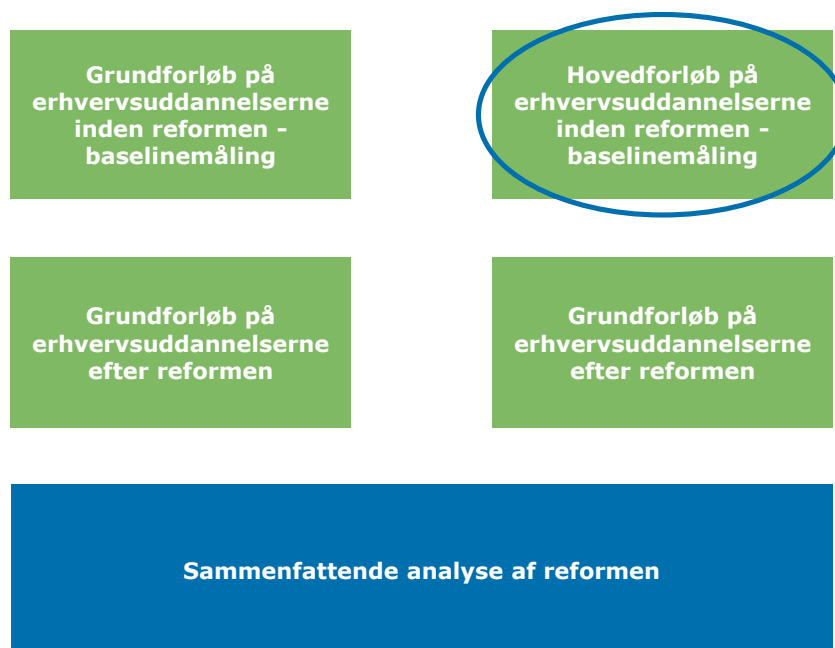
² Forskningsprojektet inddrager de indsatsområder, der er markeret med fed skrift. Derudover inddrages også data, der belyser implementeringen af den styrkede uddannelsesgaranti, som er et indsatsområde under "Fortsat indsats for praktikpladser".

- *Reformprojektet*: Undersøgelse af, hvordan reformens indhold og initiativer implementeres, og hvordan initiativerne påvirker de centrale områder af EUD-systemet og elevernes adfærd og trivsel.

Baselineprojektet er således den referenceramme, som gør det muligt at vurdere, i hvilket omfang reformen bidrager til at virkeliggøre de mål, der er opstillet for reformen, hvordan de initiativer fungerer, der iværksættes under det enkelte indsatsområde, og om de 'middelbare delmål' eller 'centrale delmål' opnås.

I Figur 1.1 nedenfor demonstreres den overordnede sammenhæng i projektet mellem baselinemåling og reformevaluering. Den nærværende undersøgelse er markeret med en blå cirkel.

Figur 1.1 Sammenhængen mellem baselinemåling og reformevaluering

Kilde: KORA 2015.

Figuren viser, at både baselineprojektet og reformprojektet omfatter undersøgelser af grundforløb og hovedforløb, der i første omgang gennemføres og afrapporteres separat.

Denne rapport præsenterer resultaterne af baselineprojektet baseret på survey blandt elever, lærer og ledere og casestudier på seks skoler i forhold til den sidste årgang hovedforløbselever inden reformen og registerbaserede undersøgelser af optaget på hovedforløb i årene 2010-2014³.

Tidligere er der i projektet udgivet en rapport svarende til denne om grundforløb på erhvervsuddannelserne inden reformen.

Herefter følger den første reformrapport, der fokuserer på grundforløbet efter reformen. I rapporten vil indgå sammenligninger af udviklingen på grundforløb i forhold til baselinemålingen. Den næste rapport har et tilsvarende fokus på hovedforløbene efter reformen med sammenligninger til baselinerapporten for hovedforløb.

³ Erhvervsuddannelserne har optag på grundforløb august-september og januar-februar. Elever, der er optaget august-september, omtales herefter som sommeroptaget.

Endelig afsluttes projektet med en sammenfattende analyse af resultaterne af reformen, på tværs af grundforløb og hovedforløb.

I de følgende afsnit præsenteres det analytiske og metodiske udgangspunkt for forskningsprojektet og de nærmere detaljer omkring baselineprojektet og dets afrapportering.

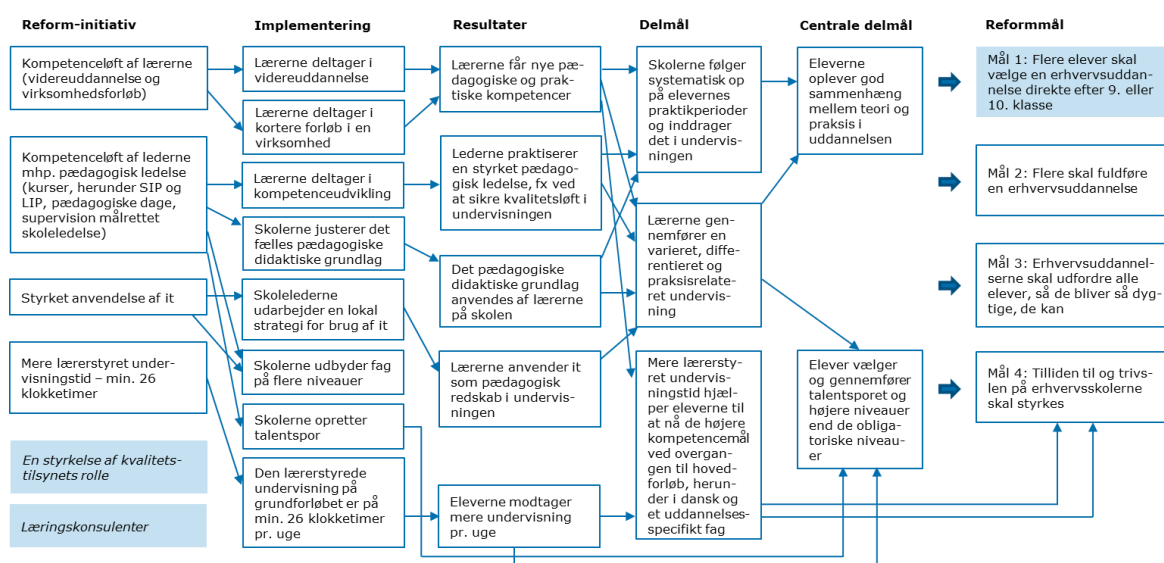
1.2.1 Forandringsteori som analytisk udgangspunkt

Undersøgesdesignet er opbygget omkring brug af forandringsteorier som analytisk værktøj⁴. Forandringsteorier tydeliggør sammenhængen mellem de initiativer, der iværksættes under det enkelte indsatsområde, de middelbare deltagermål og de politisk fastsatte mål med reformen.

Ethvert politisk initiativ – også de enkelte initiativer i reformevalueringen – indeholder en hypotese om, hvordan man skaber forandringer. Disse hypoteser er som oftest underforståede og implicitte. Forandringsteorien ekspliciterer disse sammenhænge og anvender dem som udgangspunkt for analyserne af implementering og virkninger af de enkelte tiltag. I følgeforskningsprojektet opstilles forandringsteorier med udgangspunkt i hvert af de enkelte indsatsområder og de reforminitiativer, der ligger herunder.

I Figur 1.2 er som eksempel angivet forandringsteorien for indsatsområdet "Mere og bedre undervisning".

Figur 1.2 Forandringsteori for indsatsområdet *Mere og bedre undervisning*

Note: Reforminitiativer i blå bokse undersøges ikke i forskningsprojektet. Forandringsteorier for de indsatsområder, der undersøges i forskningsprojektet, fremgår af Bilag 2.

Kilde: KORA og EVA 2016.

Figuren viser sammenhængen mellem de enkelte reforminitiativer under indsatsområdet *Mere og bedre undervisning* og de fire politiske fastsatte mål for reformen. Hvis reform-initiativerne skal gøre en forskel, kræver det først og fremmest, at de implementeres, fx ved at skolerne gennemfører opkvalificering af lærere og giver muligheder for, at lærerne kan deltage i kortere opkvalificeringsforløb i virksomhederne (implementering).

⁴ Forandringsteori kendes også under andre navne, fx programteori, theory of change, indsatsteori, interventionslogik, logiske modeller osv. For en introduktion henvises til Patton, Michael Q. (2008), *Utilization-focused Evaluation, 4th Edition*, Sage: Thousand Oaks, s. 333-379, og Funnel, Sue and Rogers, Patricia (2011), *Purposeful program theory: effective use of theories of change and logic models*, San Francisco: Jossey-Bass/Wiley.

Hvis dette skal gøre en forskel, kræver det, at lærerne får nye pædagogiske og praktiske kompetencer ud af at deltage i videreuddannelse og opkvalificeringsforløb (resultater). Dernæst kræver det, at efteruddannelse og opkvalificeringsforløb efterfølgende påvirker lærernes undervisning, så den eksempelvis bliver mere varieret, differentieret og praksisrelateret (delmål). Forskning i efteruddannelse og kompetenceudvikling viser imidlertid, at transfer fra efteruddannelse til ny praksis langt fra er en selvfølge. Derfor vil det være et fokuspunkt i reformevalueringen at undersøge, om efteruddannelse og kompetenceudvikling har en virkning i forhold til lærernes undervisning, og hvordan og under hvilke rammebetingelser, fx hvilke muligheder og begrænsninger ledelsen sætter.

I næste led skal ændringer i lærernes undervisning føre til, at eleverne oplever god sammenhæng mellem teori og praksis i uddannelsen, og at eleverne vælger og gennemfører talentsporet og højere niveauer end de obligatoriske (centrale delmål).

Endelig skal resultaterne føre til, at de overordnede politiske mål for reformen realiseres. For eksempel vil det sige, at alle elever bliver så dygtige, som de kan, og at flere gennemfører en erhvervsuddannelse (reformmål).

Som eksemplet viser, er forandringsteorier velegnede til at forholde sig analytisk til de enkelte dele af erhvervsuddannelsesreformen. Forandringsteorierne genererer evalueringsspørgsmål, målepunkter og indikatorer, som anvendes til at præcisere analysen af de enkelte indsatsområder og tilhørende reforminitiativer.

Derudover er forandringsteorier velegnede til at foretage analyse af implementering, processer og virkninger af reforminitiativerne i en situation, hvor det initiativ, der evalueres, ligesom EUD-reformen implementeres på en måde, så det ikke er muligt at foretage en evaluering af effekter af de enkelte indsatsområder baseret på et kontrolgruppedesign.

I forskningsprojektet er der udviklet forandringsteorier for hvert af de syv indsatsområder og den styrkede uddannelsesgaranti. Forandringsteorierne er udviklet af KORA og kvalificeret af EVA og MBUL. Forandringsteorierne motiverer, hvilke 'centrale delmål'/'middelbare delmål' der fokuseres på i både baseline- og reformevaluering⁵.

For hvert af de enkelte indsatsområder og de tilhørende reform-initiativer følger forskningsprojektet op og afdækker de enkelte led i forandringsteorien og analyserer, hvorvidt de forventede sammenhænge optræder. Optræder de, og kan de ønskede resultater konstateres, er det sandsynliggjort, at reform-initiativerne under de enkelte indsatsområder har fungeret efter hensigten. Hvis de forventede sammenhænge ikke optræder eller kun optræder delvist, er det omvendt sandsynligt, at reform-initiativerne under indsatsområdet ikke har fungeret efter hensigten. Undersøgelsen vil også kunne belyse, hvorfor noget fungerer, og andet ikke fungerer efter hensigten.

I forhold til sidstnævnte vurderes det, om der er tale om en teori- eller implementeringsfejl. Hvis der er tale om en *teorifejl*, betyder det, at hypotesen bag reform-initiativet baserer sig på forkerte forudsætninger i forhold til at opnå den forventede forandring for målgruppen. Er der omvendt tale om en *implementeringsfejl*, er det udtryk for, at det givne initiativ ikke er blevet tilstrækkeligt udbredt til målgruppen, eller at initiativet ikke er blevet udført i den form, som det var tiltænkt. Tabel 1.1 illustrerer forskellen mellem implementerings- og teorifejl.

⁵ Forandringsteorierne for de syv indsatsområder og den styrkede uddannelsesgaranti ses i Bilag 2.

Tabel 1.1 Teorifejl og implementeringsfejl

	Resultatet udebliver	Resultatet forekommer
Indsatsen implementeret	Teorifejl	Teorien bekræftet
Indsatsen ikke implementeret	Implementeringsfejl	Teori-/og eller implementeringsfejl

Kilde: Dahler-Larsen, Peter og Krogstrup, Hanne Kathrine (2003), *Nye veje i evaluering*, Aarhus: Systime.

Det er velkendt, at centralt initierede initiativer som EUD-reformen sjældent realiseres og implementeres fuldt ud på de enkelte skoler. Der vil i praksis oftest være tale om forskellige grader af implementering. I virkeligheden er det dermed mere kompliceret, end tabellen antyder. Og i stedet for at kunne svare 'ja' eller 'nej' til spørgsmålet om, hvorvidt en indsats er implementeret eller ej, vil der kunne være forskellige grader af teori- og implementeringsfejl. Det er derfor væsentligt at undersøge, hvordan og i hvilket omfang indsatserne under de syv indsatsområder og den styrkede uddannelsesgaranti er implementeret på skolerne.

Som det fremgår af ovenstående, kombinerer en tilgang, der bygger på forandringsteori, analyser af implementering de processer, der igangsættes, og virkningerne af reforminitiativerne. Analysen vil derudover, hvor det er muligt, inddrage vurderinger af betydningen af kontekstfaktorer, som udviklingen i økonomiske konjunkturer, erhvervsstruktur, forskellige undergrupper af elever m.m. for, om de enkelte reforminitiativer realiseres og skaber de ønskede forandringer.

Forandringsteoriene for de syv indsatsområder og den styrkede uddannelsesgaranti er fremgår af Bilag 2.

1.2.2 Forskningsprojektets metodegrundlag

Forskningsprojektet er empirisk baseret på en mixed-methods tilgang, hvor der anvendes en kombination af kvantitative og kvalitative metoder. De centrale metodeelementer, som gennemføres i forbindelse med såvel baseline- som reformprojektet, er:

- *Registerdataanalyser* baseret på kohorter af grund- og hovedforløbselever
- *Surveyundersøgelser* blandt skoleledere, undervisere og elever på henholdsvis grund- og hovedforløb samt elever i folkeskolens afgangsklasser
- *Casestudier* på seks udvalgte erhvervsskoler med interview af ledere, undervisere og elever på henholdsvis grund- og hovedforløb

De kvantitative data (registerdata og surveydata) har høj validitet gennem anvendelse af pålidelige og kvantificerbare målinger. Den kvalitative del af projektet (casestudierne) identificerer betydninger og fortolkninger på skolerne blandt forskellige aktørgrupper, herunder processer og relationer, som er væsentlige i skolernes arbejde med reformen, og som kan bidrage til forståelsen af reformens implementering og virkning.

Den viden, som tilvejebringes i såvel baselineprojektet som reformprojektet, knytter sig til kohorter af unge – der kan følges gennem registerdata – under uddannelse før og efter reformen. For eksempel sammenlignes de unge, der påbegyndte et hovedforløb i årene lige efter reformen, med de unge der påbegyndte et hovedforløb i årene lige efter.

Derudover gennemgår elever, lærere og ledere på erhvervsuddannelserne surveys flere gange i løbet af forskningsprojektet, fx for at undersøge, hvordan deres vurdering af ungdomsmiljøet og det faglige og sociale miljø på uddannelserne ændrer sig.

For at belyse eventuelle ændringer i de unges valg og opfattelse af erhvervsuddannelserne som følge af reformen inddrages spørgeskemadata fra den årlige spørgeskemaundersøgelser om uddannelsesvalg og vejledning, som gennemføres blandt alle elever i folkeskolens afgangsklasser i samarbejde mellem MBUL, UU-centrene samt Styrelsen for IT og Læring (STIL). I reform-evalueringerne vil der derudover også blive inddraget data fra MBUL's målinger af elevernes trivsel og virksomhedernes tillid til erhvervsuddannelserne.

Som opfølgning på surveyundersøgelserne gennemføres der casebesøg på erhvervsuddannelserne i 2015, 2016 og 2017, hvor ledere, undervisere og elever interviewes.

I reformprojektet sættes der derudover fokus på reformens implementering, herunder identificering af barrierer. I implementeringsanalysen vil det være centralt at få belyst, i hvilket omfang undervisningsstrukturen og den pædagogiske praksis er ændret i overensstemmelse med reformens mål. I denne fase foretages ligeledes en registerbaseret korrektion for den ændring i elevsammensætningen, som reformen må forventes at medføre – ikke mindst som konsekvens af de indførte adgangskrav.

1.2.3 Fokuspunkter i baselinerapport for hovedforløbet

I dette afsnit uddybes formålet, fokuspunkter og metodegrundlaget for nærværende rapport, som præsenterer resultaterne af baselinemålingen på hovedforløbet.

Formålet med denne rapport er at danne en referenceramme ved at belyse status på såvel de undersøgte indsatsområder som de overordnede mål før reformen i forhold til de dimensioner, som vedrører hovedforløbet. Det gælder bl.a. den pædagogiske praksis og undervisningstilrettelæggelsen. Rapporten udgør således et sammenligningsgrundlag for den senere vurdering af, på hvilke områder reformen lykkedes med at skabe de resultater, som parterne bag den politiske aftale har ønsket.

Erhvervsuddannelsesreformen har for en række af indsatsområderne i første omgang et særligt fokus på grundforløbet. Det gælder fx indsatsområdet om klare adgangskrav, hvor der indføres adgangsbegrænsning i forhold til optagelse på grundforløbet, og indsatsområdet om enklere og mere overskuelig struktur, hvor der indføres en ny struktur for grundforløbene. Det gælder imidlertid, at hvis indsatsområderne fungerer efter hensigten, vil de også senere påvirke hovedforløbene, fx i forhold til elevernes forudsætninger og elevgrundlag generelt, da hovedforløbene er aftagere af elever fra grundforløbene. Derfor er det relevant at gennemgå baselineresultater for hovedforløbene, også for indsatsområder der umiddelbart gælder for grundforløbet. En undtagelse fra dette er – efter aftale med projektets styregruppe – indsatsområdet om vejledning, der som det eneste af de indsatsområder, der var medtaget i baselinerapporten for grundforløb, ikke medtages i denne rapport om hovedforløbet, da det har til formål at påvirke elevernes valg af ungdomsuddannelse i det hele taget.

Hvad er en baselinemåling?

I en evaluering eller et følgeforskningsprojekt udgør en baseline det nulpunkt, som en fremtidig udvikling måles op imod. Målingen af baseline skal derfor foretages, inden det initiativ, man følger, sættes i gang.

Dermed er vores baselineundersøgelse gennemført for at danne et sammenligningsgrundlag for at vurdere reformens funktion og virkning. Som følge heraf er baselinerapporten primært en deskriptiv frem for en analytisk ambition i forhold til de områder, som reformen ønsker at påvirke. Den nærmere analyse af implementering og foreløbige virkninger af reformen følger i reformprojektet.

Baselinestudiet er baseret på spørgeskemaundersøgelser blandt elever og undervisere på hovedforløbet, kvalitative studier på seks udvalgte skoler, registerbaserede analyser af elevernes baggrund og den spørgeskemaundersøgelse blandt ledere af erhvervsuddannelserne, der også indgik i baselineundersøgelsen for grundforløb.

Formålet med surveyundersøgelserne er ud fra en række valgte parametre at belyse status i forhold til bl.a. undervisningsmiljøet, undervisningstilrettelæggelse m.m. på hovedforløb før reformen. Casestudiet bidrager i forbindelse med baselinemålingen med konkret, praktisk og kontekstafhængig viden om de eksisterende rammer, som bliver påvirket af reformen på de seks skoler. Det handler bl.a. om de styringsmæssige og organisatoriske processer for undervisningstilrettelæggelse, medarbejdernes kompetenceopbygning og pædagogiske ledelse. Casestudiet supplerer desuden surveyundersøgelserne med dyberegående analyser af de behandlede temaer.

Registeranalysen har i baselineprojektet til formål at tegne en profil af de elever, der blev optaget på en erhvervsuddannelse før reformen. Mens surveyundersøgelserne hovedsageligt består af vurderingsspørgsmål og er nedslag på bestemte tidspunkter, er registeranalyserne begrænset af de informationer, der kan fremskaffes fra de enkelte registre. Registeranalyserne baserer sig på flere kohorter, da det er muligt at gå længere tilbage i registerdata. Baselineprojektets registerdatapopulation består således af alle optagne elever på en et hovedforløb de sidste fire år før reformen.

Endelig inddrages data fra MBUL's datawarehouse for erhvervsuddannelserne i forhold til status for de overordnede reformmål på baselinetidspunktet.

Hvordan afrapporteres data for indsatsområderne i baselinemålingen?

I baselinerapporten afrapporteres data opdelt på tre hovedområder: det tekniske område, det merkantile område og området for sundhed, omsorg og pædagogik for data fra elev- og lærersurveys.

I afrapportering af elevsurvey inddrages sammenligninger mellem elever, der stadig går på eller har afsluttet grundforløbet, og elever der er frafaldet grundforløbet. Af hensyn til længden af rapporten afrapporteres data for elever, der er faldet fra grundforløbet, ikke i form af tabeller, men signifikante og interessante forskelle påpeges.

Det kvalitative materiale fra casestudiet inddrages, hvor det uddyber og nuancerer resultater fra surveys.

1.3 Læsevejledning

Resten af rapporten er struktureret som følger:

I *kapitel 2* præsenteres baggrundsdata omkring uddannelsesforløb og social baggrund for eleverne på hovedforløbet i årene op til reformen.

Kapitel 3-9 redegør for baselinestatus for hvert af de indsatsområder, der belyses i dette forskningsprojekt.

Kapitel 10 redegør for baselinestatus for de overordnede mål for reformen, herunder hvilke data der er tilgængelige på nuværende tidspunkt i forhold til at måle dem.

I rapportens *bilag* beskrives dataindsamlingen, der ligger til grund for rapporten, og forandringssteoriene for de enkelte indsatsområder og den styrkede uddannelsesgaranti.

2 Elever på hovedforløbet inden reformen

Formålet med kapitlet er at beskrive de elever, der påbegyndte et hovedforløb i årene op til reformen ud fra registerdata fra Danmarks Statistik. Når vi arbejder med registerdata, er årene op til reformen defineret som perioden 1. oktober til 30. september i årene 2010-2014. Ud over at vi i dette kapitel giver en karakteristik af eleverne på de forskellige uddannelsesområder, undersøger vi, om gruppen af elever fordelt på uddannelsesområderne har ændret sig over tid, og særligt om der er sket betydelige ændringer i årene op til, at reformen trådte i kraft.

Ændringer op til reformens start kan være et tegn på, at skoler og elever allerede inden reformen har været i gang med at tilpasse sig den, og det er derfor væsentligt at kontrollere, om der kan konstateres sådanne store udsving inden reformen i forhold til den senere vurdering af resultater og effekter.

2.1 Optag af elever på hovedforløbet – 2010-2014

Analysen viser, at der ikke er væsentlige ændringer i antal optagne på erhvervsuddannelsernes hovedforløb eller i elevernes køns-, alders- og etnicitetsfordelingen i årene lige op til reformen, dvs. 2013-2014. Til gengæld er der store forskelle på elevernes baggrundskarakteristika afhængigt af, hvilket uddannelsesområde de går på.

2.1.1 Forskelle i bevægelser i optag i årene op til reformen

I årene op til reformen blev der optaget over 40.000 elever hvert år på et hovedforløb på erhvervsuddannelserne. Fordelingen af de optagne på områder og udviklingen i optaget i årene 2010-2014 fremgår af Tabel 2.1.

Tabel 2.1 Elever, der starter på et EUD hovedforløb i 2010-2014 opdelt på uddannelsesområde

	2010	2011	2012	2013	2014
<i>Området for sundhed, omsorg og pædagogik</i>					
Antal	13.463	12.571	11.558	10.642	10.693
Andel	32 %	30 %	28 %	26 %	26 %
<i>Det tekniske område</i>					
Antal	18.691	19.826	19.947	20.566	20.272
Andel	44 %	47 %	48 %	50 %	49 %
<i>Det merkantile område</i>					
Antal	9.992	10.210	10.467	10.305	10.243
Andel	24 %	24 %	25 %	25 %	25 %
I alt, procent	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antal elever, alle tre områder	42.146	42.607	41.972	41.513	41.208

Note: Forskellen mellem 2014 (referenceåret) og henholdsvis 2010, 2011, 2012 og 2013 er testet med en tosidet t-test. Der er signifikante forskelle på andelen af elever, der påbegyndte et hovedforløb i 2014 og 2010, 2011 og 2012 for området for sundhed, omsorg og pædagogik, i 2014 og 2010 og 2011 og 2012 for det tekniske område, og i 2014 og 2010 og 2012 for det merkantile område.

Kilde: KORAs beregninger på egne registerdata.

Tabel 2.1 viser, at optaget på hovedforløb overordnet set er faldet fra 42.146 elever i 2010 til 41.208 i 2014. Faldet er forårsaget af, at tilgangen til området for sundhed, omsorg og pædagogik er faldet fra 13.463 til 10.693, svarende til 21 % af de optagne på hovedforløbet i 2010. Faldet er isæt sket i årene 2010 til 2013.

Både på det merkantile og tekniske område er optaget på hovedforløb vokset i årene 2010 til 2014 med henholdsvis 253 (svarende til en stigning på 2 %) og 1.581 (svarende til en stigning på 8 %).

2.1.2 Flest unge under 25 år på det tekniske og det merkantile område

Analysen viser samtidig, at der kun er sket få ændringer af i alderssammensætningen i årene op til reformen. Vi har i tabellen nedenfor opgjort alderssammensætningen ud fra andelen af elever på de forskellige uddannelsesområder under 25 år.

Tabel 2.2 Andelen af elever, der er under 25 år og starter på et EUD-hovedforløb i 2010-2014, opdelt på uddannelsesområde

Under 25 år	2010	2011	2012	2013	2014
Området for sundhed, omsorg og pædagogik	37 %	39 %	40 %	38 %	39 %
Det tekniske område	73 %	69 %	69 %	65 %	67 %
Det merkantile område	76 %	76 %	75 %	73 %	72 %
Samlet andel for de tre områder	62 %	61 %	61 %	59 %	59 %
Antal elever, alle tre områder	42.146	42.607	41.972	41.513	41.208

Note: Forskellen mellem 2014 (referenceåret) og henholdsvis 2010, 2011, 2012 og 2013 er testet med en tosidet t-test. Der er signifikante forskelle på andelen af elever under 25 år i 2014 og 2010 for området for sundhed, omsorg og pædagogik, i 2014 og 2010, 2011, 2012 og 2013 for det tekniske område og i 2014 og 2010, 2011, 2012 og 2013 for det merkantile område. Antallet af elever fordelt på de tre uddannelsesområder kan ses i Tabel 2.1.

Kilde: KORAs beregninger på egne registerdata.

Tabel 2.2 viser, at andelen på hovedforløbet af unge under 25 år er størst på det merkantile og det tekniske område og mindst på området for sundhed, omsorg og pædagogik.

Tabellen viser samlet set en relativt uforandret aldersfordeling for årene 2010-2014. På tværs af de tre områder udgjorde andelen af unge under 25 år 62 % i 2010 og 59 % i 2014.

Ser man på udviklingen på de enkelte områder, udgjorde andelen af unge under 25 år 37 % af eleverne på hovedforløbet på området for sundhed, omsorg og pædagogik i 2010 og 39 % i 2014. De tilsvarende andele for det tekniske og merkantile område er henholdsvis 73 % og 65 % samt 76 % og 73 %.

Tallene viser dermed et fald i andelen af unge under 25 år for det tekniske områdes vedkommende på otte procentpoint og et fald på tre procentpoint for det merkantile områdes vedkommende. For området for sundhed, omsorg og pædagogik viser tallene en stigning på et procentpoint.

2.1.3 Forskelle i kønsfordeling mellem de tre områder

Også i forhold til køn er der en relativt stabil fordeling i årene op til reformen. I tabellen nedenfor er kønsfordelingen opgjort som andelen af mænd på hvert uddannelsesområde.

Tabel 2.3 Andelen af mænd blandt elever, der påbegynder på et EUD hovedforløb i 2010-2014, opdelt på uddannelsesområde

Mænd	2010	2011	2012	2013	2014
Området for sundhed, omsorg og pædagogik	14 %	15 %	15 %	15 %	14 %
Det tekniske område	78 %	79 %	79 %	78 %	79 %
Det merkantile område	37 %	39 %	39 %	39 %	39 %
Samlet andel for de tre områder	43 %	44 %	44 %	44 %	44 %
Antal elever, alle tre områder	42.146	42.607	41.972	41.513	41.208

Note: Forskellen mellem 2014 (referenceåret) og henholdsvis 2010, 2011, 2012 og 2013 er testet med en tosidet t-test. Der er signifikante forskelle på andelen af mænd i 2014 og 2011 og 2013 for området for sundhed, omsorg og pædagogik, i 2014 og 2013 for det tekniske område og i 2014 og 2010 for det merkantile område. Antallet af elever fordelt på de tre uddannelsesområder kan ses i Tabel 2.1.

Kilde: KORAs beregninger på egne registerdata.

Tabel 2.3 viser, at andelen af mænd på hovedforløb samlet har et stabilt niveau på 43 % i 2010 og 44 % i 2014. Dette er på trods af et lavere optag på området for sundhed, omsorg og pædagogik og et øget optag på det tekniske område, jf. afsnit 2.1.1.

Mellem de enkelte uddannelsesområder varierer kønsfordelingen. På området for sundhed, omsorg og pædagogik udgør mænd 14 % af eleverne på hovedforløb, på det merkantile område udgør de 39 % og på det tekniske område 79 %.

2.1.4 Uændret etnicitetsfordeling over tid

Ser vi på elevernes etnicitet opgjort som andelen af ikke-vestlige-indvandrere og efterkommere, er der også en relativt uændret fordeling i årene 2010-2014. Fordelingen fremgår af tabellen nedenfor.

Tabel 2.4 Andelen af ikke-vestlige-indvandrere og efterkommere blandt elever, der starter på et EUD hovedforløb i 2010-2014, opdelt på uddannelsesområde

Ikke-vestlige-indvandrere	2010	2011	2012	2013	2014
Området for sundhed, omsorg og pædagogik	16 %	17 %	17 %	17 %	18 %
Det tekniske område	5 %	6 %	6 %	6 %	6 %
Det merkantile område	6 %	6 %	7 %	7 %	7 %
Samlet andel for de tre områder	9 %	10 %	10 %	10 %	10 %
Antal elever, alle tre områder	42.146	42.607	41.972	41.513	41.208

Note: Forskellen mellem 2014 (referenceåret) og henholdsvis 2010, 2011, 2012 og 2013 er testet med en tosidet t-test. Der er signifikante forskelle på andelen af ikke-vestlige-indvandrere i 2014 og 2010, 2011, 2012 og 2013 for området for sundhed, omsorg og pædagogik, i 2014 og 2010 for det tekniske område og i 2014 og 2010 for det merkantile område. Antallet af elever fordelt på de tre uddannelsesområder kan ses i Tabel 2.1.

Kilde: KORAs beregninger på egne registerdata.

Tabel 2.4 viser, at andelen af ikke-vestlige-indvandrere og efterkommere er størst på området for sundhed, omsorg og pædagogik. Andelen af ikke-vestlige indvandrere er steget fra 16 til 18 % på dette område i årene 2010 til 2014. På det tekniske område er andelen af steget fra 5 til 6 %, og på det merkantile område er andelen steget fra 6 til 7 %. Samlet set har der været en stigning af antallet af ikke-vestlige efterkommere og indvandrere fra 9 til 10 % fra 2010 til 2014.

2.1.5 Forældre til elever på området for sundhed og omsorg og pædagogik tjener i gennemsnit mindre og har en kortere uddannelsesbaggrund

Afslutningsvis har vi karakteriseret eleverne på de forskellige uddannelsesområder i forhold til social baggrund. Resultaterne fremgår af tabellen nedenfor (for at gøre tallene sammenlignelige inkluderer tallene for forældrebaggrund kun elever, der er under 25 år, når de begynder hovedforløbet, eftersom vi ikke har forældreinformation for en del elever over 25 år).

Tabel 2.5 Forældrebaggrund blandt elever, der starter på et EUD-hovedforløb i 2014 og er under 25 år. Uddannelse, beskæftigelsesstatus og indkomst. Opdelt på uddannelsesområde

	Området for sundhed, omsorg og pædagogik	Det tekniske område	Det merkantile område
<i>Fars uddannelse</i>			
Grundskole	34 %	27 %	28 %
Gymnasial uddannelse	3 %	2 %	4 %
Erhvervsfaglig uddannelse	42 %	50 %	49 %
Videregående uddannelse	10 %	12 %	12 %
Ingen oplysninger om uddannelse	12 %	9 %	7 %
<i>Mors uddannelse</i>			
Grundskole	34 %	26 %	27 %
Gymnasial uddannelse	4 %	4 %	5 %
Erhvervsfaglig uddannelse	42 %	46 %	47 %
Videregående uddannelse	13 %	20 %	17 %
Ingen oplysninger om uddannelse	7 %	4 %	4 %
<i>Beskæftigelsesstatus</i>			
Far er i beskæftigelse	71 %	80 %	82 %
Mor er i beskæftigelse	69 %	79 %	80 %
<i>Gennemsnitlig forældreindkomst i kvartiler</i>			
1. kvartil: < 261.153 eller ingen oplysning om indkomst	36 %	26 %	25 %
2. kvartil: 261.153-328.403	35 %	24 %	23 %
3. kvartil: 328.403-397.159	22 %	25 %	24 %
4. kvartil: >397.159	17 %	26 %	29 %
Antal observationer	4.364	13.915	7.495

Note: Forskellen mellem de tre uddannelsesområder er testet med en Chi2-test, og alle variable viser signifikante forskelle. Den samlede familieindkomst er gennemsnittet af faderens og moderens bruttoindkomst i året, hvor eleverne var 15 år. For hele gruppen af elever er den gennemsnitlige forældreindkomst beregnet og opdelt i fire lige store grupper. Indkomstgrænsen for hver gruppe angiver grænsen for hver kvartil. Den gennemsnitlige forældreindkomst skal være under 261.153 kr. for at være i 1. kvartil, mellem 261.153 og 328.403 kr. for at være i 2. kvartil, mellem 328.403 og 397.159 kr. for at være i 3. kvartil og over 397.159 kr. for at være i 4. kvartil.

Kilde: KORAs beregninger på egne registerdata.

Tabel 2.5 viser relativt store forskelle mellem forældrebaggrund mellem 'den gennemsnitlige elev' på området for området for sundhed, omsorg og pædagogik og det tekniske og merkantile område.

Eksempelvis har 37 % af fædre og 38 % af mødre blandt eleverne på området for sundhed, omsorg og pædagogik ikke en kompetencegivende uddannelse i og med, at de har grundskolen eller en gymnasial uddannelse som højest fuldførte uddannelse. Den tilsvarende andel er

29 % (for fædre) og 30 % (for mødre) for elever på det tekniske område, og 32 % (for fædre) og 32 % (for mødre) for elever på det merkantile område.

Derudover er 80 % af fædrene og 79 % af mødrene til elever på det tekniske område i beskæftigelse, og 82 % af fædrene og 80 % af mødrene til elever på det merkantile område i beskæftigelse, mod 71 % af fædrene og 69 % af mødrene til elever på området for sundhed, omsorg og pædagogik.

Endelig har henholdsvis 26 % af forældrene til elever på det tekniske område og 29 % af forældrene til elever på det merkantile område en samlet, gennemsnitlig indkomst, der ligger i 4. kvartil, dvs. over 397.159 kr. om året. Dette tal skal sammenlignes med, at 17 % af forældrene til elever på området for sundhed, omsorg og pædagogik har en samlet, gennemsnitlig indkomst, der ligger i 4. kvartil.

3 Et attraktivt ungdomsuddannelsesmiljø

I dette kapitel afdækkes status før reformen for centrale delmål knyttet til reforminitiativet "Et attraktivt ungdomsuddannelsesmiljø". Indsatsområdet har til formål at skabe et ungdomsuddannelsesmiljø på grundforløbet, der er attraktivt for elever under 25 år, fx gennem sporopdeling og styrkede holdfællesskaber. Ungdomsuddannelsesmiljøet skal være erhvervsrettet og medvirke til, at unge i højere grad vælger erhvervsuddannelserne direkte efter 9. eller 10. klasse.

Selvom indsatsområdet er målrettet grundforløbet, har vi valgt også at behandle det i hovedforløbsrapporten. Årsagen er, at vi formoder, at et mere attraktivt ungdomsuddannelsesmiljø på grundforløbet også vil afspejle sig i oplevelsen af uddannelsesmiljøet på hovedforløbet. Derudover fokuserer vi i kapitlet på elevernes generelle oplevelse af det sociale miljø på uddannelsen.

Hvis reforminitiativet virker som tiltænkt og bidrager til en opfyldelse af de overordnede mål for reformen, fx flere fuldfører en erhvervsuddannelse, eller at trivslen øges, betyder det, at vurderingen af det sociale og faglige fællesskab påvirkes i positiv retning – ikke alene for elever på grundforløb, men også på hovedforløb. Det vil fx kunne måles ved, at en større andel af elever såvel under (dette kapitel) som over 25 år (kapitel 8) på hovedforløb har en mere positiv vurdering af uddannelsesmiljøet på skolen efter reformen⁶.

3.1 Indsatsområdet "Et attraktivt ungdomsuddannelsesmiljø"

Et af indsatsområderne i reformen er at gøre uddannelsesmiljøet på grundforløbene mere attraktivt for unge under 25 år. En række undersøgelser har tidligere vist, at eleverne i grundskolen fravælger erhvervsuddannelserne, fordi de oplever dem som "et voksenmiljø" frem for et ungdomsmiljø. Samtidig viser undersøgelserne, at lærerens rolle og det sociale fællesskab har en stor betydning for elevernes indlæring og trivsel, især for de helt unge, og at erhvervsskolerne ved at arbejde med at fremme et erhvervsrettet ungdomsuddannelsesmiljø styrker et bedre undervisningsmiljø og fastholdelse af de unge i uddannelse⁷.

Indsatsområdet indeholder en række initiativer, der retter sig mod grundforløbene (for en gennemgang af disse henvises til Flarup et al. 2016).

Fremstillingen i kapitlet tager først og fremmest udgangspunkt i resultaterne af de to repræsentative surveyundersøgelser blandt lærere og elever på hovedforløbet på den sidste årgang inden reformen. Dette suppleres med kvalitativt materiale fra casebesøg.

3.2 Ungdomsuddannelsesmiljøet på hovedforløbene

I dette afsnit ses på de centrale delmål, der knytter sig til opdelingen af grundforløbet i et unge- og voksenalter. Hvis reforminitiativet skal virke som tiltænkt og bidrage til de overordnede mål for reformen, er det ønskeligt, at elevernes vurdering af de sociale og faglige fællesskaber og af holdfællesskaber på skolen styrkes, også på hovedforløbet. Det vil fx kunne måles ved, at en større andel af elever på hovedforløbet har en mere positiv vurdering af ungdomsuddannelsesmiljøet efter reformen end før.

⁶ Forandringsteorien for indsatsområdet fremgår af Bilag 2.

⁷ Aftale om Bedre og mere attraktive erhvervsuddannelser 2014, s. 6.

Baselinemålingen på hovedforløb fokuserer på:

- Ungdomsuddannelsesmiljøet
- Det sociale miljø på uddannelsen generelt
- Skolens fysiske rammer

3.2.1 De fleste elever har en positiv vurdering af ungdomsuddannelsesmiljøet

Afsnittet afdækker, hvordan elever under 25 år, lærere på hovedforløb og ledere vurderer ungdomsmiljøet på den skole eller afdeling, de er tilknyttet. Generelt set har begge grupper en positiv vurdering af ungdomsuddannelsesmiljøet.

Tabel 3.1 viser først elever under 25 års vurdering af ungdomsmiljøet på deres skole.

Tablet 3.1 Vurdering af ungdomsuddannelsesmiljøet – kun elever under 25 år

	Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik
Helt enig	46 %	52 %	32 %
Lidt enig	22 %	23 %	24 %
Lidt uenig	14 %	8 %	17 %
Helt uenig	18 %	17 %	27 %
I alt	100 %	100 %	100 %

Note: Spørgsmålet lød: "Hvor enig eller uenig er du i, at der er et godt ungdomsmiljø på skolen, fx med caféer eller fester? Elevpopulationen består af studieaktive elever og elever, der allerede har gennemført deres HF, og som er under 25 år. Tabellen viser vægtede fordelinger. N=910, vægtet N=4.164. Det tekniske område: N=626, det merkantile område: N=141, SOSU-området: N=143. Forskelle mellem de tre uddannelsesområder er testet med Chi²-test og er signifikant på et 5 %-niveau.

Kilde: Elevsurvey, Hovedforløb 2015.

Tabellen viser, at flertallet af elever på tværs af hovedområder har en positiv vurdering af ungdomsuddannelsesmiljøet på skolen. Det gælder for henholdsvis 68 %, 75 % og 56 % af eleverne på det tekniske område, det merkantile område og området for sundhed, omsorg og pædagogik. Det ses således, at eleverne på det merkantile område er de mest positive i vurderingen af ungdomsmiljøet, men også, at der på alle områder er en gruppe af elever, der er lidt eller helt uenige i, at der er et godt ungdomsuddannelsesmiljø på hovedforløbet. På det tekniske område udgør denne gruppe 32 % af elever under 25 år og på det merkantile område 25 %. Gruppen er særlig stor på området for sundhed, omsorg og pædagogik, hvor den udgør 44 %.

Også skolernes lærere og ledere har generelt en positiv vurdering af ungdomsuddannelsesmiljøet på den skole/afdeling, de til daglig er tilknyttet.

Tabel 3.2 Lederes og læreres vurdering af ungdomsmiljøet på uddannelsen

		Tekniske skoler/ det tekniske område	Merkantile skoler/ det merkantile område	SOSU-skoler/ området for sundhed, omsorg og pædagogik	Kombinati- onsskoler
Lærere ¹⁾	I høj grad/I nogen grad	68 %	77 %	59 %	-
	I mindre grad/slet ikke	32 %	18 %	41 %	-
	I alt	100 %	100 %	100 %	-
Ledere ²⁾	I høj grad/I nogen grad	82 %	100 %	70 %	90 %
	I mindre grad/slet ikke	18 %	0 %	30 %	10 %
	I alt	100 %	100 %	100 %	100 %

Note: 1) Spørgsmålet til lærere lød: "Tænk generelt på din skole/afdeling: I hvilken grad oplever du, at der er et godt ungdomsuddannelsesmiljø på skolen/i afdelingen?". De faktiske fordelinger er vist. I alt: N=831. Det tekniske område N=442, det merkantile N=44 og området for sundhed, omsorg og pædagogik N=345.

2) Spørgsmålet til ledere lød: "I hvilken grad oplever du, at der er et godt ungdomsuddannelsesmiljø på skolen/afdelingen?". De faktiske fordelinger er vist. N=106.

Kilde: Lærersurvey 2015 & Ledersurvey 2015.

Tabellen viser, at oplevelsen af ungdomsmiljø varierer blandt hovedforløbslærerne på de tre hovedområder. 77 % af lærerne på det merkantile område, 59 % på området for sundhed, omsorg og pædagogik og 68 % på det tekniske område vurderer, at der i høj eller i nogen grad er et godt ungdomsmiljø på skolen/afdelingen. Der skal dog tages forbehold for resultatet, hvad angår de merkantile lærere, idet der kun indgår meget få besvarelser fra denne gruppe i undersøgelsen.

Casebesøgene peger på, at der generelt er en oplevelse blandt de adspurgte hovedforløbsselever, lærere og ledere af, at der er stor forskel på, om skolen har igangsat initiativer for at skabe et ungdomsuddannelsesmiljø. På tværs af skolerne er der eksempler på dette, fx elevråd, fester ved afsluttende skolepraktikforløb, studieture til udlandet, trivselsdage og sportsaktiviteter. På det tekniske område har man på en større skole eksempelvis en årlig fodboldturnering, hvor eleverne kan deltage på tværs af fag og specialer.

I materialet på hovedforløb kan der grundlæggende identificeres to typer af elever: For det første en gruppe af elever, der skelner skarpt mellem deres sociale liv på skolen og deres sociale liv uden for skolen og derfor ikke er specielt opsøgende i forhold til sociale arrangementer på skolen, og for det andet en gruppe af elever, der ønsker sig flere sociale aktiviteter og ikke skelner mellem en social omgangskreds i og uden for skolen. Eksempelvis er der både elever inden for alle tre hovedområder, der fortæller, at de er godt tilfredse med den nuværende mængde af arrangementer, og elever, der ønsker sig, at skolen arrangerer flere sociale arrangementer. Flere elever fortæller, at de selv tager initiativ til sociale aktiviteter og til at ses uden for skolen.

3.3 Det sociale miljø på uddannelsen

Et af de fire overordnede mål med reformen af erhvervsuddannelserne er, at elevernes trivsel skal styrkes, bl.a. ved at styrke det sociale miljø på uddannelsen.

Et af resultaterne i baselinerapporten for grundforløb inden reformen var, at eleverne under 25 år vurderede det sociale fællesskab på skolen til at være godt. Mellem 91 og 94 % af de elever, der stadig gik på uddannelsen eller havde afsluttet den ved tidspunktet for baselinemålingen, oplevede at have gode relationer til holdkammeraterne, mens mellem 72 og 85 % af eleverne

følte sig inkluderet i skolens sociale fællesskab. De tilsvarende tal for elever på hovedforløb viser, at også hovedforløbseleverne oplever et godt socialt fællesskab på skolen.

3.3.1 Et godt socialt fællesskab blandt eleverne på tværs af uddannelsesområder

Også på hovedforløb vurderer elever under 25 år, at der er et godt socialt miljø. Tabellerne herunder viser vurderingen af det sociale miljø blandt eleverne i forhold til, hvordan de oplever at komme ud af det med hinanden på deres hold, og om de føler sig inkluderet i fællesskabet på skolen.

Tabel 3.3 Oplevelser af gode relationer til holdkammerater – kun elever under 25 år

	Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik
Helt enig	82 %	75 %	79 %
Lidt enig	15 %	20 %	14 %
Lidt uenig/helt uenig	3 %	4 %	8 %
I alt	100 %	100 %	100 %

Note: Spørgsmålet lød: "Hvor enig eller uenig er du i, at du kommer godt ud af det med dine holdkammerater?". Elevpopulationen består af studieaktive elever og elever, der allerede har gennemført deres HF, og som er under 25 år. Tabellen viser vægtede fordelinger. N=927, vægtet N=4.243. Det tekniske område: N=633, det merkantile område: N=148, SOSU-området: N=146. Forskelle mellem de tre uddannelsesområder er testet med Chi²-test og er signifikant på et 5 %-niveau.

Kilde: Elevsurvey, Hovedforløb 2015.

Tabel 3.4 Oplevelser af eksklusion/inklusion på skolen – kun elever under 25 år

	Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik
Helt enig/lidt enig	7 %	10 %	8 %
Lidt uenig	9 %	7 %	6 %
Helt uenig	84 %	83 %	86 %
I alt	100 %	100 %	100 %

Note: Spørgsmålet lød: "Hvor enig eller uenig er du i at: du føler dig uden for på skolen?". Elevpopulationen består af studieaktive elever og elever, der allerede har gennemført deres HF, og som er under 25 år. Tabellen viser vægtede fordelinger. N=926, vægtet N=4.239. Det tekniske område: N=633, det merkantile område: N=147, SOSU-området: N=146. Forskelle mellem de tre uddannelsesområder er testet med Chi²-test og er ikke signifikant på et 5 %-niveau.

Kilde: Elevsurvey, Hovedforløb 2015.

Af tabellerne fremgår det, at eleverne i vidt omfang oplever at komme godt ud af det med kammeraterne på holdet. Mellem 93 og 97 % af eleverne svarer efter område, at de er helt/lidt enige i, at de kommer godt ud af det med deres holdkammerater.

Tilsvarende for elevers oplevelse af inklusion/eksklusion på skolen: Her svarer mellem 89 og 93 % af eleverne, at de er lidt eller helt uenige i, at de føler sig uden for på skolen.

Svarene blandt elever, der er faldet fra uddannelsen, indikerer, at frafaldet for nogen kan bunde i en følelse af at være uden for det sociale fællesskab på skolen. Således viser resultaterne, at 64 % af de elever, der er faldet fra uddannelsen, svarer at de er helt/lidt enige i udsagnet

om at komme godt ud af det med kammerater, mens den tilsvarende andel blandt elever, der stadig går på uddannelsen eller har afsluttet den, er 80 %.

Samtidig er 78 % af de elever, der er faldet fra, lidt/helt uenige i at føle sig uden for på skolen, mens den tilsvarende andel blandt elever, der stadig går på uddannelsen eller har afsluttet den, er 92 %.

Lærerne er blevet spurgt til deres vurdering af det sociale fællesskab på det elevhold, hvor de har haft flest timer i perioden op til surveyundersøgelsen. Resultaterne fremgår af Tabel 3.5.

Tabel 3.5 Lærernes vurdering af det sociale fællesskab blandt eleverne

	Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik
Meget godt	25 %	*12 %	*19 %
Godt	59 %	64 %	65 %
Hverken godt eller dårligt	14 %	*19 %	13 %
Dårligt	2 %	*3 %	*1 %
Meget dårligt	0 %	0 %	0 %
Ved ikke	0 %	2 %	2 %
I alt	100 %	100 %	100 %

Note: Spørgsmålet lød: "Tænk fortsat på den klasse/det hold/den gruppe elever, hvor du har haft flest timer siden årsskiftet. Hvor godt/dårligt er det sociale fællesskab mellem eleverne for tiden?". De faktiske fordelinger er vist. I alt: N=832, Det merkantile område: N=44. SOSU-området: N=345. Det tekniske område: N=443.
Signifikansniveau: * p=0,05.

Kilde: Lærersurvey 2015.

Tabellen viser, at andelen af lærere, der vurderer det sociale fællesskab mellem eleverne til at være meget godt eller godt, udgør 84 % på det tekniske område, 76 % på det merkantile område og 84 % på området for sundhed, omsorg og pædagogik. Der skal dog tages forbehold for resultatet hvad angår de merkantile lærere, idet der kun indgår meget få besvarelser fra denne gruppe i undersøgelsen.

Casebesøgene peger på, at de adspurgte elever på hovedforløb overordnet set er tilfredse med det sociale miljø på deres skoler. Flere fortæller, at der er indsatser på skolen, der har til formål, at eleverne skal have det godt, bl.a. ved afholdelse af fredagscaféer, afholdelse af trivselsdage og af fester ved skoleopholdets afslutning.

Flere elever på området for sundhed, omsorg og pædagogik fortæller dog, at det kan være udfordrende at skabe kontinuitet i de sociale relationer på grund af fx store geografiske afstande til skole og eleverne imellem. En manglende fælles tværfaglig referenceramme uddannelser og hold imellem udfordrer ligeledes etableringen af sociale relationer. For eksempel fortæller en elev på en SOSU-skole, at skolen har en café, som bl.a. var tiltænkt at danne ramme om fælles fredagsøl og hygge. Caféen bruges imidlertid ikke af ret mange af eleverne, fordi de hellere vil blive i klasseværelset og være i det fællesskab, som elevholdet udgør. SOSU-eleven foreslår, at man afholder tværfaglige projekter på tværs af skolen for at skabe et bedre kendskab mellem elever på forskellige uddannelser og hold.

3.4 Skolens fysiske rammer

I forhold til indsatsområdet om et attraktivt ungdomsuddannelsesmiljø er det derudover relevant at se på, hvordan erhvervsskolernes fysiske rammer opleves af elever, lærere og ledere,

herunder om der er fysiske rammer, der tillader eleverne at dyrke motion eller at arbejde i værksteder uden for undervisningen. Er det tilfældet, kan det formodes at bidrage til at gøre skolens uddannelsesmiljø mere attraktivt for hovedforløbseleverne. De fysiske rammer er dermed en væsentlig faktor, som understøtter realiseringen af reformens overordnede mål fx om, at flere elever fuldfører, og at flere elever trives på erhvervsskolen.

Afsnittet beskriver først elevernes oplevelser af mulighederne for at bruge skolens værksteder og faciliteter uden for undervisningen. Dernæst beskrives lærernes vurdering af skolens fysiske rammer og udstyr i forhold til elevernes mulighed for socialt samvær, motion og bevægelse, gruppearbejde og lektielæsning, værkstedsarbejde efter skoletid samt lærerens mulighed for at gennemføre en tidssvarende undervisning på hovedforløb. Endelig beskrives lederens vurdering af skolens fysiske rammer i forhold til elevernes mulighed for motion og bevægelse.

3.4.1 Eleverne har mulighed for at arbejde med deres fag uden for undervisningstid på hovedforløb

Tabel 3.6 viser elevernes oplevelse af muligheden for at bruge værksteder eller på anden måde arbejde med deres fag uden for undervisningen på hovedforløb. Resultatet peger på relativt ens oplevelser blandt eleverne på de tre hovedområder.

Tabel 3.6 Oplevelser af mulighed for at bruge skolens værksteder udenfor undervisningstid – kun elever under 25 år

	Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik
Helt enig	43 %	41 %	39 %
Lidt enig	20 %	21 %	24 %
Lidt uenig	13 %	15 %	17 %
Helt uenig	24 %	23 %	20 %
I alt	100 %	100 %	100 %

Note: Spørgsmålet lød: "Hvor enig eller uenig er du i at der er mulighed for at bruge værksteder eller på anden måde arbejde med dit fag uden for undervisningen?". Elevpopulationen består af studieaktive elever og elever, der allerede har gennemført deres HF, og som er under 25 år. Tabellen viser vægtede fordelinger. N=914, vægтет N=4.183. Det tekniske område: N=627, det merkantile område: N=143, SOSU-området: N=144. Forskelle mellem de tre uddannelsesområder er testet med Chi²-test og er ikke signifikant på et 5 %-niveau.

Kilde: Elevsurvey, Hovedforløb 2015.

Tabellen viser, at mellem 62 og 63 % af eleverne efter område, er helt eller lidt enige i, at de har mulighed for at benytte skolens værksteder uden for undervisningstiden.

3.4.2 Lærerne vurderer især, at skolens/afdelingens fysiske rammer og udstyr giver mulighed for socialt samvær mellem eleverne

Lærerne på hovedforløbet er blevet spurgt til deres vurdering af skolens fysiske rammer i forhold til, i hvilken grad de giver mulighed for en række aktiviteter, herunder motion og bevægelse. Resultatet fremgår af Tabel 3.7.

Tabel 3.7 Lærernes vurderinger af, hvad skolens/afdelingens fysiske rammer og udstyr giver mulighed for

	Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik
Socialt samvær mellem eleverne	77 %	72 %	60 %
Motion og bevægelse	48 %	59 %	42 %
At eleverne kan arbejde erhvervsfagligt efter skoletid	59 %	43 %	48 %

Note: Spørgsmålet lød: "I hvilken grad giver skolens/afdelingens fysiske rammer og udstyr mulighed for". Spørgsmålet blev stillet om de forhold, der er angivet ovenfor. Tabellen viser andelen af respondenter, der har svaret "I høj grad" eller "I nogen grad". De faktiske fordelinger er vist. N=831, Det merkantile område: N=44. SOSU-området: N=345. Det tekniske område: N=442.

Kilde: Lærersurvey 2015.

Lærerne vurderer, at skolens/afdelingens fysiske rammer især giver mulighed for socialt samvær mellem eleverne. Den vurdering gør sig gældende på tværs af hovedområder. Afhængigt af område er det mellem 60 % (området for sundhed, omsorg og pædagogik) og 77 % af lærerne (det tekniske område), der vurderer, at dette er tilfældet.

Mellem 43 og 59 % af lærerne efter område vurderer samtidig, at skolens/afdelingens rammer giver mulighed for, at eleverne kan arbejde erhvervsfagligt efter skoletid, og mellem 42 og 59 %, at de fysiske rammer giver gode muligheder for motion og bevægelse. Det gælder dog her, ligesom andre steder i baselinemålingen for hovedforløb, at der skal tages forbehold for resultatet hvad angår de merkantile lærere, idet der kun indgår meget få besvarelser fra denne gruppe i undersøgelsen.

4 Enklere struktur og mere overskuelighed

I dette kapitel afdækkes status før reformen for centrale delmål knyttet til reforminitiativet: "Enklere struktur og mere overskuelighed". Indsatsområdet har til formål at gøre det lettere og mere overskueligt for unge i 9. og 10. klasse at vælge en erhvervsuddannelse, ved at grundforløbene forenkles fra de nuværende erhvervsfaglige fællesindgange til fire brede hovedområder. De nye grundforløb skal både give eleverne bedre tid og grundlag for valg af et hovedforløb, der passer med deres interesser, kompetencer og de efterfølgende muligheder for beskæftigelse, samt gennem indførelsen af adgangskrav til hovedforløb AT sikre, at de elever, der optages, har de nødvendige forudsætninger for at fuldføre.

Kapitlet fokuserer på centrale delmål, der knytter sig til indsatsområdet. Hvis reforminitiativet skal virke som tiltænkt og bidrage til de overordnede mål for reformen, fx om at flere fuldfører en erhvervsuddannelse, betyder det, at eleverne skal opleve, at de i løbet af grundforløbet bliver mere afklarede i forhold til deres valg af hovedforløb/uddannelse, og at de efterfølgende oplever at være kommet på den rette hylde⁸.

4.1 Indsatsområdet "Enklere struktur og mere overskuelighed"

Intentionen med dette indsatsområde er at gøre det lettere og mere overskueligt for unge at vælge en erhvervsuddannelse og samtidig at give dem tid til at stifte bekendtskab med forskellige erhvervsbrancher, inden de træffer deres uddannelsesvalg. Samlet set skal dette sikre, at eleverne foretager et velovervejede valg, både i forhold til de krav, der stilles på hovedforløbene, og i forhold til beskæftigelsesmulighed.

Som led i indsatsområdet reduceres antallet af indgange derfor fra 12 til fire. Derudover ændres grundforløbet, så det består af 1. del og 2. del, som tilbyder gradvis specialisering og senere uddannelsesvalg end tidligere. Det samlede grundforløb varer 40 skoleuger for elever, der påbegynder grundforløbet inden for et år efter 9. eller 10. klasse. Eleverne vælger fagretning efter to uger og uddannelse efter 20 uger, når grundforløbets 1. del afsluttes. Elever, der ikke går i gang direkte efter 9. eller 10. klasse, begynder på grundforløbets 2. del. Det vil sige, at grundforløbets 2. del målretter sig mod en af de 107 erhvervsuddannelser.

Endelig indføres der adgangskrav for optagelse på hovedforløb, herunder en bestået grundforløbsprøve og krav til specifikke fag/niveauer. De faglige udvalg udarbejder varedklarerationer, som skal give en overskuelig og overordnet oplysning om deltagerforudsætningerne på hovedforløbet.

Endelig er det et mål i reformen at udbrede eux ved at tilbyde eux på alle relevante uddannelser inden for alle fire hovedområder, og ved at valget af eux ikke længere skal betyde en tidsforlængelse af grundforløbet⁹.

Både før og efter reformen har skolernes vejledning i forhold til hovedforløbet været central med henblik på at give eleverne et tilstrækkeligt grundlag for at begynde det hovedforløb, de ønsker, og derved mindske elevernes omvalg. Denne vejledning bliver ikke mindre vigtig med indførelsen af adgangskrav for optagelse på hovedforløbet.

I dette kapitel om indsatsområdet "Enklere struktur og mere overskuelighed" er fokus på at redegøre for baselinestatus i forhold til:

⁸ Forandringsteorien for indsatsområdet fremgår af Bilag 2.

⁹ Eux behandles i kapitlet om "Bedre videreuddannelsesmuligheder".

- Om eleverne er afklarede i forhold til deres igangværende hovedforløb
- Hovedforløbs elevernes brug og vurdering af vejledning i forbindelse med elevernes uddannelsesvalg på grundforløbet
- Omvalg i forbindelse med grundforløb og overgange til hovedforløb

I reformrapporterne vil vi følge op og se, om der kan konstateres en udvikling i forhold til disse variabler. Fremstillingen i kapitlet tager udgangspunkt i data fra surveys blandt elever og lærere på hovedforløbet. Desuden inddrages kvalitative data fra casebesøgene på hovedforløbet og registerdata.

4.2 Elevernes valg af hovedforløb

I dette afsnit ses på, om eleverne inden reformen vurderede, at de var afklarede, da de skulle vælge uddannelse. Indsatsområdet ændrer, som nævnt, strukturen på erhvervsuddannelserne ved, at tragten i begyndelsen af grundforløbet gøres bredere for eleverne, der kommer direkte fra folkeskolen. Derved gennemgår disse elever en introduktion til et bredere område af beslægtede erhverv, inden de skal træffe deres endelige uddannelsesvalg. De krav, som stilles for overgang til hovedforløbet, tydeliggøres igennem en række adgangskrav til optagelse på hovedforløbet. Samlet set har disse ændringer i erhvervsuddannelsernes opbygning og struktur til formål, at eleverne i højere grad kvalificeres og afklares i forhold til deres valg af hovedforløb.

4.2.1 Lærerne vurderer, at mere end trefjerdedele af eleverne er gået i gang med deres 1. prioritet

Lærerne er blevet bedt om at give deres vurdering af, hvor stor en andel af eleverne, der er gået i gang med det hovedforløb, der havde 1. prioritet. Lærernes besvarelser fremgår af Tabel 4.1.

Tabel 4.1 Lærernes vurdering af, hvor stor en andel af eleverne der er gået i gang med det hovedforløb, der havde 1. prioritet

	Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed omsorg og pædagogik
Ingen	0 %	0 %	0 %
1-25 %	1 %	0 %	1 %
26-50 %	3 %	11 %	3 %
51-75 %	8 %	14 %	12 %
76-99 %	43 %	45 %	41 %
Alle	33 %	16 %	24 %
Ved ikke	11 %	14 %	18 %
I alt	100 %	100 %	100 %

Note: Spørgsmålet lød: "Tænk igen på den klasse/det hold, hvor du har haft flest timer siden årsskiftet: Hvor stor en andel af eleverne vurderer du, er gået i gang med det hovedforløb, der havde deres 1. prioritet?". Tabellen viser faktiske fordelinger. N=832, Det tekniske område N=443, det merkantile område N=44, området for sundhed omsorg og pædagogik N=345. * p=0,05.

Kilde: Lærersurvey 2015.

At dømme ud fra lærernes vurderinger er størstedelen af eleverne inden for alle tre uddannelsesområder gået i gang med det hovedforløb, der havde deres 1. prioritet.

Tabellen viser, at 61 %, 65 % og 76 % af lærerne på henholdsvis det merkantile område, området for sundhed, omsorg og pædagogik og det tekniske område vurderer, at minimum tre fjerdedele af deres elever er gået i gang med det hovedforløb, der havde deres 1. prioritet. Der er flere lærere inden for det tekniske område sammenlignet med de to øvrige områder, som vurderer, at mellem 76 og 100 % af eleverne har deres nuværende hovedforløb som 1. prioritet. Der skal dog tages forbehold for resultatet hvad angår de merkantile lærere, idet der kun indgår få besvarelser fra denne gruppe i undersøgelsen.

4.2.2 Hovedparten af eleverne har følt sig sikre på, at de ville begynde på deres igangværende hovedforløb

Eleverne er, som angivet i Tabel 4.2, blevet bedt om at angive, hvor sikre de var på, at de ville begynde på netop det hovedforløb, som de er i gang med.

Tabel 4.2 I hvilken grad var du sikker på, at du ville begynde på netop det hovedforløb, du startede/gik på i begyndelsen af 2014?

	Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik
I høj grad	77 %	58 %	75 %
I nogen grad	17 %	28 %	18 %
I mindre grad /slet ikke	6 %	14 %	7 %
I alt	100 %	100 %	100 %

Note: Spørgsmålet lød: "I hvilken grad var du sikker på, at du ville begynde på netop det hovedforløb, du startede/gik på i begyndelsen af 2014?". Elevpopulationen består af studieaktive elever og elever, der allerede har gennemført deres HF. Tabellen viser vægtede fordelinger. N=1.548, vægtet N=7.099. Det tekniske område: N=899, det merkantile område: N=284, SOSU-området: N=365. Forskelle mellem de tre uddannelsesområder er testet med Chi²-test og er signifikant på et 5 %-niveau.

Kilde: Hovedforløb, elevsurvey 2015.

Elevernes egne besvarelser bekræfter lærernes vurdering i relation til det hovedforløb, de er i gang med. Inden for alle tre uddannelsesområder bekræfter langt størstedelen af eleverne, at de i høj eller nogen grad var sikre på, at de ville begynde på det hovedforløb, de er i gang med. På det tekniske område og området for sundhed, omsorg og pædagogik svarer henholdsvis 94 og 93 % af eleverne, at de i høj eller nogen grad var sikre på deres valg af hovedforløb. På det merkantile område er den tilsvarende andel 86 %.

4.2.3 Lærerne vurderer, at over halvdelen af eleverne har fået den nødvendige introduktion til de faglige krav på hovedforløbet

Et godt uddannelsesvalg forudsætter, at eleverne kender de faglige krav på de forskellige uddannelser og kan vurdere, hvilken uddannelse der passer til deres forudsætninger og interesser. Lærerne er, som vist i Tabel 4.3, blevet bedt om at vurdere, hvor stor en andel af deres elever, der har fået den nødvendige introduktion til de faglige krav på hovedforløbet.

Table 4.3 Lærernes vurdering af, hvor stor en andel af eleverne der har fået den nødvendige vejledning om/introduktion til de faglige krav på hovedforløbet

	Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed omsorg og pædagogik
Ingen	1 %	0 %	0 %
1-25 %	6 %	11 %	3 %
26-50 %	10 %	16 %	7 %
51-75 %	21 %	18 %	20 %
76-99 %	33 %	32 %	33 %
Alle	21 %	9 %	15 %
Ved ikke	9 %	14 %	20 %
I alt	100 %	100 %	100 %

Note: Spørgsmålet lød: "Tænk fortsat på den klasse/det hold/den gruppe, hvor du har haft flest timer siden årsskiftet. Vi vil bede dig tænke på de elever, der aktuelt er på holdet/i klassen/i gruppen, og angiv et skøn: Hvor stor en andel af eleverne vurderer du, har fået den nødvendige vejledning om/introduktion til de faglige krav på hovedforløbet?" Tabellen viser faktiske fordelinger. N=832, Det tekniske område N=443, det merkantile område N=44, området for sundhed omsorg og pædagogik N=345. * p=0,05.

Kilde: Lærersurvey 2015.

Hovedparten af lærerne på alle tre uddannelsesområder vurderer, at over halvdelen af eleverne har fået den nødvendige introduktion til de faglige krav på hovedforløbet. Lærerne på det tekniske område svarer mest positivt på spørgsmålet, idet 75 % af lærerne her vurderer, at over halvdelen af eleverne har fået den nødvendige vejledning i forhold til de faglige krav. De tilsvarende andele er henholdsvis 59 % og 68 % på det merkantile område og området for sundhed, omsorg og pædagogik. Der skal dog tages forbehold for resultatet hvad angår de merkantile lærere, idet der kun indgår meget få besvarelser fra denne gruppe i undersøgelsen.

4.3 Hovedforløbselevernes brug af vejledning i forbindelse med uddannelsesvalg

Med reformen ændres antallet af indgange fra de tidligere 12 til fire, og elevernes uddannelsesvalg skubbes til grundforløbets 2. del, hvorved tragten i starten af EUD-forløbet breddes ud for de unge elever direkte fra grundskolen, mens de øvrige elever træffer deres uddannelsesvalg ved indgangen til erhvervsuddannelsen på grundforløb 2. Denne ændring i strukturen – sideløbende med reformens mål om at styrke uddannelsesgarantien ved i stigende grad at lede eleverne i retning af uddannelser med praktikpladser – stiller nye krav til vejledningen på erhvervsskolerne.

I forhold til at opfylde målene med indsatsområdet "Enklere struktur og mere overskuelighed" er det centralt, at erhvervsskolerne vejleder elever om deres muligheder for at gennemføre en af de 107 erhvervsuddannelser. I dette afsnit sættes derfor fokus på hovedforløbselevernes brug af vejledning i forbindelse med deres uddannelsesvalg før reformen, hvor grundforløbet gav adgang til uddannelserne inden for den enkelte fællesindgang. Resultaterne indikerer, at der er en udvidet rolle for skolerne at spille efter reformen i forhold til vejledning af elever ved uddannelsesvalget.

4.3.1 Et mindretal af eleverne taler med en vejleder ved valg af uddannelse/hovedforløb

Af Tabel 4.4 fremgår andelen af elever, som har talt med en vejleder, da de skulle vælge deres uddannelse/hovedforløb.

Tabel 4.4 Da du skulle vælge uddannelse/hovedforløb, talte du så med en vejleder?

	Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik
Ja	37 %	43 %	38 %
Nej	63 %	57 %	62 %
I alt	100 %	100 %	100 %

Note: Spørgsmålet lød: "Da du skulle vælge uddannelse/hovedforløb, talte du så med en vejleder?". Elevpopulationen består af studieaktive elever og elever, der allerede har gennemført deres HF. Tabellen viser vægtede fordelinger. N=1.547, vægtet N=7.092. Det tekniske område: N=895, det merkantile område: N=287, SOSU-området: N=365. Forskelle mellem de tre uddannelsesområder er testet med Chi²-test og er ikke signifikant på et 5 %-niveau.

Kilde: Hovedforløb, elevsurvey 2015.

Tabel 4.4 viser, at størstedelen af eleverne inden for alle tre hovedområder ikke har talt med en vejleder i forbindelse med deres valg af hovedforløb. Andelen af elever, som angiver at have talt med en vejleder, ligger på 37 til 43 % efter område.

En større andel af de elever, der er faldet fra uddannelsen, har været i kontakt med en vejleder (50 %) end de elever, der stadig går på uddannelsen.

Ligeledes har en større andel af de elever, som er i skolepraktik, været i kontakt med en vejleder (47 %) end de elever, der har en uddannelsesaftale med en virksomhed, hvoraf 37 % angiver at have talt med en vejleder.

4.3.2 Elever vurderer selv, at de ikke har haft behov for vejledning

De elever, som ikke har talt med en vejleder, er blevet bedt om at angive den væsentligste årsag til, at de ikke har talt med en vejleder.

Tabel 4.5 Hvorfor talte du ikke med en vejleder, da du skulle vælge uddannelse/hovedforløb?

	Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik
Jeg havde allerede en praktikplads eller læreplads	25 %	22 %	6 %
Jeg havde ikke behov for at tale med en vejleder	66 %	62 %	84 %
Jeg ville gerne have haft vejledning, men fik det ikke	2 %	9 %	5 %
Anden grund	7 %	7 %	5 %
I alt	100 %	100 %	100 %

Note: Spørgsmålet lød: "Hvorfor talte du ikke med en vejleder, da du skulle vælge uddannelse/hovedforløb?". Kun respondenter, som svarede "nej" til spørgsmålet: "Da du skulle vælge uddannelse/hovedforløb, talte du så med en vejleder?", blev stillet dette spørgsmål. Elevpopulationen består af studieaktive elever og elever, der allerede har gennemført deres HF. Tabellen viser vægtede fordelinger. N=947, vægtet N=4.340. Det tekniske område: N=559, det merkantile område: N=167, SOSU-området: N=221. Forskelle mellem de tre uddannelsesområder er testet med Chi²-test og er signifikant på et 5 %-niveau.

Kilde: Hovedforløb, elevsurvey 2015.

Tabel 4.5 viser, at udsagnet: "Jeg havde ikke behov for at tale med en vejleder" er det, som langt størstedelen af eleverne på alle tre uddannelsesområder vælger som begrundelse for ikke at have modtaget vejledning.

Udsagnet: "Jeg havde allerede en praktikplads eller læreplads" bliver valgt af 6 % på området for sundhed, omsorg og pædagogik samt 22 og 25 % på henholdsvis det merkantile og tekniske område. Den forskel spejler bl.a. den proces, der foregår ved optagelse i praktik på SOSU-uddannelserne, hvor eleverne typisk er til en optagelsessamtale, inden de kan påbegynde deres hovedforløb.

Blandt de elever, der er faldet fra uddannelsen, er der en større andel, der svarer, at de gerne ville have haft vejledning, men ikke fik det. Det drejer sig om 15 % af de elever, som ikke længere er i gang med uddannelsen, mens det er 4 % af de elever, der stadig går på uddannelsen, som ønsker mere vejledning. Blandt elever i skolepraktik angiver 9 %, at de gerne ville have haft vejledning, men ikke fik det, hvilket er en større andel end elever, som er i praktik i en virksomhed, hvor andelen er 2 %.

Det gælder dog stadig blandt de elever, der er faldet fra uddannelsen, at 70 % af de elever, som ikke har modtaget vejledning, angiver, at de ikke selv vurderer, at de har haft behov for at tale med en vejleder. På samme måde svarer 85 % af de elever, der er i skolepraktik, og som ikke har modtaget vejledning, at de ikke havde behov for at tale med en vejleder.

Med reformen er det et centralt mål, at en elev, der ikke kan finde en praktikplads i en virksomhed, skal ledes over i beslægtede uddannelser med bedre praktikmuligheder. Set i denne sammenhæng er det bemærkelsesværdigt, at begrundelsen "jeg havde ikke behov for at tale med en vejleder" før reformen er mere udbredt blandt elever i skolepraktik end blandt elever, som er i praktik i en virksomhed. Sammenholdt med, at 53 % af eleverne i skolepraktik ikke har modtaget vejledning og som den væsentligste begrundelse angiver, at de ikke har haft behov for det, tyder tallene på, at denne gruppe elever ikke selv har overvejet muligheden af at få vejledning og støtte til at skifte til en anden uddannelse med bedre praktikpladsmuligheder.

4.3.3 Halvdelen af de vejledte elever har modtaget vejledning på en erhvervsskole

De elever, som har svaret bekræftende på, at de har talt med en vejleder, er blevet bedt om at angive, hvilken type af vejleder de har talt med. Elevernes besvarelser fremgår af Tabel 4.6.

Tabel 4.6 Elevernes angivelse af, hvilken type af vejleder, som de har talt med

	Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik
Vejleder på en erhvervsskole, fx teknisk skole	49 %	50 %	46 %
Vejleder på en anden ungdomsuddannelse, fx på et gymnasium eller HF	9 %	21 %	7 %
Vejleder på en folkeskole (evt. hos en UU-vejleder)	38 %	13 %	22 %
Vejleder i kommunen (fx hos Jobcentret eller andet)	10 %	21 %	31 %

Note: Spørgsmålet lød: "Var det en vejleder...?". Kun respondenter som svarede "ja" til spørgsmålet: "Da du skulle vælge uddannelse/hovedforløb, talte du så med en vejleder?" blev stillet dette spørgsmål. Elevpopulationen består af studieaktive elever og elever, der allerede har gennemført deres HF. Tabellen viser vægtede fordelinger. N=581, vægтет N=2.664. Det tekniske område: N=329, det merkantile område: N=116, SOSU-området: N=136. Forskelle mellem de tre uddannelsesområder er testet med Chi²-test og er signifikant på et 5 %-niveau, bortset fra "Vejleder på en erhvervsskole (...)".

Kilde: Hovedforløb, elevsurvey 2015.

Tabel 4.6 viser, at ud af de hovedforløbs elever, som har modtaget vejledning på alle tre hovedområder, har 46 til 50 % efter område modtaget vejledning på en erhvervsskole. Den øvrige halvdel har enten talt med en vejleder på en folkeskole (eventuelt en UU-vejleder) eller en vejleder i kommunen (fx hos Jobcentret).

Tabel 4.6 viser endvidere en noget højere andel af elever på det merkantile område, der har modtaget vejledning på anden ungdomsuddannelse (21 %), fx et gymnasium eller HF, hvilket kan hænge sammen med, at en større andel af elever på det merkantile område har en gymnasial uddannelsesbaggrund end på andre områder af erhvervsuddannelserne.

Der er ikke forskel på, hvilken type af vejleder elever henholdsvis i skolepraktik og i virksomhedspraktik har talt med.

4.3.4 De fleste elever træffer deres beslutning om uddannelse/hovedforløb, før de starter på grundforløbet

Eleverne på hovedforløbet er blevet spurgt til, hvornår de har truffet deres valg af hovedforløb. Resultaterne fremgår af Tabel 4.7. Det viser sig, at langt de fleste elever inden reformen angiver, at de har taget deres beslutning, allerede inden de startede på grundforløbet.

Tabel 4.7 Elevernes angivelse af, hvornår de har truffet den endelige beslutning i forhold til deres valg af uddannelse/hovedforløb

	Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik
Før du begyndte på grundforløbet?	70 %	42 %	31 %
Under grundforløbet?	20 %	28 %	16 %
Jeg har ikke gået på grundforløb.	10 %	30 %	53 %
I alt	100 %	100 %	100 %

Note: Spørgsmålet lød: "Traf du den endelige beslutning om valg af uddannelse/hovedforløb... ". Elevpopulationen består af studieaktive elever og elever, der allerede har gennemført deres HF. Tabellen viser vægtede fordelinger. N=1.527, vægтет N=7.010. Det tekniske område: N=887, det merkantile område: N=277, SOSU-området: N=363. Forskelle mellem de tre uddannelsesområder er testet med Chi²-test og er signifikant på et 5 %-niveau.

Kilde: Hovedforløb, elevsurvey 2015.

Som vist i Tabel 4.7 er der på alle tre hovedområder et mindretal af eleverne, som har truffet deres valg af uddannelse/hovedforløb under grundforløbet, hvilket drejer sig om 20 % på det tekniske område, 28 % på det merkantile område og 16 % på området for sundhed, omsorg og pædagogik.

En nærmere analyse, der ikke er medtaget i tabellen, viser samtidig, at en større andel af elever under 25 år (25 %) end elever over 25 år (12 %) træffer deres uddannelsesvalg under grundforløbet. Dermed er der inden reformen en større andel af de unge elever, der træffer deres uddannelsesvalg senere end ældre elever. Hovedparten af de unge elever under 25 år (65 %) træffer imidlertid stadig deres uddannelsesvalg, før de begynder på grundforløbet. Endelig viser analysen, at der inden reformen ikke er forskel på andelen af elever i skolepraktik og elever i virksomhedspraktik, som har truffet deres uddannelsesvalg under grundforløbet. Andelen af elever i skolepraktik (65 %), som træffer deres uddannelsesvalg, før de begynder på grundforløbet, er imidlertid større end den samme andel af elever i virksomhedspraktik (56 %).

At hovedparten af eleverne i skolepraktik har truffet deres uddannelsesvalg inden grundforløbet tyder på, at elever inden reformen har holdt fast ved deres oprindelige uddannelsesvalg på trods af, at de ikke har kunnet få en uddannelsesaftale med en virksomhed. Det er netop denne problemstilling, som reformen har til formål at gøre op med, ved at elevernes uddannelsesvalg skubbes til 2. del af grundforløbet, og ved målsætningen om, at eleverne så vidt muligt skal ledes over i uddannelser med gode praktikplads- og beskæftigelsesmuligheder.

At det er et mindretal af hovedforløbseleverne, som træffer deres uddannelsesvalg på grundforløbet, er måske forklaringen på, at det også er et mindretal af eleverne, der taler med en vejleder på en erhvervsskole. Inden reformen lagde strukturen også op til, at eleverne efter de første 14 dages kompetenceafklaring påbegyndte et grundforløb, der rettede sig mod konkrete uddannelser inden for fællesindgangen. En stor del af hovedforløbseleverne på særligt det tekniske område (70 %) har truffet deres uddannelsesvalg, før de begynder på grundforløbet, og oplever måske af denne grund ikke at have behov for vejledning. På det merkantile område har 42 % af hovedforløbselever truffet deres uddannelsesvalg før grundforløbet, mens det samme gælder for 31 % af eleverne på området for sundhed, omsorg og pædagogik.

4.3.5 Det tekniske område har den laveste andel af elever, som vurderer, at vejledningen har haft betydning for valg af uddannelse/hovedforløb

Tabel 4.8 viser, hvor stor en andel af de hovedforløbselever, som har modtaget vejledning, der vurderer, at vejledningen har haft betydning for deres valg af hovedforløb.

Tabel 4.8 I hvilken grad havde vejledningen betydning for dit valg af hovedforløb?

	Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik
I høj grad	22 %	37 %	39 %
I nogen grad	27 %	35 %	32 %
I mindre grad	26 %	13 %	16 %
Slet ikke	25 %	15 %	12 %
I alt	100 %	100 %	100 %

Note: Spørgsmålet lød: "I hvilken grad havde vejledningen betydning for dit valg af uddannelse/hovedforløb?". Kun respondenter, som svarede "ja" til spørgsmålet: "Da du skulle vælge uddannelse/hovedforløb, talte du så med en vejleder?", er medtaget i denne tabel. Kun aktive studerende er medtaget i denne tabel. Tabellen viser vægtede fordelinger. N=404, vægtet N=1.994. Det tekniske område: N=278, det merkantile område: N=91, SOSU-området: N=71. Forskelle mellem de tre uddannelsesområder er testet med Chi²-test og er signifikant på et 5 %-niveau.

Kilde: Elevsurvey HF, 2015.

Af Tabel 4.8 fremgår det, at vejledning generelt har en betydning i forhold til valg af uddannelse/hovedforløb for hovedparten af de elever, som har modtaget vejledning. Det tekniske område, hvor vi desuden så, at en stor andel af eleverne træffer deres uddannelsesvalg før grundforløbet, adskiller sig imidlertid fra de to øvrige hovedområde. På det tekniske område svarer 49 % af eleverne således, at vejledningen i høj eller nogen grad har haft betydning for deres valg af uddannelse/hovedforløb, hvilket er færre end på det merkantile område og området for sundhed, omsorg og pædagogik, hvor de tilsvarende andele er henholdsvis 72 % og 71 % af eleverne.

Der er ingen praktisk forskel på den betydning, som elever, der er faldet fra uddannelsen, tillægger vejledningen i forhold til deres uddannelsesvalg sammenlignet med de øvrige elever. Således vurderer 54 % af de elever, der har afbrudt uddannelsen, og 59 % af de elever, der stadig går på uddannelsen, at vejledningen i høj eller nogen grad har haft betydning for deres valg af uddannelse/hovedforløb.

4.3.6 Begrænset udbredelse af erhvervsskolernes vejledning i forbindelse med valg af uddannelse/hovedforløb

Tabellerne med fokus på hovedforløbselevernes brug af vejledning viser, at erhvervsskolernes vejledning i forbindelse med valg af uddannelse/hovedforløb har en begrænset udbredelse på alle tre uddannelsesområder. Det er således et mindretal af eleverne på tværs af de tre områder, som taler med en vejleder om deres hovedforløbsvalg, og af de elever, som modtager vejledning, er det omkring halvdelen, som har talt med en vejleder på en erhvervsskole.

Blandt de elever, som er faldet fra uddannelsen, og de elever, der er i skolepraktik, er det omkring halvdelen, som har talt med en vejleder. Erhvervsskolernes vejledning synes derfor ikke inden reformen at være naturligt forbundet med at hjælpe de elever, som enten er i fare for at falde fra uddannelsen eller ikke kan opnå en uddannelsesaftale med en virksomhed.

En væsentlig årsag til den begrænsede udbredelse af erhvervsskolernes vejledning i forbindelse med valg af uddannelse/hovedforløb er formentlig, at en del af eleverne enten ikke har gået på et grundforløb, eller træffer deres valg af uddannelse/hovedforløb inden grundforløbet, og dermed inden de påbegynder uddannelsen. Der er i denne forbindelse forskel på de tre uddannelsesområder. Især området for sundhed, omsorg og pædagogik adskiller sig ved, at halvdelen af eleverne på hovedforløbet ikke har gået på et grundforløb, mens det tekniske område adskiller sig ved at have en høj andel af elever, som har truffet deres valg af hovedforløb inden grundforløbet.

Det, at der er en større andel af de elever, der har afbrudt uddannelsen og elever i skolepraktik sammenlignet med øvrige elever, som gerne ville have haft vejledning, men ikke fik det, peger på, at vejledningssystemet herunder erhvervsskolernes vejledning inden reformen overser nogle elever, som måske kunne være blevet bedre hjulpet i forhold til deres uddannelsesvalg.

4.3.7 Uklarhed omkring/begrænset tiltro til erhvervsskolernes vejledningstilbud blandt eleverne

De kvalitative interview blandt elever og spørgeskemaundersøgelsen blandt elever giver modsatte indikationer af elevernes oplevelser af formålet med og målgruppen for erhvervsskolernes vejledningstilbud.

I de kvalitative interview peger nogle af eleverne i overensstemmelse med resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen på, at mange elever vælger deres uddannelse, inden de starter på grundforløbet, og af denne grund ikke umiddelbart har behov for vejledning på erhvervsskolen. Samtidig fremgår af de kvalitative interview en oplevelse blandt eleverne af, at erhvervsskoler-

nes vejledning er forbeholdt de elever, som enten har svært ved at finde en praktikplads eller står over for at skulle vælge sig ind på en anden uddannelse.

1: Jeg tror, at man vælger sin uddannelse, inden man starter, og hvis det så ikke er noget alligevel, så kan du få hjælp til at skifte til en anden undervejs.

2: Det kommer også an på, hvor lang tid du går uden at få en læreplads, for hvis du går helt op til de der 50 uger, eller hvor lang tid det er, så får man lov til at prøve en masse forskelligt og se ad om, hvad man skulle skifte til.

I: Ja, så hvis man har svært ved at få en praktikplads, så sætter det gang i en proces?

2: Ja, så begynder man at kigge på, om der var noget andet, der kunne være interessant for én. (Elev, teknisk skole)

De divergerende resultater fra survey- og interviewundersøgelser kan tyde på, at der på nogle skoler inden reformen hersker uklarhed blandt eleverne omkring målgruppen samt formålet med erhvervsskolernes vejledningstilbud, og/eller at der blandt nogle elever næres en begrænset tiltro til vejledningen på erhvervsskolerne. Begge forklaringer bakkes op af andelen af de elever, der enten er faldet fra eller er i skolepraktik, og som i spørgeskemaundersøgelsen ikke har været i kontakt med en vejleder med den begrundelse, at de ikke havde behov for vejledning. Dermed var det halvdelen af de elever, der i spørgeskemaundersøgelsen er faldet fra erhvervsuddannelse, der ikke har modtaget vejledning, og hovedparten af de ikke-vejlede elever begrundede fravalget af vejledning med, at de ikke havde behov for at tale med vejleder. Elevers vurdering af formålet med erhvervsskolernes vejledning peger på, at vejledningen ikke i tilstrækkelig grad når de elever, som er frafaldstruede og/eller i praksis faldt fra.

4.3.8 Erhvervsskolernes vejledningsopgave bliver vigtigere efter reformen

De kvalitative interview med erhvervsskoleledere i forbindelse med baselinemålingen på hovedforløb viser, at der på visse skoler er opmærksomhed på, at skolernes vejledningsopgave bliver vigtigere efter reformen. En skoleleder fremhæver bl.a. vigtigheden af, at samarbejdet – i overensstemmelse med reformens indsatsområde "Forbedring af vejledningsindsatsen" – styrkes mellem erhvervsskoler og folkeskoler, og at erhvervsskolerne kommer i kontakt med elever helt ned i 4.-6. klasse.

Endvidere bekræftes det, at der hersker forvirring blandt eleverne i forhold til de nuværende vejledningstilbud. På den baggrund foreslås fælles vejledningscentre på tværs af fx eud, stx og VUC med henblik på at professionalisere vejledningen og gøre den mere overskuelig for såvel de unge som de voksne elever.

Vi går meget ind for at få lavet et fælles vejledningscenter. Det handler om at få professionaliseret vejledningen, så de unge kun skal gå ét sted hen for at viden om de forskellige uddannelser og fag. I dag er der 14 lokaliteter i kommunen, hvor du kan få vejledning. Det er alt for mange. Det er forvirrende for de unge. Vejledningen skal samles og ensrettes. (Leder, teknisk og merkantil skole)

Uanset om vejledningen skal foregå i vejledningscentre eller på de enkelte skoler, må det forventes, at reformen vil medføre, at erhvervsskolernes vejledning og vejledning i det hele taget kommer til at spille en større rolle for elevernes uddannelsesvalg, særligt for de unge elever, der begynder på en fagretning inden for et bredt hovedområde. Erhvervsuddannelsernes ændrede struktur og de bredere indgange forventes således at føre til, at flere elever efter reformen træffer deres uddannelsesvalg under grundforløbet, hvilket giver erhvervsskolerne en øget

mulighed for at komme i dialog med eleverne, før manglen på en praktikplads eventuelt tvinger eleven til enten at falde fra eller vælge et nyt grundforløb.

Vejledning anses desuden for et væsentligt middel i forhold til at sikre, at eleverne i tråd med reformens mål i højere grad kvalificerer sig til deres valgte hovedforløb, hvilket kræver, at eleverne tidligt på uddannelsen opnår viden om adgangskrav og bliver afklarede omkring deres uddannelsesmuligheder og -valg.

4.4 Omvalg i forbindelse med grundforløb og overgange til hovedforløb

Formålet med indsatsområdet "Enklere struktur og mere overskuelighed" er som nævnt at sikre, at eleverne igennem grundforløbets gradvise specialisering for de unge elever og senere uddannelsesvalg i højere grad kvalificeres og afklares i forhold til deres valg af hovedforløb. Endvidere indebærer den nye struktur, at elever efter reformen kun kan påbegynde grundforløbets 1. del én gang og grundforløbets 2. del tre gange, hvilket har til formål at nedbringe antallet af omvalg og afskære muligheden for meget uddannelsesforlængende forløb. Tanken med indsatsområdet er således, at langt færre elever skal påbegynde mere end ét grundforløb.

I dette afsnit ses derfor på udbredelsen af omvalg i forbindelse med grundforløb samt overgangene mellem grund- og hovedforløb blandt hovedforløbselever inden reformen.

4.4.1 Hver fjerde hovedforløbselev har mere end ét påbegyndt grundforløb bag sig

Tabel 4.9 viser, at det på tværs af de tre hovedområder er hver fjerde af de elever, som påbegyndte et hovedforløb i 2014, der har mere end ét påbegyndt grundforløb bag sig. Den største andel af hovedforløbselever, som har påbegyndt mere end ét grundforløb, findes på det tekniske område, hvor det gælder for 28 % af eleverne. Den tilsvarende andel er 21 % på de to øvrige hovedområder.

Tabel 4.9 Antal og andel elever, der har påbegyndt mere end ét grundforløb de sidste fire år inden påbegyndelse af EUD-hovedforløb i år 2014. Opdelt på uddannelsesområde

	Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik	Total for alle tre områder
Antal	4.962	1.415	993	7.370
Andel, procent	28 %	21 %	21 %	25 %
Total antal*	17.854	6.851	4.632	29.337

Note: * Totalt antal personer, der påbegynder et hovedforløb i 2014 for hvert af de tre uddannelsesområder. Kun personer, der har minimum ét grundforløb, er medtaget.

Kilde: KORAs beregninger på egne registerdata.

I Tabel 4.10 har vi undersøgt, hvor mange påbegyndte grundforløb eleverne i gennemsnit har bag sig.

Tabel 4.10 Gennemsnitlige antal påbegyndte grundforløb de sidste fire år inden påbegyndt EUD-hovedforløb (i år 2014). Opdelt på uddannelsesområde

	Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik	Total for alle tre områder
Gennemsnitligt antal grundforløb	1,4	1,3	1,3	1,3
Total antal*	17.854	6.851	4.632	29.337

Note: * Totalt antal personer, der påbegynder et hovedforløb i 2014 for hvert af de tre uddannelsesområder. Kun personer, der har minimum ét grundforløb, er medtaget.

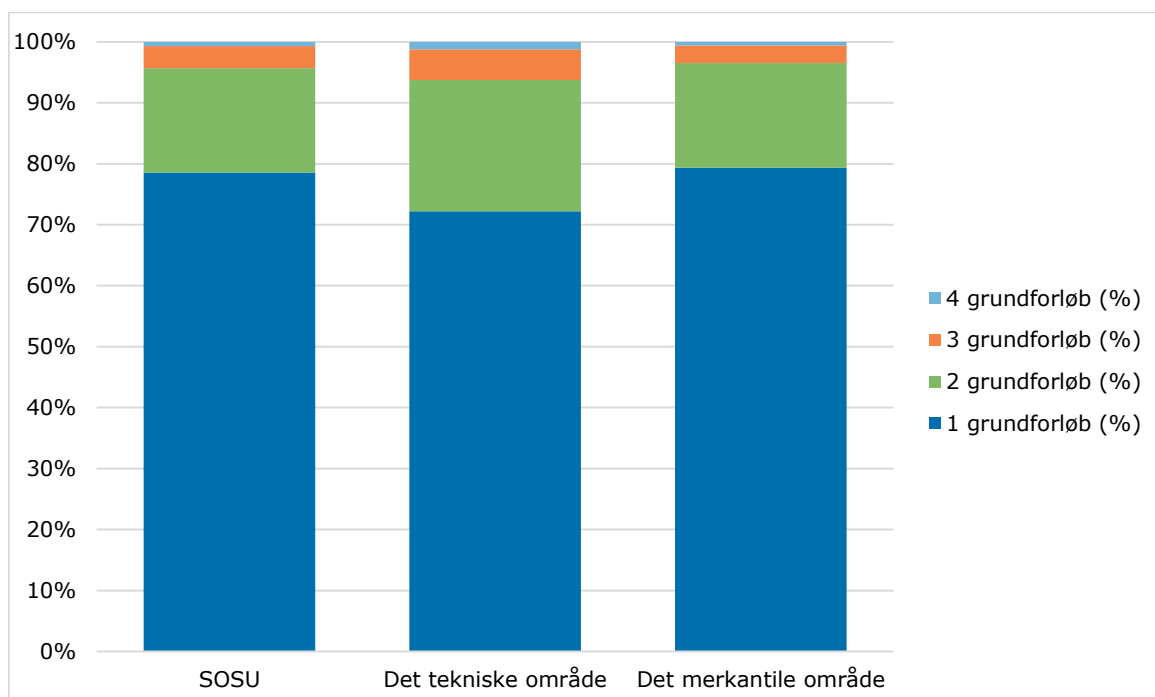
Kilde: KORAs beregninger på egne registerdata.

Tabellen viser, at nye hovedforløbselever fra 2014 i gennemsnit har 1,3 påbegyndte grundforløb bag sig. Af fordelingen på de tre hovedområder fremgår det, at der kun er små forskelle på tværs af de tre områder. Således er gennemsnittet på det tekniske område 1,4, mens gennemsnittet på de to øvrige områder er 1,3.

4.4.2 Antallet af påbegyndte grundforløb trækkes op af hovedforløbselever, der er påbegyndt to grundforløb

Figur 4.1 viser, at andelen af hovedforløbselever, som har påbegyndt mere end ét grundforløb, hovedsagelig udgøres af elever, som har to påbegyndte grundforløb bag sig. Dette forklarer, hvorfor gennemsnittet af påbegyndte grundforløb ligger så relativt lavt (1,3) til trods for, at så relativt mange af hovedforløbseleverne – i gennemsnit hver fjerde – er begyndt på mere end ét grundforløb.

Figur 4.1 Antal påbegyndte grundforløb fire år før påbegyndt hovedforløb blandt elever, der påbegyndte et hovedforløb i 2014. Elever uden grundforløb er udeladt. Opdelt på uddannelsesområder

Kilde: KORAs beregninger på egne registerdata.

Figuren viser, at andelen af hovedforløbselever med 3 eller 4 grundforløb bag sig er 4 %, 5 % og 6 % på henholdsvis det merkantile område, området for sundhed, omsorg og pædagogik og det tekniske område. Det er bl.a. disse elever, som reformen vil forsøge at få til at træffe et studievalg hurtigere.

5 Bedre videreuddannelsesmuligheder

I dette kapitel afdækkes status før reformen knyttet til reform-initiativet "Bedre videreuddannelsesmuligheder". Indsatsområdet har til formål at øge erhvervsuddannelsernes attraktivitet ved at skabe klarere veje til videregående uddannelse. Det sker fx ved, at alle erhvervsuddannelser på mindst tre år fremover skal give adgang til alle erhvervsakademi-uddannelser, hvis de specifikke adgangskrav er opfyldt og ved at sidestille fag taget på højt niveau på en erhvervsuddannelse med fag taget på højt niveau på en gymnasial uddannelse.

I kapitlet ses på centrale delmål, der knytter sig til indsatsområdet og har relevans for hovedforløbet. Det vil i sagens natur være nogle år, inden de første reformårgange overhovedet kan påbegynde en videregående uddannelse, og derfor fokuseres i første omgang på delmål inden for området, fx om eleverne på erhvervsuddannelserne har viden om, hvilke muligheder for videreuddannelse der findes efter en erhvervsuddannelse. Derudover ser vi på, hvor stor en andel af de optagne på videregående uddannelser der anvender en erhvervsuddannelse som adgangsgivende eksamen¹⁰.

5.1 Indsatsområdet "Bedre videreuddannelsesmuligheder"

Et af indsatsområderne i reformen er at give unge, der tager en erhvervsuddannelse, bedre muligheder for at tage en videregående uddannelse. Derfor bliver erhvervsuddannelser med en normeret varighed på mindst tre år fremover adgangsgivende til samtlige erhvervsakademi-uddannelser, givet at eventuelt specifikke adgangskrav er opfyldt. Desuden bliver fag, der er taget på højt niveau på erhvervsuddannelserne, fremover sidestillet med gymnasiale fag i forhold til at opfylde de specifikke adgangskrav til en videregående uddannelse. Endelig er det et mål at gøre flere erhvervsuddannelser adgangsgivende til relevante universitetsbacheloruddannelser samt professionsbacheloruddannelser.

I følgeforskningsprojektet for EUD-reformen er fokus på alle tre initiativer.

I kapitlet gennemgås først:

- Elevernes viden om videreuddannelsesmulighed
- Skolernes arbejde med at synliggøre videreuddannelsesmuligheder
- Elevernes interesser for at tage en videregående uddannelse
- Udvikling i optag på videregående uddannelser i årene inden reformen

5.2 Elevernes viden om videreuddannelsesmuligheder

Med lovændringen vedrørende adgangen til erhvervsakademiuddannelserne er formålet, at eleverne på erhvervsuddannelser af mindst tre års varighed får bedre muligheder for, at deres uddannelse er adgangsgivende til videregående uddannelser. Målet er dermed at skabe adgangsveje, der er mere overskuelige for den enkelte.

På trods af, at andelen af en ungdomsårgang, der tager en videregående uddannelse, er vokset kraftigt i de seneste 30 år, har der været et fald i andelen af unge med erhvervsuddannelse, der tager en videregående uddannelse. Samtidig knytter overgangen fra erhvervsuddannelse til videregående uddannelse sig især til 'fasttrådte stier', dvs. veletablerede overgange, fx fra

¹⁰ Forandringsteorien for indsatsområdet er vedlagt rapporten som bilag

elektriker til installatør, tømrer til bygningskonstruktør, SOSU-assistent til sygeplejerske eller pædagogisk assistent til pædagog (Frederiksen et al. 2012).

Undersøgelser af overgangen fra erhvervsuddannelse til videregående uddannelse inden reformen har peget på en række årsager til, hvorfor der er en relativt lav overgang fra erhvervsuddannelser til videregående uddannelser, bl.a. vanskeligheder ved at få overblik over, hvilke videregående uddannelser en erhvervsuddannelse giver adgang til, manglende viden om mulighederne for at tage en videregående uddannelse i forlængelse af en erhvervsuddannelse, og en kultur på skolerne, hvor svendebrevet nogle gange anses som endestation (Pilegaard Jensen et al. 2012; Damvad og Byggeriets uddannelser 2012; Frederiksen et al. 2012). Tidligere undersøgelser har også vist, at det er et mindretal af eleverne fra erhvervsuddannelserne, der påbegynder en videregående uddannelse. 15 år efter svendebrevet havde henholdsvis 17,5 % af de unge, der fuldførte en erhvervsuddannelse i 1991, og 16 % af de unge, der fuldførte en erhvervsuddannelse i 1996, påbegyndt en videregående uddannelse. 20 år efter svendebrevet havde 18,6 % af de unge, der fuldførte en erhvervsuddannelse i 1991, påbegyndt en videregående uddannelse (Frederiksen et al. 2012, s. 23).

Fremstillingen i kapitlet tager først og fremmest udgangspunkt i resultaterne af surveyundersøgelsen blandt elever og lærere på hovedforløbet. Dette suppleres med kvalitativt materiale fra casebesøg og data fra Uddannelses- og Forskningsministeriet om optag på videregående uddannelser.

I baselinemålingen på hovedforløb er der fokus på elevernes viden og orientering mod videregående uddannelse og skolernes indsats for at informere om de muligheder, som eleverne efterfølgende har for at tage en videregående uddannelse. Til sidst i kapitlet redegøres der for, hvor stor en andel optaget med erhvervsuddannelsesbaggrund udgør på henholdsvis erhvervsakademi-, professionsbachelor- og universitetsbacheloruddannelserne i årene op til reformen.

5.2.1 Elever på området for sundhed, omsorg og pædagogik har størst viden om videregående uddannelsesmuligheder

Hvis initiativerne på indsatsområdet er effektive, vil man se, at eleverne opnår en større viden om videreuddannelsesmulighederne i løbet af den periode, som forskningsprojektet følger.

I baselinemåling for grundforløb, *Grundforløb på erhvervsuddannelserne inden reformen*, fandt vi, at det især var på området for sundhed, omsorg og pædagogik, at muligheden for at læse videre havde betydning for valget af uddannelse. 73 % af eleverne på området for sundhed, omsorg og pædagogik angav, at muligheden for at læse videre bagefter havde betydning for deres valg af uddannelse mod 54 % af eleverne på det merkantile område og 48 % af eleverne på det tekniske område.

I forlængelse af dette viser hovedforløbsundersøgelsen, at det også her er eleverne på området for sundhed, omsorg og pædagogik, der har størst viden om videreuddannelsesmulighederne.

Tabel 5.1 viser lærernes vurdering af, hvor stor en andel af eleverne på hovedforløbet der har viden om videreuddannelsesmulighederne efter erhvervsuddannelsen.

Tabel 5.1 Lærernes vurdering af, hvor stor en andel af eleverne der har viden om videreuddannelsesmuligheder efter EUD

	Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik
Ingen	1 %	0 %	1 %
1-25 %	*20 %	*30 %	*8 %
26-50 %	15 %	11 %	12 %
51-75 %	22 %	30 %	22 %
76-99 %	*19 %	20 %	*31 %
Alle	14 %	5 %	12 %
Ved ikke	*8 %	5 %	*13 %
I alt	100 %	100 %	100 %

Note: Spørgsmålet lød: "Tænk fortsat på den klasse/det hold/den gruppe, hvor du har haft flest timer siden årsskiftet. Vi vil bede dig tænke på de elever, der aktuelt er på holdet/i klassen/i gruppen og angive et skøn: Hvor stor en andel af eleverne, vurderer du, har viden om videreuddannelsesmuligheder efter EUD? Tabellen viser faktiske fordelinger. N=831. Det tekniske område: N=442, det merkantile område: N=44, området for sundhed, omsorg og pædagogik N=345. Signifikansniveau: * p=0,05.

Kilde: Lærersurvey 2015.

Tabellen viser, at 65 % af lærerne på området for sundhed, omsorg og pædagogik vurderer, at mere end halvdelen af eleverne havde viden om videreuddannelsesmulighederne. Den tilsvarende andel er 55 % på det merkantile og tekniske område.

Vender man blikket mod eleverne, fremkommer et lignende billede. Resultaterne fremgår af Tabel 5.2.

Tabel 5.2 I hvilken grad kender du dine muligheder for videreuddannelse efter hovedforløbet/uddannelsen?

	Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik
I høj grad	43 %	34 %	53 %
I nogen grad	35 %	32 %	36 %
I mindre grad/slet ikke	22 %	34 %	11 %
I alt	100 %	100 %	100 %

Note: Spørgsmålet lød: "I hvilken grad kender du dine muligheder for videreuddannelse efter hovedforløbet/uddannelsen?". Elevpopulationen består af studieaktive elever og elever, der allerede har gennemført deres HF. Tabellen viser vægtede fordelinger. N=1.155, vægtet N=5.213. Det tekniske område: N=761, det merkantile område: N=222, området for sundhed, omsorg og pædagogik: N=172. Forskelle mellem de tre uddannelsesområder er testet med Chi²-test og er signifikant på et 5 %-niveau.

Kilde: Hovedforløb, elevsurvey 2015.

89 % af eleverne på området for sundhed, omsorg og pædagogik vurderer, at de i høj eller nogen grad kender mulighederne for videreuddannelse efter hovedforløbet/uddannelsen mod 66 % af eleverne på det merkantile område og 78 % af eleverne på det tekniske område.

Andelen af elever, der angiver, at de i mindre grad eller slet ikke kender mulighederne for videreuddannelse efter hovedforløbet, er størst på det merkantile område (34 %).

Hvor 80 % af de elever, der stadig går på uddannelsen, angiver, at de i høj eller nogen grad kender til deres muligheder for videreuddannelse, gælder det 71 % af de elever, der har afbrudt deres uddannelsesforløb.

I de kvalitative interview dukker eksemplerne på de 'fasttrådte stier' op i forhold til overgangen fra erhvervsuddannelser til videregående uddannelser. En elev på hovedforløbet fra området sundhed, pædagogik og socialt siger:

Jeg tog PAU-uddannelsen, fordi jeg gerne vil videre på pædagogseminariet, og det åbner PAU op for, at jeg kan komme ind. For jeg har haft lidt svært ved engelsk. Da jeg tog VUC-fag, valgte jeg engelsk fra, fordi det ligesom var for svært, men det her gør så, at jeg nu kan tage engelsk på E- eller D-niveau, og det kan jeg lige klare, og så kan det gøre, at jeg komme videre. (Elev)

Elevinterviewene peger på, at der inden reformen allerede er en viden blandt eleverne om mulighederne for videreuddannelse – særligt de traditionelle uddannelsesveje inden for de enkelte fag. Samtidig peger elevernes overvejelser på, at det kan være vanskeligt at omsætte denne viden til en plan for det videre forløb, når de er på hovedforløbet.

5.3 Skolerne arbejder med at synliggøre videreuddannelsesmuligheder

Hvis det skal lykkes at få flere elever med en baggrund fra erhvervsuddannelserne til at søge ind på en videregående uddannelse, kræver det, at skolerne arbejder med at synliggøre mulighederne.

I spørgeskemaundersøgelsen har vi spurgt ind til lærernes vurdering af, hvorvidt deres skole arbejder med særlige tiltag eller strategier for at synliggøre mulighederne for videreuddannelse. Svarene fremgår af Tabel 5.3.

Tabel 5.3 Lærernes vurdering af, hvorvidt deres skole arbejder med særlige tiltag eller strategier for at synliggøre mulighederne for videreuddannelse

	Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik
Ja	*59 %	68 %	*68 %
Nej	*40 %	32 %	*32 %
Ved ikke	1 %	0 %	1 %
I alt	100 %	100 %	100 %

Note: Spørgsmålet lød: "Arbejder skolen med særlige tiltag eller strategier for at synliggøre mulighederne for videreuddannelse?". Tabellen viser faktiske fordelinger. I alt N=832. Det tekniske område: N=443, det merkantile område: N=44, området for sundhed, omsorg og pædagogik N=345. Signifikansniveau: *p=0,05.

Kilde: Lærersurvey 2015.

Tabellen viser, at mellem 59 % og 68 % af hovedforløbslærerne – afhængig af område – vurderer, at deres skole arbejder med at synliggøre mulighederne for videreuddannelse. Andelen er størst på området for sundhed, omsorg og pædagogik og mindst på det tekniske område.

I de kvalitative interview siger en uddannelsesleder om skolens arbejde:

Vi har samarbejde med videregående uddannelser, og vi bliver jo også målt på det nu [griner]. Vi prøver at lave samarbejde med de skoler, de skal til – brobygning, der kan afmystificere, hvad det vil sige at læse videre; hvor de kommer her, og vi kommer der og ser skolen. (Uddannelsesleder, teknisk skole)

En anden uddannelsesleder tilføjer:

Jeg fortæller dem om de videre muligheder, der ligger i uddannelsen. Mit afsæt er, at de får et svendebrev, som de kan forsørge sig på – men samtidig fortælle, at samfundet har behov for, at nogle også læser videre til ingeniør. Vise dem de mange og gode muligheder, der faktisk ligger i den uddannelse, de er i gang med – at det ikke alene er en faglig uddannelse, men også en dør til videreuddannelse. (Uddannelsesleder, teknisk skole)

5.3.1 Forhåbninger til eux blandt ledere, lærere og elever

Ligesom i baselinerapporten for grundforløb viser undersøgelsen af hovedforløb, at der er en forventning om, at eux'en vil øge fokus på overgangen fra erhvervsuddannelse til videregående uddannelse. Hvor eux inden reformen alene blev tilbudt på 24 uddannelser inden for de tekniske fag, skal det efter reformen tilbydes på alle relevante uddannelser inden for de fire hovedområder.

En elev, der kommer fra en familie med stærke håndværkstraditioner, begrundet sit valg af eux:

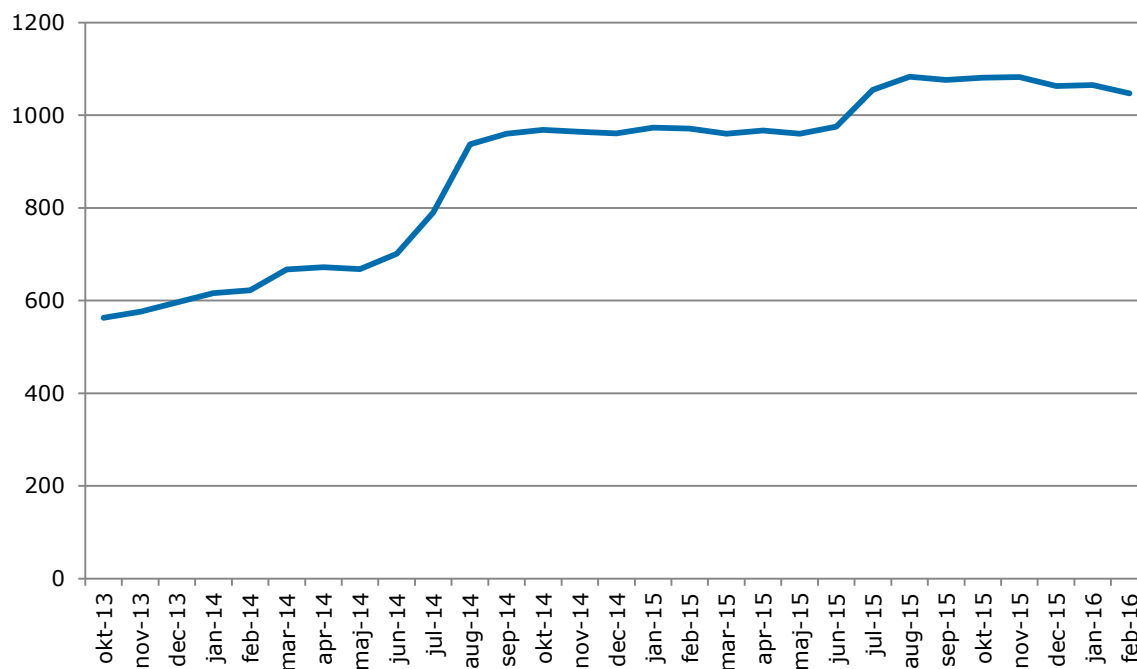
I tiende klasse blev jeg introduceret for eux, fordi de synes, jeg var rimelig god skriftligt, og det ville være synd, hvis det gik til spilde. Hvis man tager en eux, så kan man næsten blive lige præcis, hvad man har lyst til, fordi man har to forskellige eksaminer på samme tid, og jeg har overvejet at ville læse videre til bygningskonstruktør, arkitekt eller ingeniør. (Elev)

Samtidig er der også en opmærksomhed om de udfordringer, der ligger i eux'en. En leder på en merkantil skole påpeger, at det bliver afgørende at få præsenteret struktur og indhold af eux'en på en måde, så den virker attraktiv for både praktikvirksomheder, elever og forældre. Han siger:

Arbejdsgiverne vil søge hhx i vildskab, fordi de ikke kan gennemskue de nye tiltag. (...) Forældrene sidder derhjemme og kan ikke gennemskue eux (den er for kompleks, og adgangskravene er for uigennemsigtige), så de sender deres unge på hhx. (Leder, merkantil skole)

Tal fra MBUL's praktikpladsstatistik viser en stigning i antallet af uddannelsesaftaler, der har eux som indgangsvej i årene op til reformen. Tallene fremgår af figuren nedenfor.

Figur 5.1 Uddannelsesaftaler med eux inden reformen

Note: Definition: Antal uddannelsesaftaler, der ved periodens (måned, kvartal eller år) afslutning er igangværende OG har en eux indgangsvej.

Kilde: UVMS praktikpladsstatistik. <http://statweb.uni-c.dk/Databanken/uvmdataweb/fullClient/Default.aspx?report=PRK-noegletal&res=1280x616>.

Figuren viser, at der var 551 uddannelsesaftaler med eux i september 2013, og at dette var steget til 1.047 i februar 2016.

5.4 Elever på området for sundhed, omsorg og pædagogik mest interesserede i videregående uddannelse

Ud over viden om mulighederne for at tage en videregående uddannelse gælder det også, at eleverne skal ønske at gøre det, hvis flere skal tage en videregående uddannelse. I undersøgelsen er lærerne spurgt, hvor stor en andel af eleverne, de vurderer, er orienterede mod videreuddannelse. Svarene fremgår af Tabel 5.4.

Tabel 5.4 Lærernes vurdering af, hvor stor en andel af eleverne der er orienterede mod videreuddannelse

	Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik
Ingen	2 %	2 %	*0 %
1-25 %	*43 %	36 %	*30 %
26-50 %	*19 %	27 %	*28 %
51-75 %	*12 %	20 %	*26 %
76-99 %	10 %	5 %	7 %
Alle	*7 %	2 %	*2 %
Ved ikke	8 %	7 %	7 %
I alt	100 %	100 %	100 %

Note: Spørgsmålet lød: "Tænk fortsat på den klasse/det hold/den gruppe, hvor du har haft flest timer siden årsskiftet. Vi vil bede dig tænke på de elever, der aktuelt er på holdet/i klassen/i gruppen og angive et skøn: Hvor stor en andel af eleverne, vurderer du, er orienterede mod videreuddannelse. Tabellen viser faktiske fordelinger. I alt: N=831. Det tekniske område: N=442, det merkantile område: N=44, området for sundhed, omsorg og pædagogik N=345. Signifikansniveau: *p=0,05.

Kilde: Lærersurvey 2015.

Tabellen viser, at 35 % af lærerne på området for sundhed, omsorg og pædagogik vurderer, at halvdelen eller mere af eleverne er orienterede mod videreuddannelse mod 29 % på det tekniske område og 27 % på det merkantile område. Der skal dog tages forbehold for resultatet hvad angår de merkantile lærere, idet der kun indgår meget få besvarelser fra denne gruppe i undersøgelsen.

Vender man sig mod eleverne, viser der sig et lignende billede, hvor flest elever på området for sundhed, omsorg og pædagogik angiver, at de på et eller tidspunkt vil videreudanne sig, når de er færdige med hovedforløbet. Resultaterne fremgår af Tabel 5.5.

Tabel 5.5 Hvad vil du bruge din uddannelse til, når du er færdig med hovedforløbet?

	Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik
Jeg vil arbejde inden for mit fag	45 %	47 %	29 %
Jeg vil videreudanne mig med det samme	15 %	15 %	25 %
Jeg vil arbejde i mit fag og derefter videreudanne mig	29 %	27 %	39 %
Ved ikke endnu	12 %	12 %	7 %
I alt	100 %	100 %	100 %

Note: Spørgsmålet lød: "Hvad vil du bruge din uddannelse til, når du er færdig med hovedforløbet? Elevpopulationen består af studieaktive elever og elever, der allerede har gennemført deres HF. Tabellen viser vægtede fordelinger. N=1.560, vægtet N=7.153. Det tekniske område: N=907, det merkantile område: N=287, området for sundhed, omsorg og pædagogik: N=366. Forskelle mellem de tre uddannelsesområder er testet med Chi²-test og er signifikant på et 5 %-niveau.

Kilde: Hovedforløb, elevsurvey 2015.

Tabellen viser, at området for sundhed, omsorg og pædagogik især adskiller sig i forhold til andelen af elever, der vil videreudanne sig med det samme. 25 % af eleverne på hovedforløbet på området for sundhed, omsorg og pædagogik angiver, at de vil videreudanne sig med det samme mod 15 % af hovedforløbs eleverne på det tekniske og merkantile område.

Også i forhold til andelen af elever, der angiver at de først vil arbejde i deres fag og derefter videreuddanne sig, ligger området for sundhed, omsorg og pædagogik forrest. 39 % af eleverne på området for sundhed omsorg og pædagogik, 29 % på det tekniske og 27 % på det merkantile område har valgt denne svarmulighed.

I undersøgelsen er eleverne samtidig blevet bedt om at angive, hvilken form for uddannelse de ønsker at tage efter hovedforløbet. Her gælder igen, at eleverne på området for sundhed, omsorg og pædagogik er mest fokuserede på en videregående uddannelse. Resultaterne fremgår af Tabel 5.6.

Tabel 5.6 Hvilken uddannelse ønsker du at tage efter dit hovedforløb?

	Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik
Jeg vil gerne tage en videregående uddannelse bagefter, fx byggetekniker, markedsføringsøkonom, pædagog, sygeplejerske m.m.	56 %	59 %	72 %
Jeg vil gerne tage en gymnasial uddannelse bagefter på fx handelsgymnasiet (hvx), teknisk gymnasium (htx) eller det almene gymnasium (hf eller stx)	4 %	2 %	2 %
Jeg vil tage en anden erhvervsuddannelse	21 %	19 %	22 %
Ved ikke	19 %	20 %	4 %
I alt	100 %	100 %	100 %

Note: Spørgsmålet lød: "Hvilken uddannelse ønsker du at tage efter dit hovedforløb? Kun respondenter som svarede "jeg vil videreuddanne mig med det samme" eller "jeg vil arbejde i mit fag og derefter videreuddanne mig" til spørgsmålet "Hvad vil du bruge din uddannelse til, når du er færdig med hovedforløbet?", blev stillet dette spørgsmål. Tabellen viser vægtede fordelinger. N=733, vægtet N=3.481. Det tekniske område: N=391, det merkantile område: N=112, området for sundhed, omsorg og pædagogik: N=203, vægtet N=561. Forskelle mellem de tre uddannelsesområder er testet med Chi²-test og er signifikant på et 5 %-niveau.

Kilde: Hovedforløb, elevsurvey 2015.

Tabellen viser, at 72 % af de hovedforløbselever på området for sundhed, omsorg og pædagogik, der ønsker at videreuddanne sig, har angivet, at de ønsker at tage en videregående uddannelse bagefter mod 56 % på det tekniske område og 59 % på det merkantile område.

22 % af hovedforløbseleverne på området for sundhed omsorg og pædagogik, der ønsker at videreuddanne sig, angiver, at de ønsker at tage en anden erhvervsuddannelse mod 21 % på det tekniske område og 19 % på det merkantile område.

5.5 Erhvervsuddannelse udgør adganggrundlag for et minimum af studerende i årene op til reformen

En ofte anvendt måde til at undersøge overgangen til videregående uddannelse er at følge en bestemt kohorte af elever, fra de færdiggør erhvervsuddannelsen og 15-20 år ud i fremtiden, til de sidste fra årgangen har påbegyndt en videregående uddannelse. Dette er den metode, som er anvendt i de studier, der er refereret i indledningen til dette kapitel. I sagens natur giver det en forsinkelse på, hvornår der kan ses en effekt i forhold til overgangen. Som et alternativt mål ser vi derfor på optaget til de videregående uddannelser, og hvor stor en andel af de optagne der anvender en erhvervsuddannelse som adgangsgivende eksamen fordelt på institutions-typer.

Resultaterne viser, at erhvervsuddannelser kun udgør adgangsgrundlaget for en meget lille del af optaget på universiteter og professionshøjskoler samt for mellem hver tiende og hver ottende af de optagne på erhvervsakademiernes uddannelser i årene op til reformen.

De mere detaljerede resultater fremgår af tabellen nedenfor.

Table 5.7 Antal optagne og andel optagne med eud som adgangsgrundlag (ekskl. standbypladser)

	2013	2014	2015
<i>Uddannelser på universiteter, arkitekt-, design- og kunsthåndværkerskoler m.m.</i>			
Antal optagne i alt	32.235	32.143	32.257
Antal optagne med eud som adgangsgrundlag	52	65	73
Andel optagne med eud som adgangsgrundlag af optagne i alt	0 %	0 %	0 %
<i>Uddannelser på professionshøjskoler</i>			
Antal optagne i alt	21.571	21.794	22.164
Antal optagne med eud som adgangsgrundlag	1.452	1.351	1.458
Andel optagne med eud som adgangsgrundlag af optagne i alt	6,7 %	6,2 %	6,6 %
<i>Uddannelser på erhvervsakademier</i>			
Antal optagne i alt	10.591	9.658	10.877
Antal optagne med eud som adgangsgrundlag	1.305	1.289	1.224
Andel optagne med eud som adgangsgrundlag af optagne i alt	12,3 %	13 %	11,3 %

Note: Tallene omfatter ikke eux.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet <http://ufm.dk/uddannelse-og-institutioner/statistik-og-analyser/sogning-og-optag-pa-videregaende-uddannelser/grundtal-om-sogning-og-optag/ansogere-og-optagne-fordelt-pa-kon-alder-og-adgangsgrundlag/ansogere-og-optagne-fordelt-pa-kon-alder-og-adgangsgrundlag>

Tabellen viser, at på uddannelser på universiteter og arkitektskole, designskoler og kunsthåndværksskoler udgør antallet af optagne med eud som optagelsesgrundlag i 2013, 2014 og 2015 henholdsvis 52, 65 og 73 studerende. Sat op imod, at der hvert år optages over 32.000 på uddannelserne på disse institutioner, svarer det efter afrunding til en andel på 0 %.

På professionshøjskoler ligger andelen af optagne studerende med en erhvervsuddannelse som adgangsgrundlag relativt stabilt i årene op til reformen på henholdsvis 6,7 %, 6,2 % og 6,6 %.

Andelen af optagne studerende med eud som adgangsgrundlag er størst på erhvervsakademierne. Her udgør de 12,3 %, 13 % og 11,3 % i årene op til reformen ud af den samlede mængde af optagne.

6 Klare adgangskrav

I dette kapitel afdækkes status før reformen for centrale delmål knyttet til reform-initiativet "Klare adgangskrav". Indsatsområdet har til formål at øge elevernes gennemførelsesgrad og styrke elevgrundlaget og derigennem styrke erhvervsuddannelseselevernes attraktivitet blandt praktikvirksomheder.

I kapitlet ses på de centrale delmål, der knytter sig til indsatsområdet, og som har relevans for hovedforløbet. Hvis reform-initiativet skal virke som tiltænkt og bidrage til, at flere fagligt stærke grundskoleelevers motivation for at vælge en erhvervsuddannelse bliver øget, vil man efter reformen se, at erhvervsuddannelserne får et fagligt stærkere elevgrundlag på både grundforløbet og på lidt længere sigt på hovedforløbet. Dette vil desuden udmønte sig i, at eleverne bliver mere attraktive for virksomheder, og at andelen af elever uden praktikplads, eller som falder fra uddannelsen, bliver mindsket¹¹.

6.1 Indsatsområdet "Klare adgangskrav"

Et af reformens indsatsområder omhandler indførelse af adgangskrav, så elever efter reformen skal have opnået karakteren 02 i dansk og matematik i de afsluttende prøver i 9. eller 10. klasse for at blive optaget på en erhvervsuddannelse. Elever, der kommer direkte fra 9. eller 10. klasse, skal derudover være erklæret uddannelsesparate til en erhvervsuddannelse.

For elever, der ikke lever op til adgangskravene, men alligevel har de nødvendige forudsætninger for at gennemføre en erhvervsuddannelse, skabes der en række alternative adgangsveje. For det første er elever, der har en uddannelsesaftale eller allerede har gennemført en anden ungdomsuddannelse, sikret direkte adgang til erhvervsuddannelserne. For det andet er der mulighed for at optage elever ud fra en helhedsvurdering baseret på en prøve og en samtale. For det tredje igangsættes en forsøgsordning over to år i 15 udvalgte kommuner med betinget optag i form af optagelseskontrakter og faglige kursusforløb, og der er i aftaleteksten åbnet op for, at de enkelte erhvervsuddannelser kan undtages, hvis særlige hensyn taler for det.

Formålet med adgangskravene er at sikre et højere niveau i de grundlæggende forudsætninger blandt eleverne for derigennem at styrke undervisningen og øge gennemførelsesgraden. Dette skal være med til at øge erhvervsuddannelsernes attraktivitet, bl.a. hos de fagligt stærke elever i grundskolen, sikre et stærkere elevgrundlag på erhvervsuddannelserne og gøre eleverne mere attraktive for virksomheder.

Selvom disse tiltag i første omgang berører grundforløbene, er det formodningen, at de også vil påvirke hovedforløbene, hvis reformen fungerer som tiltænkt, i kraft af et stærkere elevgrundlag, at gennemførelsen øges, og at andelen af elever uden en praktikplads mindskes.

I denne baselinerapport er der fokus på elevgrundlaget på hovedforløbet målt på baggrund af:

- Lærernes vurderinger af elevernes personlige, sociale og faglige forudsætninger
- Elevernes egne vurderinger af deres personlige, sociale og faglige forudsætninger

Elevernes attraktivitet i forhold til virksomheder og praktikpladssituationen før reformen behandles i kapitlet "Styrket uddannelsesgaranti".

Fremstillingen i kapitlet bygger på registerdata og data fra spørgeskemaundersøgelsen blandt hovedforløbslærere og -elever.

¹¹ Forandringsteorien for indsatsområdet fremgår af Bilag 2.

6.2 Lærernes vurderinger af elevernes personlige, sociale og faglige forudsætninger

Baselinerapporten for grundforløb inden reformen viste, at lærerne på alle tre uddannelsesområder var kritiske i deres vurdering af elevernes personlige, sociale og faglige forudsætninger over for en del af eleverne på grundforløbet. I forhold til de boglige forudsætninger var det især lærerne på det merkantile område, som var kritiske, mens det i forhold til de personlige og sociale forudsætninger var lærerne på området for sundhed, omsorg og pædagogik, der var mest kritiske over for deres elevers forudsætninger. De kvalitative interview blandt grundforløbslærerne pegede bl.a. på, at lærerne vurderede, at mange af eleverne på grundforløbet kommer med dårlige skoleerfaringer. De påpegede imidlertid, at deres fokus på praksisnærhed på EUD hjalp mange af de bogligt svagere elever.

6.2.1 Lærerne vurderer, at over halvdelen af eleverne har de nødvendige boglige forudsætninger

Tabel 6.1 viser hovedforløbslærernes vurdering af, hvor mange af de elever, der påbegyndte hovedforløbet i den klasse/på de hold, hvor de har haft flest timer siden årsskiftet, som havde de faglige forudsætninger for at gennemføre den samlede erhvervsuddannelse.

Tabel 6.1 Lærernes vurderinger af, hvor stor en andel af eleverne der havde de nødvendige boglige forudsætninger

	Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed omsorg og pædagogik
Ingen	0 %	0 %	0 %
1-25 %	4 %	2 %	3 %
26-50 %	7 %	7 %	10 %
51-75 %	25 %	7 %	27 %
76-99 %	45 %	57 %	44 %
Alle	13 %	25 %	9 %
Ved ikke	6 %	2 %	8 %
I alt	100 %	100 %	100 %

Note: Spørgsmålet lød: "Hvor stor en andel af alle de elever, der påbegyndte forløbet, havde de nødvendige boglige forudsætninger (fx i dansk og matematik) med hensyn til at kunne gennemføre den samlede erhvervsuddannelse? (Angiv et skøn)". Tabellen viser faktiske fordelinger. I alt: N=832. Det tekniske område: N=443, det merkantile område: N=44, området for sundhed, omsorg og pædagogik N=345. *p=0,05.

Kilde: Lærersurvey 2015.

Af Tabel 6.1 fremgår det, at hovedparten af lærerne på alle tre områder vurderer, at over halvdelen af eleverne havde de nødvendige boglige forudsætninger. Således svarer 89 % af lærerne på det merkantile område, at over halvdelen af deres elever har de nødvendige boglige forudsætninger for at kunne gennemføre en erhvervsuddannelse. Til sammenligning kommer 80 % af lærerne på området for sundhed, omsorg og pædagogik og 83 % af lærerne på det tekniske område med samme vurdering. Resultaterne for lærere på det merkantile område skal dog tages med forbehold på grund af det lave antal besvarelser.

Lærerne på hovedforløbet er generelt set en del mindre kritiske over for elevernes boglige forudsætninger sammenlignet med lærerne på grundforløbet. 39 % af grundforløbslærerne på tværs af de tre hovedområder vurderede, at halvdelen eller under halvdelen af eleverne havde de nødvendige boglige forudsætninger mod 11 % af hovedforløbslærerne.

På hovedforløbet er der stadig lærere, som vurderer, at langt fra alle elever har de nødvendige boglige forudsætninger for at kunne gennemføre en erhvervsuddannelse. Det gælder særligt på områderne for sundhed, omsorg og pædagogik og det tekniske område.

6.2.2 Lærerne vurderer, at over halvdelen af eleverne har de nødvendige personlige og sociale forudsætninger

Af Tabel 6.2 fremgår lærernes vurderinger af, hvor stor en andel af eleverne der har de nødvendige personlige og sociale forudsætninger.

Tabel 6.2 Lærernes vurderinger af, hvor stor en andel af eleverne der havde de nødvendige personlige og sociale forudsætninger

	Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed omsorg og pædagogik
Ingen	0 %	0 %	0 %
1-25 %	2 %	2 %	1 %
26-50 %	6 %	5 %	9 %
51-75 %	24 %	11 %	39 %
76-99 %	53 %	61 %	46 %
Alle	11 %	20 %	4 %
Ved ikke	3 %	0 %	1 %
I alt	100 %	100 %	100 %

Note: Spørgsmålet lød: "Hvor stor en andel af alle de elever, der påbegyndte forløbet, havde de nødvendige personlige og sociale forudsætninger med hensyn til at kunne gennemføre den samlede erhvervsuddannelse? (Angiv et skøn)". Tabellen viser faktiske fordelinger. I alt: N=832. Det tekniske område: N=443, det merkantile område: N=44, området for sundhed, omsorg og pædagogik N=345. *p=0,05.

Kilde: Lærersurvey 2015.

Tabellen viser, at 92 %, 89 % og 88 % af lærerne på henholdsvis det merkantile område, området for sundhed, omsorg og pædagogik og det tekniske område vurderer, at over halvdelen af deres elever har de nødvendige personlige og sociale forudsætninger for at kunne gennemføre en erhvervsuddannelse.

Hovedforløbslærernes vurdering af deres elevers personlige og sociale forudsætninger er mere positiv end grundforløbslærerne. Hvor 31 % af grundforløbslærerne på tværs af de tre hovedområder vurderede, at halvdelen eller under halvdelen af eleverne havde de nødvendige personlige og sociale forudsætninger, gælder det samme for 8 % af hovedforløbslærerne på tværs af områderne.

Selvom hovedforløbslærerne er mere positive end grundforløbslærerne over for deres elevers personlige og sociale forudsætninger, er der også en del af lærerne, der vurderer, at ikke alle elever på hovedforløbet har de nødvendige personlige og sociale forudsætninger. Dette gælder særligt på området for sundhed, omsorg og pædagogik.

6.2.3 Hovedforløbslærerne på det tekniske område er mest positive i forhold til elevernes deltagelse i undervisningen

Af Tabel 6.3 fremgår lærernes vurdering af, hvor stor en andel af eleverne, der er aktivt deltagende i undervisningen.

Tabel 6.3 Lærernes vurdering af, hvor stor en andel af eleverne der er aktivt deltagende i undervisningen for tiden

	Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed omsorg og pædagogik
Ingen	*2 %	0 %	*0 %
1-25 %	1 %	5 %	2 %
26-50 %	6 %	9 %	*11 %
51-75 %	*19 %	23 %	*35 %
76-99 %	46 %	45 %	41 %
Alle	*24 %	16 %	*9 %
Ved ikke	2 %	1 %	2 %
I alt	100 %	100 %	100 %

Note: Spørgsmålet lød: "Tænk fortsat på den klasse/det hold/den gruppe elever, hvor du har haft flest timer siden årsskiftet. Hvor stor en andel af eleverne er aktivt deltagende i undervisningen for tiden?". Tabellen viser faktiske fordelinger. I alt: N=832. Det tekniske område: N=443, det merkantile område: N=44, området for sundhed, omsorg og pædagogik N=345. *p=0,05.

Kilde: Lærersurvey 2015.

Tabel 6.3 viser, at hovedparten af lærerne på alle tre uddannelsesområder vurderer, at over halvdelen af eleverne deltager aktivt i undervisningen. Lærerne på det tekniske område vurderer deres elevers deltagelse i undervisningen mest positivt. Her svarer 70 % af lærerne, at mere end tre fjerdedele af eleverne deltager aktivt i undervisningen, hvilket er flere end på de to øvrige områder. Lærerne på området for sundhed, omsorg og pædagogik har den mest kritiske vurdering af deres elever, idet 50 % vurderer, at mere end tre fjerdedele er aktivt deltagende i undervisningen. Den tilsvarende andel på det merkantile hovedforløb er 61 % af lærerne, selvom resultaterne her skal tages med et forbehold på grund af det lave antal besvarelser.

Ligesom i spørgsmålene om elevernes boglige, personlige og sociale forudsætninger er hovedforløbslærerne generelt set mere positive i forhold til vurderingen af elevernes deltagelse i undervisningen sammenlignet med grundforløbslærerne. I gennemsnit svarede 26 % af grundforløbslærerne på tværs af de tre hovedområder, at halvdelen eller under halvdelen af eleverne deltog aktivt i undervisningen, mens det samme gennemsnit for hovedforløbslærerne er 11 %.

En forklaring på, at lærerne har en mere positiv vurdering af eleverne på hovedforløbet, fremgår af de kvalitative interview. Her peger lærere og ledere på, at de oplever, at eleverne generelt set er fagligt stærkere og mere motiverede for uddannelse på hovedforløbet sammenlignet med grundforløbet:

Vi har ikke så mange, der er i en gråzone – de fleste på hovedforløb er parate (98-99 %), men dem, der så ikke er parate, er der til gengæld noget alvorligt galt med. (Leder, SOSU-skole)

Det har jo nok betydning, at dem, der går i gang med hovedforløbet, er dem, der har fået en læreplads, og så er de som regel mere motiverede. Det går i hvert fald bedre med motivationen på hovedforløbet end på grundforløbet, hvis man skal sætte det op. (Lærer, SOSU-skole)

Enkelte hovedforløbslærere og ledere udtrykker dog bekymring i forhold til reformens implementering af de nye adgangskrav. De vurderer, at der er fare for, at nogle af de unge sorteres unødigt fra. Det er således deres oplevelse, at en del af de ikke-bogligt stærke elever vokser med opgaven, når de først kommer ind på uddannelsen:

Mange af de unge sorteres unødigt fra på grund af adgangskrav. De finder interessen, så snart de får erfaring med håndværket og de praktiske elementer i uddannelsen. (Lærer, SOSU-skole)

Jeg synes, at eleverne burde have chancen for at vise, at de godt kan uden nødvendigvis at have 02 i dansk og matematik. (Lærer, SOSU-skole)

Andre lærere ser frem til en mere homogen elevgruppe efter reformen:

Den svage gruppe af elever vil nok ikke være der efter reformen. Så vi forventer nok, at vi får en mere homogen gruppe. Det har altid været vores store udfordring, at der er det store spænd i elevforudsætningerne. (Lærer, handelsskole)

Blandt de interviewede lærere på de tekniske skoler er der en forventning om, at adgangskravet kommer til at betyde, at de elever, som i deres øjne ikke var motiverede til at tage en erhvervsuddannelse, ikke længere vil være at finde blandt eleverne.

6.3 Hovedparten af eleverne vurderer deres egne præstationer positivt

I spørgeskemaundersøgelsen blandt elever på hovedforløbet er eleverne blevet bedt om at vurdere deres egne præstationer i undervisningen. Resultaterne viser, at hovedparten af eleverne på tværs af alle tre hovedområder vurderer deres egne præstationer positivt set i forhold til at være forberedt til timerne, komme til tiden, klare sig godt fagligt og have lyst til at lære nye ting. Resultaterne fremgår af Tabel 6.4.

Tabel 6.4 Elevernes motivation

		Helt enig	Lidt enig	Lidt uenig/ helt uenig
Det tekniske område	Er forberedt til undervisningen	69 %	26 %	4 %
	Kommer til tiden	91 %	8 %	2 %
	Klarer dig godt fagligt	75 %	23 %	2 %
	Har lyst til at lære nye ting	92 %	6 %	1 %
Det merkantile område	Er forberedt til undervisningen	72 %	23 %	5 %
	Kommer til tiden	90 %	8 %	2 %
	Klarer dig godt fagligt	79 %	18 %	3 %
	Har lyst til at lære nye ting	91 %	8 %	1 %
Området for sundhed, omsorg og pædagogik	Er forberedt til Undervisningen	73 %	22 %	5 %
	Kommer til tiden	91 %	6 %	3 %
	Klarer dig godt fagligt	77 %	20 %	3 %
	Har lyst til at lære nye ting	92 %	6 %	2 %

Note: Spørgsmålet lød: "Hvor enig eller uenig er du i at...?" De vægtede fordelinger er vist. N = 1.730-1.738, vægtet N=7.793-8.010. Elevpopulationen består af studieaktive elever og elever, der allerede har gennemført deres HF. Tabellen viser vægtede fordelinger. N=1.547-1.553, vægtet N=7.096-7.124. Forskelle mellem de tre uddannelsesområder er testet for alle fire spørgsmål. Der ikke er signifikant forskel på et 5 %-niveau.

Kilde: Elevsurvey hovedforløb, 2015.

Tabellen viser, at langt hovedparten af eleverne på alle tre områder erklærer sig enten helt eller lidt enige i, at de er forberedt til undervisningen, kommer til tiden, klarer sig godt fagligt

og har lyst til at lære nye ting. På tværs af alle tre uddannelsesområder erklærer mellem 95 og 99 % af eleverne sig lidt eller helt enige i ovenstående udsagn.

Eleverne forholder sig især positivt til vurderingen af, om de formår at komme til tiden, og om de har lyst til at lære nye ting, hvilket ca. 90 % af eleverne på alle områder erklærer sig helt enige i, mens under 4 % svarer, at de er lidt eller helt uenige i forhold til udsagnene.

Af det kvalitative interview med elever på hovedforløbet fremgår det til gengæld, at flere er kritiske over for de øvrige elevers tilgang til undervisningen. Enkelte elever giver udtryk for, at de oplever det som irriterende, når andre elever ikke tager undervisningen seriøst.

7 Mere og bedre undervisning

I dette kapitel afdækkes status før reformen for centrale delmål knyttet til indsatsområdet "Mere og bedre undervisning". Indsatsområdet er et af de mest centrale i reformen og har som formål at styrke kvaliteten af undervisningen på erhvervsuddannelserne. Initiativerne inden for indsatsområdet dækker bl.a. mere lærerstyret undervisningstid, et løft af lærernes faglige og pædagogiske kompetencer, en tydeligere kobling af skoleundervisningen og praktikuddannelsen, en styrkelse af den it-understøttede undervisning, mere varieret, differentieret og niveaudelt undervisning samt kompetenceudvikling af ledere. Målet er, at reform-initiativerne under "Mere og bedre undervisning" skal medføre en markant forbedring af kvaliteten i uddannelserne og derigennem sikre flere og dygtigere håndværkere i Danmark.

Kapitlet fokuserer på de centrale delmål, der knytter sig til indsatsområdet. Hvis reform-initiativet skal virke som tiltænkt og bidrage til de overordnede mål for reformen, fx at flere skal fuldføre en erhvervsuddannelse, eller at erhvervsuddannelserne skal udfordre alle elever, så de bliver så dygtige, de kan, skal der ske et kompetenceløft af lærere og ledere, en styrkelse af ledernes fokus på pædagogisk ledelse, en styrkelse af lærernes undervisningsdifferentiering, inddragelse af it og praksisrelateret til undervisningen og et løft af elevernes faglige niveau og deres vurdering af sammenhængen mellem teori og praksis¹².

7.1 Indsatsområdet "Mere og bedre undervisning"

Indsatsområdet "Mere og bedre undervisning" er flerstrengt og tager afsæt i en række reform-initiativer med fokus på skoleudvikling, herunder kompetenceudvikling af lærere og ledere. Kompetenceudviklingen har bl.a. til formål at gøre skoleundervisningen mere varieret, it-understøttet, differentieret, niveaudelt og praksisrelateret samt at sikre en bedre kobling til elevernes praktikopklæring. Indsatsområdet omfatter både lærere og undervisningen på grundforløb og hovedforløb.

Kompetenceløftet til lærerne sker ved, at der afsættes midler til, at lærerne kan komme i kortere forløb i en virksomhed. Endvidere skal samtlige erhvervsskolelærere inden 2020 have erhvervspædagogiske kompetencer, som i omfang svarer til 10 ECTS-point. I forhold til at sikre, at alle elever bliver så dygtige, som de kan, forpligtes skolerne til at implementere og anvende flere metoder til undervisningsdifferentiering og sikre, at undervisningen bliver helhedsorienteret og projektor organiseret. De skal ligeledes udbyde fag på flere niveauer samt gennemføre talentspor på alle relevante uddannelser. Det er de faglige udvalg, som skal beskrive talentsporene, fx i form af krav om højniveauer i specialefag. Målet om en bedre kobling af skoleforløb og virksomhedspraktik skal sikres via indførelsen af kompetencemål i uddannelsesbekendtgørelserne, anvendelsen af mere praksisrelateret undervisning, og ved at skolerne mere systematisk følger op på praktikperioderne.

Under indsatsområdet iværksættes desuden en række indsatser, som har til formål at sikre ledelses- og skoleudvikling, herunder kurser i ledelse målrettet erhvervsskoleledere samt pædagogiske dage, temamøder og supervision målrettet lærere og ledere. Endelig iværksættes en række initiativer med fokus på at sikre en mere målrettet og konsekvent styring af erhvervsuddannelserne, fx en nærmere definition af kvalitetstilsynets rolle samt brugen af læringskonsulenter, som skal rådgive erhvervsskolerne om kvalitets- og kompetenceudvikling.

Følgeforskningsprojektet fokuserer på følgende reforminitiativer under indsatsområdet:

¹² Forandringsteorien for indsatsområdet fremgår af Bilag 2.

- Pædagogiske uddannelsesbaggrunde på hovedforløbet
- Kompetenceløft af lærere og ledere
- Pædagogisk ledelse
- Undervisningsdifferentiering, niveaudeling og talentspor
- Samspil mellem teori og praksis i uddannelsen
- Inddragelse af it i undervisningen

Fremstillingen i kapitlet er baseret på resultaterne fra surveyundersøgelserne blandt lærere, ledere og elever. Dette suppleres med data fra casebesøgenes kvalitative interview med ledere, lærere og elever.

7.2 Kompetenceløft af lærere og ledere på hovedforløb

En af måderne, som reformen søger at løfte undervisningskvaliteten på hovedforløbene, er gennem at kompetenceudvikle lærere og ledere. For lærerne skal et kompetenceløft gå på to ben – opkvalificering af lærernes faglige kompetencer i relation til de erhverv, som uddannelserne retter sig imod, og opkvalificering af lærernes pædagogiske kompetencer. Mens den faglige opkvalificering har til formål at styrke lærernes praksisrelaterede undervisning og samarbejdet med virksomhederne, har den pædagogiske opkvalificering som intention at understøtte undervisningsdifferentiering, koblingen mellem skoleundervisning og praktikforløb og brug af it i undervisningen. For lederne skal kompetenceløftet ske i tråd med reformens initiativer for pædagogisk ledelse, lederudvikling i praksis og skoleudvikling i praksis. Hvis initiativet om kompetenceløftet fungerer som tiltænkt, skal man i reformevalueringen fx kunne registrere, at lærerne deltager i virksomhedsbesøg og pædagogisk opkvalificering, og at de dertil oplever en effekt af kompetenceudviklingen.

7.2.1 Lærernes pædagogiske uddannelsesbaggrunde varierer på tværs af hovedområder og ansættelsestidspunkt

Indledningsvis har vi kortlagt, hvilke pædagogiske uddannelsesbaggrunde de lærere, der underviser på hovedforløbene, har inden reformen. Resultaterne fremgår af Tabel 7.1, der er opdelt i forhold til, om lærerne er ansat før eller efter 2010, hvor der blev indført et krav om, at lærere senest fire år efter ansættelse skal have kompetencer fra en pædagogisk uddannelse mindst svarende til en gennemført pædagogisk diplomuddannelse.

Tabel 7.1 Lærernes pædagogiske uddannelsesbaggrund fordelt på ansættelsestidspunkt

Ansæt hvornår	Det tekniske område		Det merkantile område		Området for sundhed, omsorg og pædagogik	
	2009 eller før	2010 eller efter	2009 eller før	2010 eller efter	2009 eller før	2010 eller efter
Folkeskolelæreruddannelsen	7 %	8 %	13 %	7 %	16 %	26 %
Pædagogikum for lærere på erhvervsskoler og AMU-centre	61 %	4 %	48 %	7 %	9 %	0 %
Pædagogikum fra det almene gymnasium	2 %	3 %	0 %	0 %	1 %	2 %
Voksenpædagogisk uddannelse	15 %	8 %	30 %	0 %	37 %	10 %
Pædagogisk grunduddannelse	24 %	6 %	13 %	14 %	5 %	2 %
Erhvervspædagogisk diplomuddannelse	4 %	18 %	0 %	29 %	14 %	17 %
Anden pædagogisk uddannelse på diplomniveau	7 %	6 %	0 %	0 %	46 %	19 %
Pædagogisk uddannelse på master-niveau	1 %	1 %	0 %	0 %	15 %	9 %
Fagdidaktisk suppleringskursus	10 %	2 %	9 %	0 %	5 %	0 %
Andet pædagogisk kursus svarende til 10 ECTS-point	12 %	8 %	9 %	0 %	18 %	17 %
Har ikke gennemført ovenstående uddannelser, men er i gang	1 %	32 %	0 %	29 %	2 %	24 %
Har ikke gennemført ovenstående uddannelser og er ikke i gang	2 %	20 %	13 %	21 %	3 %	9 %
I alt	146 %	116 %	135 %	107 %	171 %	135 %
N	276	140	23	14	201	119

Note: Spørgsmålet lød: "Hvilke former for pædagogisk uddannelse har du gennemført? (Sæt gerne flere markeringer)". Fordelt på ansættelse henholdsvis før og efter 2010. Tabellen viser faktiske fordelinger. I alt: N=832. Det tekniske område: N=443, det merkantile område: N=44, området for sundhed, omsorg og pædagogik N=345.

Kilde: Lærersurvey 2015.

Som det fremgår af tabellen, er der variation i lærernes pædagogiske uddannelsesbaggrunde. På det merkantile og tekniske område har hovedparten af lærerne ansat i 2009 eller før pædagogikum ved erhvervsskoler og AMU-centre og/eller voksenpædagogisk uddannelse. For lærere ansat i 2010 eller senere har hovedparten enten erhvervspædagogisk diplomuddannelse eller er i gang med at gennemføre en af de anførte pædagogiske uddannelser. 21 % af lærerne på det merkantile område og 20 % af lærerne på det tekniske område har ikke gennemført nogen af de anførte uddannelser og er heller ikke i gang (resultaterne på det merkantile område skal dog tages med forbehold på grund af det lave antal svar i gruppen samlet set).

På området for sundhed, omsorg og pædagogik har hovedparten af lærerne ansat i 2009 eller tidligere anden pædagogisk uddannelse på diplomniveau og/eller voksenpædagogisk uddannelse. For lærere ansat i 2010 eller senere har hovedparten en folkeskolelærereuddannelse, ligesom en stor gruppe endnu er i gang med pædagogisk uddannelse. På området for sundhed, omsorg og pædagogik er der tale om relativt få lærere – uanset om de er ansat før eller efter 2010 – der er uden pædagogisk uddannelse og heller ikke er i gang med én (henholdsvis 3 og 9 %).

I det kvalitative materiale tegner sig et mønster, hvor man på alle seks caseskoler er opmærksomme på kravet om, at lærerne inden 2020 skal have erhvervspædagogiske kompetencer svarende til et omfang på 10 ECTS-point, men der er forskelle mellem skolerne på, hvordan det realiseres. Generelt synes kompetenceudviklingskravet at være tænkt ind i skolernes strategi og opfattet som noget "selvfølgelig". Enkelte skoler nævner desuden, at det på grund af den

store rekruttering af nye lærerne, der foregår sideløbende med reformens kompetenceudviklingskrav, bliver en udfordring at opfylde kravet om, at nyansatte lærere inden for fire år skal have gennemført en pædagogisk diplomuddannelse.

7.2.2 Lærerne ønsker især erhvervsfaglig, pædagogisk-didaktisk og it-kompetenceudvikling

Lærerne på hovedforløb er blevet spurgt, på hvilke områder de vurderer, at de har behov for kompetenceudvikling. Resultaterne viser, at behovene varierer efter område, men at lærerne især ønsker erhvervsfaglig, pædagogisk-didaktisk og kompetenceudvikling i relation til brug af it som professionelt værktøj. Resultaterne fremgår af Tabel 7.2.

Tabel 7.2 Lærernes vurderinger af, i hvilken grad de har behov for kompetenceudvikling inden for områder

	Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik
Pædagogisk didaktisk kompetenceudvikling	29 %	36 %	37 %
Erhvervsfaglig kompetenceudvikling (herunder virksomhedsforløb)	44 %	30 %	32 %
Almenfaglig kompetenceudvikling (fx kurser på gymnasialt niveau)	16 %	16 %	9 %
Teamsamarbejde	21 %	9 %	17 %
Samtaleteknik, sparring og coaching	24 %	23 %	28 %
Kompetenceudvikling vedrørende samarbejde med virksomheder	19 %	11 %	6 %
Kompetenceudvikling vedrørende it som professionelt værktøj	29 %	32 %	32 %
Andet: Skriv	8 %	5 %	8 %

Note: Spørgsmålet lød: "I hvilken grad vurderer du, at du har behov for kompetenceudvikling inden for følgende områder? (Sæt gerne flere markeringer)". Tabellen viser faktiske fordelinger. I alt: N=832. Det tekniske område: N=443, det merkantile område: N=44, området for sundhed, omsorg og pædagogik N=345.

Kilde: Lærersurvey 2015.

Som Tabel 7.2 viser, er erhvervsfaglig kompetenceudvikling det område, hvor flest lærere på det tekniske område (44 %) angiver, at de har behov for kompetenceudvikling. Pædagogisk og didaktisk kompetenceudvikling fremhæves af 29 % af lærerne på det tekniske område, 37 % på området for sundhed, omsorg og pædagogik og 36 % på det merkantile område. Behovet for pædagogisk kompetenceudvikling fylder således mest blandt lærere på det merkantile område og på området for sundhed, omsorg og pædagogik.

32 % af lærerne på henholdsvis området for sundhed, omsorg og pædagogik og det merkantile område angiver, at kompetenceudvikling vedrørende it som professionelt værktøj er et behov. Det gælder 29 % på det tekniske område.

Endelig er der på alle tre områder lærere, som angiver udviklingsbehov inden for samtaleteknik, sparring og coaching, nemlig 28 % af lærerne på området for sundhed, omsorg og pædagogik og for henholdsvis 23 og 24 % på de merkantile og tekniske områder. Igen skal resultaterne på det merkantile område tages med forbehold på grund af det lave antal svar i gruppen samlet set.

Blandt lærerne på caseskolerne er en stor del enten i gang med at opnå eller har en diplomuddannelse i erhvervspædagogik (DEP). Lærerne oplever, at DEP'en som kompetenceudviklings-

forløb på den ene side er en hjælp og giver et løft på det erhvervspædagogiske og didaktiske område. På den anden side forklarer en stor del af lærerne, at DEP kan være udfordrende at gennemføre på grund af et stort fokus på akademisk tekst og sprog samt på teori frem for undervisningspraksis. Lærerne savner pædagogisk-didaktisk sparring på den undervisning, de står midt i til daglig ude på skolerne. En lærer på området for, omsorg, sundhed og pædagogik, forklarer det således:

Jeg tror, at en mere praksisrettet, altså den gamle version, hvor man var med ude i klassen og fik noget feedback og noget kollegial supervision, havde måske en større transfer. Fordi jeg ved nu rigtig meget om (...) læringstrekant og den motiverende samtale og ti forskellige vejledningssystemer, men jeg har ikke fået noget som helst støtte i min undervisning til at implementere det, og det kan være en mangel. (Lærer, SOSU-skole)

DEP er imidlertid ikke den tematik, der optager mest opmærksomhed i forhold til lærernes oplevelse af kompetenceudviklingsbehov. En række hovedforløbslærere på caseskolerne efterspørger således virksomhedsbesøg for at få mulighed for udvikle sig og være opdaterede i forhold til den virkelighed af teknologi, produktivitet og service, som deres fag og branche står i til daglig.

En uddannelsesleder på en teknisk skole forklarer det således:

Lærernes lyst til kompetenceudvikling er meget, meget stor! De kan næsten ikke få nok. De vil gerne dygtiggøre sig. Det største efterslæb er på det håndværksfaglige, mens de på det pædagogiske er godt med. At føle sig ajour med nye bygningsreglementer, ny robotteknologi – der føler de, at de ikke får nok tid, og det gør de nok heller ikke. (Uddannelsesleder, teknisk skole)

Andre hovedforløbslærere efterspørger en opkvalificering på teoretiske perspektiver. Intern sparring samt supervision internt mellem lærere er der er også flere, som nævner og efterspørger, fordi de har erfaring med i sådanne sammenhænge at kunne udnytte hinandens kompetencer til læring og udvikling af undervisningspraksis.

I næste afsnit redegøres for, hvilke former for kompetenceudvikling der har fyldt mest hos lærerne i 2014 og 2015.

7.2.3 Pædagogisk-didaktisk kompetenceudvikling fylder mest hos lærerne

Blandt lærerne på hovedforløbene er pædagogisk-didaktisk kompetenceudvikling den form for opkvalificering, som har fyldt mest i 2014 og 2015. Det er samtidig den form, der af såvel lærere som ledere vurderes at være størst behov for¹³.

Tabel 7.3 viser, om lærerne har deltaget i kompetenceudvikling inden for bestemte områder i 2014 og 2015.

¹³ Resultaterne for ledere blev gennemgået i baselinerapporten for grundforløb og gennemgås derfor ikke her.

Tabel 7.3 Lærernes deltagelse i kompetenceudvikling inden for bestemte områder i 2014 eller 2015

	Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik
Pædagogisk didaktisk kompetenceudvikling	26 %	25 %	29 %
Erhvervsfaglig kompetenceudvikling	19 %	14 %	11 %
Almenfaglig kompetenceudvikling (fx kurser på gymnasialt niveau)	3 %	0 %	1 %
Kompetenceudvikling i forhold til teamsamarbejde	7 %	5 %	7 %
Kompetenceudvikling i forhold til samtaleteknik, sparring og coaching	4 %	7 %	6 %
Kompetenceudvikling i forhold til samarbejde med virksomheder	1 %	5 %	2 %
Kompetenceudvikling i forhold til it som professionelt værktøj	7 %	11 %	21 %
Nej, jeg har ikke deltaget i kompetenceudvikling i 2014/2015	47 %	50 %	39 %
Andet	6 %	5 %	7 %

Note: Spørgsmålet lød: "Har du deltaget i kompetenceudvikling af kortere eller længere varighed i løbet af kalenderårene 2014 og 2015 inden for nogle af de følgende områder? (Sæt gerne flere markeringer)". Tabellen viser faktiske fordelinger. I alt: N=832. Det tekniske område: N=443, det merkantile område: N=44, området for sundhed, omsorg og pædagogik N=345.

Kilde: Lærersurvey 2015.

Tabellen viser, at blandt de lærere på de tre fagområder, der har deltaget i kompetenceudvikling i 2014 og 2015, er der flest, der har deltaget i pædagogisk didaktisk kompetenceudvikling. Der er henholdsvis 25 % på det merkantile område, 29 % på området for sundhed, omsorg og pædagogik og 26 % på det tekniske, der svarer, at de har deltaget i pædagogisk didaktisk kompetenceudvikling i 2014 eller 2015.

Det er derudover værd at lægge mærke til, at henholdsvis 50, 39 og 47 % af lærerne på de tre områder ikke har deltaget i kompetenceudvikling i 2014 og 2015. Resultaterne på det merkantile område skal dog tages med forbehold på grund af det lave antal svar i gruppen samlet set.

Tabel 7.4 viser lærernes vurderinger af, hvilke emner den pædagogisk-didaktiske kompetenceudvikling har dækket. Resultaterne viser en stor spredning af lærerne på forskellige områder og også en række forskelle i forhold til den kompetenceudvikling, som lærerne på grundforløbene deltog i.

Tabel 7.4 Lærernes vurderinger af, hvilke emner deres pædagogisk-didaktiske kompetenceudvikling har dækket.

	Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik
Elevernes læring og progression	14 %	16 %	16 %
Læringsstile	13 %	11 %	8 %
Klasseledelse	10 %	14 %	8 %
Undervisningsdifferentiering	12 %	11 %	13 %
Praksisrelaterede undervisningsformer	8 %	11 %	10 %
Sammenhæng mellem læringen i skole og praktik	5 %	9 %	9 %
Elevaktiverende undervisningsmetoder	8 %	7 %	10 %
Pædagogisk brug af it	8 %	11 %	10 %
Andet: Skriv	1 %	2 %	5 %

Note: Spørgsmålet lød: "Hvilke emner har din pædagogisk didaktiske kompetenceudvikling dækket? (Sæt gerne flere markeringer)". Kun respondenter der har svaret "pædagogisk didaktisk kompetenceudvikling" på spørgsmål 44 har fået spørgsmålet. Tabellen viser faktiske fordelinger. I alt: N=832. Det tekniske område: N=443, det merkantile område: N=44, området for sundhed, omsorg og pædagogik N=345.

Kilde: Lærersurvey 2015.

På alle tre områder har den pædagogiske didaktiske kompetenceudvikling i de fleste læreres tilfælde handlet om elevernes læring og progression (henholdsvis 16, 16 og 14 %). For det merkantile område skal resultaterne behandles med varsomhed på grund af det meget lave antal besvarelser.

Sammenligner man den pædagogiske didaktiske kompetenceudvikling for lærere på hovedforløb – uanset hovedområde – med tilsvarende angivelser blandt lærere på grundforløb (jf. Flarup m.fl. 2016), ses det, at procentsatserne generelt er lavere blandt hovedforløbslærerne. For grundforløbslærerne synes gennemført kompetenceudvikling altså i vidt omfang at være fundet sted inden for ovennævnte pædagogiske tematikker, mens det ikke i samme omfang gør sig gældende for hovedforløbslærerne.

Et eksempel på denne forskel er, at mens 66 % af grundforløbslærerne på området for sundhed, omsorg og pædagogik har fået kompetenceudvikling i elevernes læring og progression, gælder det for 16 % af hovedforløbslærerne. En tilsvarende forskel for kompetenceudvikling om elevens læring og progression ses på det merkantile og tekniske område, hvor henholdsvis 56 og 54 % af grundforløbslærerne (mod henholdsvis 16 og 14 % på hovedforløb) har modtaget den type kompetenceudvikling.

Samlet tegner der sig således et billede af, at lærerne på grundforløb i højere grad end lærere på hovedforløb deltager i pædagogisk-didaktisk kompetenceudvikling inden for de i baselinemålingen afdækkede tematikker.

7.2.4 Den pædagogisk-didaktiske kompetenceudvikling har i begrænset omfang fokuseret på pædagogisk brug af it

Som led i indsatsområdet "Mere og bedre undervisning" har reformen et mål om øget anvendelse af it-understøttet undervisning. En styrket anvendelse af it skal understøtte arbejdet med at skabe bedre resultater på elevniveau og skal bl.a. ses i tæt sammenhæng med lærernes opkvalificering. I forbindelse med denne baselinemåling er det derfor interessant se på, hvor

meget pædagogisk brug af it fyldte i hovedforløbslærernes kompetenceudvikling inden reformen.

Af Tabel 7.4 fremgår det, at 10 % af hovedforløbslærerne på området for sundhed, omsorg og pædagogik svarer, at deres pædagogiske didaktiske kompetenceudvikling bl.a. har fokus på den pædagogiske brug af it. Den tilsvarende andel er 11 % på det merkantile område og 8 % på det tekniske område. Samlet set er det tekniske område dér, hvor færrest lærere angiver, at de har modtaget kompetenceudvikling i forhold til brug af it i undervisningen, og det merkantile område dér, hvor der er flest, hvilket dog tages med forbehold på grund af det lave antal svar i den samlede gruppe af merkantile lærere.

7.2.5 Mellem 40 % og 55 % af lærerne har deltaget i virksomhedsbesøg

Som gennemgået ovenfor var der blandt hovedforløbslærere på caseskolerne en efterspørgsel efter kompetenceudvikling i form af virksomhedsbesøg for at få mulighed for udvikle sig og være opdaterede i forhold til den virkelighed af teknologi, produktivitet og service, som deres fag og branche står i til daglig.

Undersøgelsen viser, at efter område har mellem 40 og 55 % af lærerne på hovedforløbet deltaget i virksomhedsbesøg i 2014. Resultaterne fremgår af Tabel 7.5.

Tabel 7.5 Lærernes deltagelse i virksomhedsbesøg eller -forløb i løbet af kalenderårene 2014 eller 2015

	Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik
Ja	43 %	55 %	40 %
Nej	57 %	45 %	59 %
Ved ikke	0 %	0 %	0 %
Total	100 %	100 %	100 %

Note: Spørgsmålet lød: "Har du deltaget i virksomhedsbesøg eller -forløb i løbet af kalenderårene 2014 eller 2015?". Tabellen viser faktiske fordelinger. I alt: N=831. Det tekniske område: N=442, det merkantile område: N=44, området for sundhed, omsorg og pædagogik N=345.

Kilde: Lærersurvey 2015.

Som det fremgår af Tabel 7.5, varierer andelen af lærere, der har deltaget i virksomhedsbesøg, fra område til område. Således har over halvdelen af lærerne (55 %) på det merkantile område deltaget, mens det gælder for 40 % af lærerne på området for sundhed, omsorg og pædagogik og for 43 % af lærerne på det tekniske område (for lærere på det merkantile område skal der dog tages et forbehold på grund af et meget lille antal svar).

Det betyder, at andelen af lærere, der har deltaget i virksomhedsbesøg i 2014 eller 2015, er større blandt hovedforløbslærere end blandt lærere på grundforløb, hvor henholdsvis 44 % (merkantil), 29 % (sundhed, omsorg og pædagogik) og 35 % (teknisk) har deltaget (Flarup m.fl. 2016).

I forlængelse af forrige spørgsmål er de lærere, som har deltaget i virksomhedsbesøg eller -forløb, blevet spurgt til deres udbytte af besøget. Resultaterne fremgår af tabel Tabel 7.6 og viser, at lærerne generelt oplever et udbytte af besøg og forløb på virksomheder.

Tabel 7.6 Lærernes udbytte af virksomhedsbesøg. Andelen af respondenter, der har deltaget i virksomhedsbesøg, som svarer "I høj grad" eller "I nogen grad" til fem udsagn om udbyttet af besøget/besøgene

	Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik
Udsagn 1: Udviklet din erhvervsfaglige viden	80 %	67 %	77 %
Udsagn 2: Styrket din viden om praksisrelaterede undervisningsformer	59 %	63 %	54 %
Udsagn 3: Ændret din tilrettelæggelse og gennemførelse af undervisningen	46 %	50 %	47 %
Udsagn 4: Styrket grundlaget for dialog med virksomhederne om elevernes læringsforløb	67 %	67 %	47 %

Note: Spørgsmålet lød: "Er det din vurdering, at besøget eller forløbet har: (udsagn 1-5)". Kun respondenter, der har deltaget i virksomhedsbesøg eller forløb, har fået spørgsmålet. Procentsatserne angiver, hvor mange der har svaret "I høj grad" eller "I nogen grad". Tabellen viser faktiske fordelinger. I alt: N=831. Det tekniske område: N=442, det merkantile område: N=44, området for sundhed, omsorg og pædagogik N=345.

Kilde: Lærersurvey 2015.

Som det fremgår af tabellen, svarer mere end halvdelen af lærerne, at virksomhedsbesøg har udviklet lærernes erhvervsfaglige viden på alle tre områder. 67 % af lærerne på det merkantile område svarer, at virksomhedsbesøg i høj eller nogen grad har udviklet deres erhvervsfaglige viden. På området for sundhed, omsorg og pædagogik og det tekniske område udgør denne andel henholdsvis 77 og 80 %.

Noget tyder imidlertid på, at skolerne med fordel – fx som led i den pædagogiske ledelse – kan arbejde med at omsætte lærernes udbytte af virksomhedsbesøg til mere praksisrelateret i undervisningen. Ikke mindst i lyset af, at eleverne på hovedforløb, som de nedenstående afsnit i kapitlet viser, dels efterspørger flere praktiske øvelser i undervisningen, dels efterlyser en styrket kobling mellem skoleperiode og praktikforløb. Således ses det af tabellen, at virksomhedsbesøg langt fra for alle lærere er lig med en ændret tilrettelæggelse og gennemførelse af undervisningen. Det merkantile område er det område, hvor flest lærere (50 %) svarer bekræftende på, at virksomhedsbesøget har ændret deres tilrettelæggelse og gennemførelse af undervisningen. Dette resultat skal dog tages med forbehold på grund af det lave antal svar. Inden for det tekniske område er den tilsvarende andel af lærere 46 %, mens den er 47 % inden for området for sundhed, omsorg og pædagogik. Disse besvarelser indikerer, at der er plads til forbedring blandt lærerne i deres kobling fra virksomhedsbesøg til undervisningstilrettelæggelse.

7.2.6 Lærerne anvender deres kompetenceudvikling i dagligdagen på skolen

Lærerne er i undersøgelsen blevet bedt om at angive, i hvilken grad de vurderer, at de har haft et udbytte af deres kompetenceudvikling i dagligdagen på skolen. Resultaterne viser, at lærerne i vid udstrækning vurderer at bruge deres kompetenceudvikling i dagligdagen på skolen.

Tabel 7.7 Lærernes vurdering af, i hvilken grad de har brugt noget af det, de har lært, i deres dagligdag på skolen

	Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik
I høj grad	42 %	55 %	47 %
I nogen grad	39 %	41 %	39 %
I mindre grad	*15 %	5 %	10 %
Slet ikke	3 %	0 %	2 %
Ved ikke	1 %	0 %	2 %
I alt	100 %	100 %	100 %

Note: Spørgsmålet lød: "I hvilken grad har du brugt noget af det, du har lært, i din dagligdag på skolen?". Spørgsmålet er kun stillet til lærere, der på spørgsmål 44 har svaret, at de har deltaget i kompetenceudvikling. Tabellen viser faktiske fordelinger. I alt: N=455. Det tekniske område: N=228, det merkantile område: N=22, området for sundhed, omsorg og pædagogik N=205. Signifikansniveau: * p=0,05.

Kilde: Lærersurvey 2015

Resultaterne gengivet i Tabel 7.7 viser, at 96 % af lærerne på det merkantile område svarer, at de i høj eller nogen grad har brugt noget af det, de har lært under kompetenceudviklingen i deres daglige arbejde på skolen. Det gælder 86 % af lærerne på området for sundhed, omsorg og pædagogik. På det tekniske område er der 81 %, der har brugt elementer af kompetenceudviklingen i dagligdagen på skolen.

Disse besvarelser kan synes modstridende – og uforholdsmæssigt høje – sammenlignet med lærernes udbytte af virksomhedsbesøg og -forløb (som vist i afsnit 7.2.2), idet mellem 46 og 50 % af de lærere, der har deltaget i virksomhedsbesøg i 2014 eller 2015, efterfølgende har ændret tilrettelæggelse og gennemførelse af undervisning som resultat. Det vil sige, at det indikeres, at ikke alle, der har deltaget i virksomhedsbesøg, har anvendt det, de heraf måtte have lært, i dagligdagen på skolen. I den sammenhæng er det imidlertid væsentligt at holde sig for øje, at tabellen ovenfor viser en anvendelse af kompetenceudvikling i dagligdagen, der spænder over flere forskellige tematikker og områder. Den kompetenceudvikling, som lærerne i vidt omfang angiver at anvende i dagligdagen på skolen, spænder således over både en pædagogisk didaktisk kompetenceudvikling (som henholdsvis 25, 29 og 26 % har deltaget i) og en erhvervsfaglig kompetenceudvikling (som henholdsvis 14, 11 og 19 % har deltaget i).

Den pointe til trods peger sammenligningen af lærernes svar på de to spørgsmål på, at den pædagogisk-didaktiske kompetenceudvikling er lettere for lærerne umiddelbart at anvende i dagligdagen på skolen sammenlignet med erhvervsfaglig kompetenceudvikling, fx i form af virksomhedsbesøg og -forløb.

7.2.7 Caseskolerne har fokus på fire områder i kompetenceudviklingen

Blandt de seks caseskoler identificerede vi som led i baselinerapporten på grundforløb (jf. Flarup m.fl. 2016) fire områder for kompetenceudvikling. Det drejer sig om afholdelse af fælles pædagogiske dage for hele lærerkollegiet på skolen, brug af en kompetenceudviklingsplan til udmøntning af kompetenceudviklingsinitiativer for skolen, udtrykte behov for erhvervsfagligt kompetenceløft blandt lærerne samt skolens håndtering af kravet om Pædagogisk Diplomuddannelse (PD) til nyansatte lærere. Disse tematikker adresseres også, når caseskolerne spørges til behov for kompetenceudvikling for lærere på hovedforløbet.

Således omtales PD også hos lærere og ledere på hovedforløb. PD opleves generelt som et godt løft blandt lærerne; dog finder nogle lærere den unødvendig, fx fordi de allerede har en kandidatuddannelse.

I forhold til en erhvervsfaglig opkvalificering via fx virksomhedsforløb til lærerne står skolerne over for udfordringer i forhold til skemalægning og koordinering af lærerkræfter. På den ene side ønsker flere af lederne, at lærerne deltager i virksomhedsforløb. På den anden side er det en udfordring at organisere, fordi det tager tid fra lærerens undervisning.

Flere ledere på caseskoler oplever, at en kompetenceudvikling af lærernes teamsamarbejds-evner er et centralt element i deres pædagogiske kompetenceudvikling. Et godt teamsamarbejde vil ifølge lederne styrke det faglige niveau, idet lærerne herigennem vil kunne trække bedre på hinandens kompetencer. På en enkelt skole ønsker man i højere grad at prioritere den interne kompetenceudvikling via et begreb om læringsfællesskaber. Læringsfællesskaber bruger skolen som en metode, hvor lærernes relationer og to-lærer-ordning bidrager til at opkvalificere deres kompetencer internt i huset. Det kan på overfladen ligne et udvidet teamsamarbejde. Når det omtales som læringsfællesskaber, er det imidlertid, fordi samarbejdet har fokus på lærernes læring og pædagogiske-didaktiske praksis, mens teamsamarbejde typisk har fokus på koordination af undervisning mellem lærere, hvis undervisningspraksis er individuel i klasseværelse og værksted.

Blandt hovedforløbs eleverne på caseskolerne er det interessant at iagttage, hvad eleverne forstår ved en god og dygtig lærer. Der kan således spores en generel enighed blandt eleverne om, at lærerens erhvervsfaglighed i højere grad end lærerens pædagogiske kompetencer vurderes relevante for at være en god lærer. Det er en udbredt vurdering blandt de interviewede elever, at en god lærer er en erhvervsfaglig kompetent lærer, som er god til sit fag, og som trækker sit faglige håndværk med ind i undervisningen i klasseværelse og værksted.

7.2.8 Caseskolernes ledere er optaget af pædagogisk-didaktisk ledelse

Af interviewene på caseskolerne fremgår det, at kompetenceudvikling tænkes strategisk i forhold til, hvordan den kan understøtte implementeringen af reformen. Det betyder dog ikke, at lærernes egne ønsker om kompetenceudvikling ikke er velkomne. Flere uddannelseschefer og ledere giver udtryk for, at der er en åbenhed over for lærernes egne ønsker til kompetenceudvikling.

Blandt lederne selv er der ikke noget entydigt mønster i forhold til, hvilken form for kompetenceudvikling de ønsker sig. De italesætter alle betydningen af pædagogisk ledelse for at kunne lykkes med reformen uden dog at præcisere konkret, hvad pædagogisk ledelse indebærer. En uddannelsesleder nævner, at de ledere, der har mest brug for kompetenceudvikling i forbindelse med reformen, er dem, der varetager den pædagogiske ledelse af uddannelser og undervisning, fordi det er en ny måde at tænke på:

Tingene skal ikke længere 'bare' sættes i regneark. I dag skal der tales og skabes processer. (Uddannelsesleder, teknisk skole)

Selvom der ikke opleves behov for formel kompetenceudvikling, oplever flere ledere et behov for tid til at sætte sig ind i nye systemer og redskaber, fx M medarbejderudviklingssamtaler (MUS). Det opleves som tids- og energikrævende at sætte sig ind i de nye systemer og redskaber, som skolen benytter sig af. Her synes at være tale om en klassisk udfordring i implementeringsprocesser, hvor skolernes ledere, formentlig uanset organisatorisk niveau, skal håndtere implementering, nye systemer og redskaber parallelt med den daglige drift af uddannelser og undervisning. Det er udfordrende at tilvejebringe tilstrækkelig tid og energi til den type parallelprocesser mellem implementering og drift. Og den udfordring håndteres netop ikke alene med et formelt kompetenceløft.

Overordnet er billedet, at lederne på den ene side opfatter sig selv som rustede til reformen. På den anden side er reformens fokus på pædagogisk ledelse et område, som lederne arbejder

med at definere og rammesætte på skolerne. På flere af caseskolerne har der været afholdt ledelsesseminarer om implementering af reformen. Seminarerne har fungeret som kompetenceudvikling for lederne. På flere af skolerne omtales et behov for kompetenceudvikling, som dog ikke nødvendigvis relateres direkte til reformen. Kompetenceudvikling omtales snarere som generelle og organisatoriske kompetencebehov knyttet til skolens processer end et behov koblet til reformimplementeringen.

7.3 Bedre undervisning på hovedforløbene: mere varieret, differentieret og praksisrelateret

Kompetenceløftet skal sammen med andre tiltag være med til at sikre, at der tilbydes mere en mere varieret, praksisrelateret og differentieret undervisning på erhvervsskolerne, så alle elever bliver så dygtige, som de kan.

I reformen er der indeholdt en række elementer, der skal bidrage til at styrke dette, fx øget fokus på undervisningsdifferentiering, niveaudeling, talentspor m.m.

Ved undervisningsdifferentiering tager læreren højde for elevernes forskellige forudsætninger og tilrettelægger undervisningen med udgangspunkt i den enkelte elevs behov og faglige interesser. Hvor eleverne, når der er tale om undervisningsdifferentiering, principielt skal nå samme slutkompetence, skal eleverne, når der er tale om niveaudelt undervisning, nå forskellige formelle niveauer, fx dansk på E- og C-niveau ved at opdeles i hold.

Med lovændringen om, at der udbydes fag på flere niveauer, at der gennemføres talentspor, og at der udvikles undervisningsmål på højere niveau end de obligatoriske, er det målet, at elevernes færdigheder ved afsluttet uddannelse er forbedret i forhold til beskæftigelsesmuligheder og overgang til videregående uddannelser.

Hvis initiativerne virker som antaget i reformen, vil man efter reformen i første omgang kunne iagttage en ændring af lederes og læreres tilrettelæggelse af undervisningen og elevernes gennemførelse og vurdering af kvaliteten af undervisningen.

I baselinemålingen er fokus på, hvad lærerne på hovedforløbet lægger vægt på, når de tilrettelægger undervisningen, samt elevernes vurdering af undervisningens kvalitet og indhold.

7.3.1 Lærerne vurderer variation i undervisningen som vigtigst for elevernes læring

Lærerne er blevet bedt om at angive, hvad de vurderer, er det vigtigste i deres undervisning i relation til at sikre elevernes læring. Resultaterne fremgår af Tabel 7.8 og viser en vis konsistens på tværs af områder.

Tabel 7.8 Lærernes vurdering af, hvad der er det vigtigste i deres undervisning i relation til at sikre elevernes læring

	Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik
Variation i undervisningen (i mine undervisningsformer og elevernes arbejdsformer)	30 %	23 %	35 %
Praksisrelatering (simulering, gæsteforelæsere, systematisk anvendelse af eksempler fra praksis etc.)	22 %	*43 %	25 %
At arbejde med transfer i undervisningen, så det lærte kan bruges i praktikken	21 %	30 %	17 %
At anvende min viden om elevernes forudsætninger og interesser til differentiering af undervisningen	19 %	*2 %	15 %
At sikre løbende feedback til den enkelte elev	8 %	2 %	8 %
I alt	100 %	100 %	100 %

Note: Spørgsmålet lød: "Hvad er efter din mening det vigtigste i din undervisning i relation til at sikre elevernes læring? (Du skal skrive "1" ud for det af nedenstående punkter, som du oplever som det vigtigste, "2" ud for det næstvigtigste og "3" ud for det tredjevigtigste)". Kun lærernes angivelse af det vigtigste er medtaget i tabellen. Tabellen viser faktiske fordelinger. I alt: N=831. Det tekniske område: N=442, det merkantile område: N=44, området for sundhed, omsorg og pædagogik N=345. Signifikansniveau: * p=0,05.

Kilde: Lærersurvey 2015.

Tabellen viser, at flest lærere på området for sundhed, omsorg og pædagogik samt det tekniske område udpeger *variation i undervisningen* som det vigtigste i relation til at sikre elevernes læring, mens næstfleste lærere på de to områder udpeger *praksisrelatering* som det vigtigste i deres undervisning.

På det merkantile område, hvor resultaterne dog er behæftet med usikkerhed på grund af et lavt antal svar, udpeger flest lærere netop *praksisrelatering* som det vigtigste til sikring af elevernes læring, men næstfleste lærere her peger på *arbejdet med transfer i undervisningen, så det lærte kan bruges i praktikken*, som det vigtigste i deres undervisning. 23 % vægter her variation i undervisningen. Samlet er billedet, at *variation i undervisningen* opfattes som særdeles vigtigt for elevers læring blandt lærere på tværs af de tre områder. Det samme gælder praksisrelatering. Disse prioriteringer understøtter reformens mål om øget differentiering og en styrket praksisrelatering i undervisning på både grund- og hovedforløb.

Som vist i baselinerapporten for grundforløb deler lederne i vidt omfang lærernes vurdering af undervisningen, idet de prioriterer praksisrelatering højt sammen med variation i undervisningen og løbende feedback til eleverne (Flarup m.fl. 2016, kapitel 9).

7.3.2 Caseskolerne har forskellige tilgange til undervisningsdifferentiering og talentspor

Caseskolerne har forskellige tilgange til undervisningsdifferentiering, og en del af både lederne og lærerne understreger, at det er vanskeligt og uhensigtsmæssigt at implementere fælles overordnede metoder for differentieringen. Blandt lederne spores imidlertid en generel tillid til, at etableringen af et fælles pædagogisk didaktisk grundlag – i tråd med reformens mål – kan hjælpe til differentiering af undervisningen på skolerne. De fleste af de besøgte skoler har allerede arbejdet med at skabe et fælles pædagogisk didaktisk grundlag i en række år.

En skole anvender LP-modellen som overordnet systemisk og analytisk værktøj – en fælles ramme, som skolen skal arbejde ud fra bl.a. i forhold til et fælles pædagogisk-didaktisk grundlag. En anden skole har formuleret en ramme for det pædagogisk-didaktiske grundlag og forsøger at koble dette til den pædagogiske praksis i undervisningen via summemøder og fælles pædagogiske dage, hvor man bl.a. taler om differentiering og gør brug af intern og ekstern sparring. Flere ledere understøtter, at lærerne har metodefrihed, og der findes derfor ingen faste metoder til undervisningsdifferentiering på skolerne. På nogle skoler virker teamorganiseringen bl.a. til udveksling af undervisningsmateriale og erfaringer blandt lærerne.

En del af undervisningsdifferentieringen handler om at arbejde med særligt talentfulde elever som led i opfyldelsen af målet om, at alle elever – heriblandt de talentfulde – bliver så dygtige, de kan. Uddannelseschefen på en teknisk skole bemærker, at man oplever en forvirring om begreberne talent og elite:

Hvad er talent, og hvad er elite? Alle har talent, men ikke alle er elite (...). Nogle talenter kan også have eliteniveau. (Uddannelseschef, teknisk skole)

Konkret benytter skolen et redskab til talentarbejdet, de omtaler som Talent-Radar. Redskabet er udviklet i samarbejde med en række andre erhvervsskoler og rummer en række kriterier for talent, som læreren skal være opmærksom på i arbejdet med den enkelte elev.

På en anden skole – en handelsskole – oplever uddannelsescheferne, at undervisningsdifferentiering er en udfordring, særligt i forhold til detail. Udfordringerne skyldes, at det kan være svært at rekruttere tilstrækkeligt antal elever for, at der er bæredygtig økonomi i at oprette de faglige specialer, der skal til for at kunne differentiere og honorere elevernes ønsker.

Blandt lærerne på hovedforløb oplever mange, at de arbejder differentieret i gennemførelsen af egen undervisning. For lærerne synes differentieringen at bestå i at variere undervisningen i forhold til forskellige elever ved hjælp af opgavernes dybde og sværhedsgrad. En åben opgave giver således den enkelte elev mulighed for at fordybe sig på eget fagligt niveau. Der er blandt de interviewede lærere også et bredt fokus på, at eleverne selv skal kunne vælge de opgaver, de vil arbejde med, for hermed at understøtte differentiering og eleveres motivation i undervisningen.

Et andet eksempel på undervisningsdifferentiering er, at man på en skole tilrettelægger valgfagene på en måde, så eleverne selv kan vælge temaerne. Et tredje eksempel er en projektorienteret undervisning, hvor eleverne selv aktivt udvikler deres ideer og produkter. Atter andre eksempler er lærere, der bruger to-lærer-ordninger for bedre at kunne differentiere undervisningen til forskellige elever, ligesom læringsstile og et fokus på praksisrelatering i undervisningen anvendes til differentiering. De fleste af hovedforløbslærerne oplever, at der er stor spredning i elevernes faglige niveau. Den faglige spredning gør differentieret undervisning særlig nødvendig. Disse lærere er dog samtidig opmærksomme på reformens adgangskrav, som de forventer, vil bidrage til en mere homogen elevgruppe.

En anden bekymring vedrørende differentiering, som kommer til udtryk blandt lærerne på hovedforløb, er reformens fokus på talentspor og niveaudeling. Nogle lærere er bekymret for, at et stærkt fokus på talent vil opdele elevhold i A- og B-hold. De taler om værdighed og om, at faglig niveaudeling på grundlag af elevs frivillige temavalg kan være en mere hensigtsmæssig og værdig måde at skabe differentiering på, end ved at læreren alene vurderer og inddeler eleverne efter niveau. En lærer fortæller om bekymringen for negative effekter ved talentspor:

(...) jeg synes, vi skal være enormt opmærksomme på, hvordan vi italesætter det (talentspor, red.), fordi der går jo som sagt nogle elever, som har haft en dårlig fol-

keskoletid, og så skal de måske endnu engang være på B-holdet. Det kan vi ikke være bekendt. (Lærer, SOSU-skole)

En pointe synes således at være, at undervisningsdifferentiering for mange lærere er tosidet. På den ene side oplever lærerne, at de allerede inden reformen gennemfører en undervisning med differentieret indhold ved bl.a. at lade forskellige elever arbejde med forskellige opgaver og via en differentieret feedback på opgaveløsninger og arbejdsindsats. På den anden side bekymrer det lærerne, at der med reform-implementeringen vil ske en eksplicitering og italesættelse af niveaudeling og -forskelle i undervisningen, som de frygter, vil skabe store skel blandt eleverne på samme hold.

7.3.3 Flertallet af eleverne har en positiv vurdering af deres lærere

Eleverne på hovedforløb er blevet bedt om at vurdere deres lærere i forhold til, om de oplever, at lærerne er forberedte, overholder aftaler, giver den nødvendige faglige hjælp m.m. I baselinemålingen på grundforløb fremgik det, at eleverne generelt var positive i deres vurdering af lærerne. Over 90 % af grundforløbseleverne svarede således, at lærerne altid/oftest er godt forberedte, giver faglig hjælp, overholder aftaler og respekterer dem (Flarup m.fl. 2016). De mindre positive vurderinger vedrørte forhold omkring grundforløbslærernes tilbagemeldings- og feedbackpraksis i undervisningen.

Resultaterne blandt eleverne på hovedforløb viser flere ligheder med besvarelserne på grundforløb, herunder at eleverne generelt er tilfredse med deres lærere.

Tabel 7.9 viser elevernes vurdering af deres lærere.

Table 7.9 Hvor ofte synes du at lærerne...

		Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik
... er godt forberedte*	Altid	36	49	42
	Ofte	53	44	52
	Sjældent/aldrig	11	7	6
... overholder aftaler	Altid	45	52	43
	Ofte	47	42	48
	Sjældent/aldrig	8	6	9
... giver faglig hjælp, når du har brug for det	Altid	51	58	56
	Ofte	39	34	36
	Sjældent/aldrig	10	7	8
... er gode til at give tilbagemelding på din indsats	Altid	41	49	44
	Ofte	42	35	42
	Sjældent/aldrig	16	16	14
... opstiller klare mål for, hvad vi skal lære*	Altid	40	44	46
	Ofte	42	39	41
	Sjældent/aldrig	19	16	13
... er gode til at forklare tingene, så du forstår dem*	Altid	35	46	39
	Ofte	56	46	53
	Sjældent/aldrig	10	8	8
... er dygtige til det fag, de underviser i	Altid	47	55	51
	Ofte	45	41	42
	Sjældent/aldrig	8	4	7

Note: Spørgsmålet lød "Hvor ofte synes du at...". Elevpopulationen består af studieaktive elever og elever, der allerede har gennemført deres HF. Tabellen viser vægtede fordelinger. N=1.543-1.547, vægtet N=-7.081-7.101. Det tekniske område: N=898-902, det merkantile område: N=279-280, området for sundhed, omsorg og pædagogik: N=365-366. Forskelle mellem de tre uddannelsesområder er testet med Chi²-test, og * angiver signifikans på 5 %-niveau.

Kilde: Hovedforløb, elevsurvey 2015.

Tabellen viser, at eleverne overordnet set er tilfredse med deres lærere. Over 85 % af eleverne på alle tre uddannelsesområder svarer, at de *altid/oft*e oplever, at lærerne er *dygtige til det fag*, at lærerne *giver faglig hjælp*, at lærerne er *godt forberedt*, at lærerne *overholder aftaler*, er *dygtige til det fag, de underviser i*, samt at lærerne er *gode til at forklare tingene, så eleven forstår dem*.

Elevernes vurdering af, om lærerne er *gode til at forklare tingene, så de forstår dem*, er et centralt mål for, hvor gode lærerne er til undervisningsdifferentiering. Det er i denne sammenhæng interessant, at eleverne vurderer lærerne relativt positivt i forhold til denne egenskab. Således er det henholdsvis 10, 8 og 8 %, der svarer, at de *sjældent* eller *aldrig* synes, at lærerne er gode til at forklare tingene.

Det område, hvor flest elever svarer *sjældent* eller *aldrig*, er i forhold til, om eleverne synes, at lærerne er *gode til at give tilbagemelding på elevernes indsats* og *opstiller klare mål for, hvad vi skal lære*.

Gruppen af elever, der er faldet fra deres uddannelse, vurderer lærerne mindre positivt på tre af de syv forhold sammenlignet med den samlede gruppe af elever, der stadig går på hovedfor-

løbet eller har afsluttet det. 15 % af de elever, der er faldet fra uddannelsen, svarer *sjældent* eller *aldrig* til, at *lærerne overholder aftaler* (mod 8 %). 17 % svarer *sjældent* eller *aldrig* til, at *lærerne giver faglig hjælp, når de har brug for det* (mod 9 %). 19 % svarer *sjældent* eller *aldrig* til, at *lærerne er gode til at forklare tingene, så de forstår dem* (mod 9 %).

7.3.4 Eleverne synes, at mængden af teori er passende, mens en del efterlyser flere praktiske øvelser i undervisningen

Som nævnt skal den praksisrelaterede undervisning på både grund- og hovedforløb styrkes som led i reformen. Der skal i skoleundervisningen – på grund- og hovedforløb – indføres et nyt kompetencemål om at anvende teori i praksis. Målet er at understøtte elevernes evne til at koble teori og praksis og stille krav til en helhedsorienteret undervisning. I dette afsnit ses derfor på, i hvor høj grad undervisningen kan siges at være praksisorienteret inden reformen. I den forbindelse ses på elevernes vurdering af mængden af praktisk indhold i uddannelsen og mængden af teori i uddannelsen.

Tabel 7.10 viser elevers oplevelse af teori og praktiske øvelser i undervisningen.

Tabel 7.10 Hvordan oplever du mængden af...

		Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik
... teori i undervisningen?	For lille?	16	17	15
	Passende?	74	76	78
	For stor?	10	7	7
... praktiske øvelser i undervisningen?*	For lille?	33	28	39
	Passende?	64	67	58
	For stor?	3	5	4

Note: Spørgsmålet lød: "Hvordan oplever du mængden af..." Elevpopulationen består af studieaktive elever og elever, der allerede har gennemført deres HF. Tabellen viser vægtede fordelinger.

1) N=1.545, vægtet N=7.092. Det tekniske område: N=900, det merkantile område: N=279, området for sundhed, omsorg og pædagogik: N=366. Forskelle mellem de tre uddannelsesområder er testet med Chi²-test og er ikke signifikant på et 5 %-niveau.

2) N=1.544, vægtet N=7.088. Det tekniske område: N=901, det merkantile område: N=278, området for sundhed, omsorg og pædagogik: N=365. Forskelle mellem de tre uddannelsesområder er testet med Chi²-test og er signifikant på et 5 %-niveau.

Kilde: Hovedforløb, elevsurvey 2015.

Tabellen viser overordnet set, at eleverne synes, at mængden af praktisk indhold og teori i undervisningen på skolen er passende. Sammenligner man elevernes svar på tværs af de tre områder, ses det, at andelen af elever, der finder mængden af teori passende, er størst på området for sundhed, omsorg og pædagogik (78 % mod 74 % henholdsvis 76 %). Samtidig er det også på det område, at færrest elever finder mængden af teori er for lille. Sammenlignes besvarelserne vedrørende mængden af teori og praktiske øvelser i undervisningen, ses det, at andelen af elever – uanset område, der finder mængden af teori passende, generelt er større end andelen, der finder mængden af praktiske øvelser passende. Således ses det også, at henholdsvis 33, 28 og 39 % af eleverne oplever, at mængden af praktiske øvelser i undervisningen er for lille. Det vil sige, at cirka en tredjedel af eleverne på alle tre områder giver udtryk for et ønske om flere praktiske øvelser i undervisningen på hovedforløb.

7.3.5 Caseskolerne har positive erfaringer med praksisrelatering af undervisningen

Alle seks caseskoler arbejder med praksisrelatering/anvendelsesorientering i den daglige undervisning på hovedforløbet. Praksisrelatering sker fx ved at inddrage eksempler fra praksis i undervisningen, ved at stille opgaver lig dem, der løses som led i en virksomheds produktion eller service, eller ved at inddrage cases fra virksomheder. På en SOSU-skole fortæller en lærer fx, hvordan de inddrager cases i undervisningen, der bygger på elevernes erfaringer fra praktikforløbene. Flere SOSU-lærere fortæller, at de i bevægelsesfagene laver forløb, der kunne udspille sig i praksis (på et sygehus eller i ældreplejen). I særlige tilfælde kan lærerne trække specialister ind fra praksis som gæstelærere. En lærer på en anden SOSU-skole fortæller om praksisrelatering af undervisningen på PAU (Pædagogisk assistentuddannelsen):

I dansk er det også meget praksisnære fagmål, og vi arbejder med at omskrive en seddel om bedsteforældredag til en børnehave, og vi laver en kostpolitik til en vuggestue, og vi formulerer, hvordan man skal oplyse forældrene om, at der er lus i børnehaven og sådan nogle ting. Så det er sådan helt fuldstændig lavpraktisk. Så man kan sige, at det er jo ikke praksisnært på den måde, at der jo ikke er en afprøvning i det (...). Når vi har litteraturanalyse, så er det børnelitteratur, og når vi har om eventyr, så snakker vi også om relevansen for børn. Så selvom det er grundfag, og det ligger længst væk (fra praksis, red.), så synes jeg, at det er oplagt. (Lærer, SOSU-skole)

Et andet eksempel er anvendelsen af praktikum-opgaver, som beskrives af en lærer på ejendomsteknikeruddannelsen. Det er opgaver, som går på tværs af skole og praktik og har til formål at understøtte praksisrelateringen i den undervisning, der foregår i skoleperioderne:

Vi laver faktisk praktikum-opgaver, som de skal arbejde med mellem skoleopholdene på hovedforløbet. Det gør jo så, at vi arbejder videre med de områder, som opgaver dækker, når de kommer ind på skole igen. For eksempel i affaldssortering, (Lærer, teknisk skole)

På en handelsskole har eleverne været på en studietur til Bruxelles med det formål at styrke elevernes viden om handel og international økonomi.

Flere hovedforløbslærere og ledere giver som led i samtalen om praksisrelatering udtryk for, at virksomhedsbesøg for lærerne er vigtige for en praksisnær undervisning. Virksomhedsbesøg og -forløb giver lærerne indsigt i branchen og viden om aktuel teknologi, som de kan tage med hjem til brug i undervisningen (som cases, i opgaveformuleringer og til eksemplificering fra praksis).

7.3.6 Elevernes oplevelse af undervisningskvaliteten varierer

Den flerstrengede indsats for mere og bedre undervisning handler bl.a. om variation og differentiering, der tager udgangspunkt i den enkelte elevs behov og faglige interesser. Eleverne på hovedforløb er derfor blevet spurgt til deres oplevelse af forskellige forhold ved skolens undervisning, herunder undervisningens indhold i relation til faglige udfordringer, ensformighed, lektier, lærerfri timer, undervisningsmaterialernes kvalitet mv.

Tabel 7.11 og Tabel 7.12 viser elevernes vurdering af undervisningen.

Tabel 7.11 Elevernes vurdering af undervisningen: Hvor enig eller uenig er du i, at ...

		Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik
... der er faglig udfordring i skolens undervisning?*	Helt enig	51	42	55
	Lidt enig	35	37	33
	Lidt uenig	9	11	8
	Helt uenig	5	10	3
... der er for mange lærerfrie timer?	Helt enig	16	11	16
	Lidt enig	19	16	21
	Lidt uenig	21	19	20
	Helt uenig	44	54	43
... undervisningen er ensformig?	Helt enig	18	18	17
	Lidt enig	31	31	31
	Lidt uenig	21	19	21
	Helt uenig	30	32	32
... undervisningsmaterialerne, såsom bøger og maskiner, er forældede i forhold til, hvad der er relevant i dag?*	Helt enig	22	16	16
	Lidt enig	27	25	21
	Lidt uenig	21	24	16
	Helt uenig	29	34	48

Note: Spørgsmålet lød: "Hvor enig eller uenig er du i at..." Elevpopulationen består af studieaktive elever og elever, der allerede har gennemført deres HF. Tabellen viser vægtede fordelinger. N=1.524-1.547, vægtet N=6.998-7.099. Det tekniske område: N=892-900, det merkantile område: N=272-281, området for sundhed, omsorg og pædagogik: N=360-366. Forskelle mellem de tre uddannelsesområder er testet med Chi²-test, og * angiver signifikans på et 5 %-niveau.

Kilde: Hovedforløb, elevsurvey 2015.

Tabel 7.12 Hvordan oplever du mængden af lektier og opgaver?

	Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik
For lille?	13 %	15 %	9 %
Passende?	81 %	78 %	75 %
For stor?	6 %	7 %	16 %
I alt	100 %	100 %	100 %

Note: Spørgsmålet lød: "Hvordan oplever du mængden af lektier og opgaver? Er den...?". Elevpopulationen består af studieaktive elever og elever, der allerede har gennemført deres HF. Tabellen viser vægtede fordelinger. N=1.542, vægtet N=7.077. Det tekniske område: N=897, det merkantile område: N=280, området for sundhed, omsorg og pædagogik: N=365. Forskelle mellem de tre uddannelsesområder er testet med Chi²-test og er signifikant på et 5 %-niveau.

Kilde: Hovedforløb, elevsurvey 2015.

Tabellerne viser, at eleverne på hovedforløb overvejende er tilfredse med skolens undervisning, men samtidig er der også forskelle mellem de tre uddannelsesområder. Tilfredsheden drejer sig især om oplevelsen af faglige udfordringer samt mængden af lektier og opgaver i undervisningen. Mellem 79 og 88 % af eleverne svarer, at de er helt/lidt enige i, at der er faglige udfordringer i undervisningen. Mest tilfredse er de på området for sundhed, omsorg og pædagogik. Mindst tilfredse er eleverne på det merkantile område, hvor 21 % svarer, at de er lidt/helt uenige i, at der er faglige udfordringer.

Afhængigt af område oplever mellem 75 og 81 % af eleverne, at mængden af lektier og opgaver er passende. Derudover oplever 13 % på det tekniske og 15 % på det merkantile område, at lektiemængden er for lille, mens 16 % af eleverne på sundhed, omsorg og pædagogik finder mængden for stor.

I forhold til mængden af lærerfri timer, variation i undervisningen og undervisningsmaterialer er billedet noget uklart og mindre positivt. Med hensyn til lærerfri timer er elever på det merkantile område de mest tilfredse, idet 73 % her er lidt/helt uenige i, at der er for mange lærerfri timer. På det tekniske område og området for sundhed, omsorg og pædagogik udtrykkes den holdning hos henholdsvis 65 og 63 % af eleverne. Omkring halvdelen af eleverne er helt/lidt enige i, at undervisningen er ensformig (henholdsvis 49, 49 og 48 %), mens mellem 37 og 49 % er helt/lidt enige i, at undervisningsmaterialerne er forældede. Sammenlignet på tværs er eleverne på området for sundhed, omsorg og pædagogik således de mest kritiske i forhold til mængden af lærerfri timer (37 % er helt/lidt enige i, at der er for mange lærerfri timer), mens eleverne på det tekniske område er de mest kritiske i forhold til undervisningsmaterialerne. 49 % af de tekniske elever er således helt/lidt enige i, at materialerne (bøger, maskiner mv.) er forældede i forhold til, hvad der er relevant for deres fag og uddannelse i dag.

Hos de elever, der har afbrudt uddannelsen, er der en tendens til mindre tilfredshed sammenlignet med samtlige aktive elever på de tre hovedområder. Der, hvor der er signifikant forskel, er i forhold til undervisningens faglige udfordringer og ensformighed. Hvor 72 % af de elever, der er faldet fra uddannelsen, er helt eller lidt enige i, at der er faglige udfordringer i undervisningen, gælder det 86 % af de elever, der stadig går på eller har fuldført uddannelsen. 55 % af de elever, der er faldet fra uddannelsen, er helt eller lidt enige i, at undervisningen er ensformig, mens det gælder for 49 % af de elever, der stadig går på eller har fuldført uddannelsen.

7.4 Samspil mellem skole og praktik

I indsatsområdet om mere og bedre undervisning er et mål, at undervisningen bl.a. skal forbedres via et bedre samspil mellem erhvervsskolens undervisning og oplæringen i praktikvirksomhed/skolepraktik. Med reformen indføres krav om, at skolerne skal afsætte tid til, at lærerne systematisk forbereder eleverne på indholdet af den kommende praktikperiode, herunder hvordan den hænger sammen med den netop afsluttede skoleperiode. Desuden skal lærerne samle op på elevernes læring efter en afsluttet praktikperiode.

Dette afsnit præsenterer elevernes vurdering af samspillet mellem skole og praktik forud for reformen. Generelt set vurderer eleverne, at undervisningens indhold kan bruges på praktikplads, læreplads og/eller i skolepraktik, men også at samspillet mellem skole og praktik kan forbedres.

7.4.1 Eleverne oplever, at undervisningens indhold kan bruges i praktikken

Eleverne er som led i undersøgelsen af undervisningskvaliteten på skolernes hovedforløb blevet spurgt til oplevelsen af undervisningsindholdets anvendelighed på praktikplads, læreplads og skolepraktik.

Tabel 7.13 Hvor enig eller uenig er du i at undervisningens indhold kan bruges på praktikplads, læreplads eller i skolepraktik?

	Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik
Helt enig	54 %	49 %	68 %
Lidt enig	27 %	33 %	22 %
Lidt uenig	12 %	10 %	8 %
Helt uenig	7 %	8 %	3 %
I alt	100 %	100 %	100 %

Note: Spørgsmålet lød: "Hvor enig eller uenig er du i, at undervisningens indhold kan bruges på praktikplads, læreplads eller i skolepraktik?". Elevpopulationen består af studieaktive elever og elever, der allerede har gennemført deres HF. Tabellen viser vægtede fordelinger. N=1.524, vægtet N=6.990. Det tekniske område: N=884, det merkantile område: N=278, området for sundhed, omsorg og pædagogik; N=362. Forskelle mellem de tre uddannelsesområder er testet med Chi²-test og er signifikant på et 5 %-niveau.

Kilde: Hovedforløb, elevsurvey 2015.

Tabel 7.13 viser, at eleverne generelt oplever, at undervisningens indhold kan bruges i praktikken. Mens 90 % af eleverne på området for sundhed, omsorg og pædagogik er helt/lidt enige i dette forhold ved undervisningen, gælder det for henholdsvis 81 og 82 % på det tekniske og merkantile område. Oplevelsen af undervisningsindholdets anvendelighed i praktikken er således mest udtalt blandt SOSU-elever og mindst blandt de merkantile elever.

7.4.2 Muligheder for at styrke dialogen om elevers læring i skole og praktik

Eleverne er blevet spurgt til deres oplevelser af samspillet mellem erhvervsskole og praktikvirksomhed, læreplads eller skolepraktik. Dette samspil handler om elevens oplevelse af både dialog, sammenhæng og læring i uddannelsen. Resultaterne viser, at der på nogle områder er forskellige opfattelser blandt elever og lærere, hvilket peger på muligheder for at styrke dialogen om elevers læring i skole og praktik.

Tabel 7.14 viser elevernes svar vedrørende deres oplevelser af samspillet mellem skole og praktik.

Tabel 7.14 Elevernes svar vedrørende deres oplevelser af samspillet mellem skole og praktik: I hvilken grad ...

		Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik
... taler du med nogen i din praktikvirksomhed om, hvad du har lært på skolen?	I høj grad	39	32	39
	I nogen grad	38	37	39
	I mindre grad	17	20	16
	Slet ikke	7	11	6
... synes du, at dine vejledere fra praktikplads, læreplads eller skolepraktik taler nok med skolens undervisere om, hvad du lærer, når du er i praktik?*	I høj grad	14	13	19
	I nogen grad	28	24	21
	I mindre grad	29	27	23
	Slet ikke	30	35	37
... synes du, at skolens undervisere taler nok med dig om, hvad du har lært i din praktik (på praktikpladsen, lærepladsen eller i skolepraktikken)?*	I høj grad	20	30	34
	I nogen grad	36	33	36
	I mindre grad	27	21	23
	Slet ikke	18	17	8
... oplever du, at der er sammenhæng mellem din praktik/læreplads og det, du lærer på skolen?*	I høj grad	31	34	49
	I nogen grad	40	44	37
	I mindre grad	22	15	10
	Slet ikke	7	8	3

Note: Spørgsmålet lød: "I hvilken grad..." # Kun respondenter som svarede "i skolepraktik", "delt mellem flere arbejdspladser" eller "delt mellem skolepraktik og praktik på en eller flere arbejdspladser" til spørgsmålet "Er din praktik, læreplads eller elevplads..." blev stilet spørgsmålet "I hvilken grad taler du med nogen i din praktikvirksomhed om, hvad du har lært på skolen". ## Respondenter, som svarede "Endnu ikke afklaret" til spørgsmålet "Er din praktik, læreplads eller elevplads" blev ikke stilet spørgsmålet "I hvilken grad oplever du, at der er sammenhæng mellem din praktik/læreplads og det du lærer på skolen?". Tabellen viser vægtede fordelinger. N=1.365-1.503, vægtet N=6.236-6.883. Det tekniske område: N=796-866, det merkantile område: N=251-279, området for sundhed, omsorg og pædagogik: N=318-358. Forskelle mellem de tre uddannelsesområder er testet med Chi²-test, * angiver signifikans ved et 5 %-niveau.

Kilde: Hovedforløb, elevsurvey 2015.

Tabellen viser et varieret billede af elevernes oplevelse af samspillet mellem skole og praktik. Flertallet af eleverne tilkendegiver, at de i høj/nogen grad taler med nogen i praktikvirksomheden om, hvad de har lært på skolen. Konkret gælder det for 77 % af eleverne på det tekniske område, 69 % på det merkantile område og 78 % på området for sundhed, omsorg og pædagogik. Omvendt oplever henholdsvis 24, 31 og 24 % af eleverne, at de i mindre grad eller slet ikke taler med nogen om, hvad de har lært på skolen.

Mere end halvdelen af eleverne oplever, at deres vejleder fra praktikpladsen, læreplads eller skolepraktik i mindre grad eller slet ikke taler nok med skolens undervisere om, hvad eleven lærer i praktikken. Denne tilkendegivelse kommer fra 59 % af eleverne på det tekniske område, 62 % på det merkantile område og fra 60 % af eleverne på området for sundhed, omsorg og pædagogik.

Når eleverne tilkendegiver, at de taler med nogen i praktikvirksomheden om deres læring på skolen, indikerer det, at eleverne godt nok oplever en vis interesse for deres uddannelsesforløb fra svende, kolleger, mester og vejleder i praktikvirksomheden, men samtidig synes mange elever at savne den systematik/kontinuitet i samspillet mellem praktik og skole, som en praktikvejleders/oplæringsansvarligs løbende dialog med skolens undervisere kan sikre.

Som næste afsnit redegør for, er der forskellige vurderinger blandt elever og lærere i forhold til, om lærerne gør nok for at inddrage erfaringerne fra praktik på skolen.

Den interesse for deres uddannelsesforløb, som eleverne kan opleve ved at tale med nogen i praktikvirksomheden om deres læring på skolen, er der en del, der oplever, ikke gælder i koblingen fra praktik til skole.

45 % af eleverne på det tekniske område, 38 % på det merkantile område og 31 % på området for sundhed, omsorg og pædagogik svarer således, at de i mindre grad eller slet ikke synes, at skolens undervisere taler nok med dem om, hvad de har lært i praktik (på praktikpladsen, lærepladsen eller i skolepraktikken, se Tabel 7.14). Eleverne giver således udtryk for et ønske om mere dialog med skolens undervisere om deres læring i praktikken.

Som modsætning til dette står lærernes vurdering af deres egen tilgang til elevers læring i samspillet mellem skole og praktik, hvor flertallet vurderer, at de arbejder med dette. Resultaterne fremgår af Tabel 7.15 herunder.

Tabel 7.15 Lærerenes vurdering af ...

		Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik
... hvorvidt de arbejder systematisk med forberedelse og opsamling på elevernes læring i praktikforløb	I høj grad	*35 %	41 %	*45 %
	I nogen grad	*32 %	39 %	39 %
	I mindre grad	*18 %	9 %	*12 %
	Slet ikke	*12 %	9 %	*3 %
	Ved ikke	3 %	2 %	2 %
	I alt	100 %	100 %	100 %
... hvorvidt eleverne har opgaver, der følger dem på tværs af skole og praktik, fx en praktikumopgave	Ja	*34 %	*64 %	*44 %
	Nej	*64 %	*36 %	*54 %
	Ved ikke	2 %	0 %	2 %
	I alt	100 %	100 %	100 %

Note: Spørgsmålene lød: 1) "Arbejder du systematisk med forberedelse og opsamling på elevernes læring i praktikforløb?". 2) "Har eleverne opgaver, der følger eleven på tværs af skole og praktik, fx en praktikumopgave?". Tabellen viser faktiske fordelinger. I alt: N=831. Det tekniske område: N=442, det merkantile område: N=44, området for sundhed, omsorg og pædagogik N=345. Signifikansniveau: * p=0,05.

Kilde: Lærersurvey 2015.

Tabellen viser, at et flertal af lærerne vurderer, at de i høj eller nogen grad arbejder systematisk med forberedelse og opsamling på elevernes læring i praktikken, nemlig 80 % af lærerne på det merkantile område, 84 % på området for sundhed, omsorg og pædagogik og 67 % af lærerne på det tekniske område. På det merkantile område skal der dog tages forbehold for resultaterne på grund af et lavt antal svar.

I forhold til lærernes vurdering af, hvorvidt eleverne har opgaver, der følger dem på tværs af skole og praktik, fx en praktikum-opgave, er der variation mellem de tre hovedområder. Således svarer henholdsvis 64 % (merkantil), 44 % (SOSU og 34 % (teknisk) af lærerne ja til, at eleverne har sådanne opgaver.

En del af forklaringen på forskellen mellem elevers og læreres vurdering omhandler måske, i hvilken grad samspillet mellem skole og praktikvirksomhed er systematisk, og om afdelingen/skolen har en strategi for samspillet. Det ser vi nærmere på i næste afsnit.

7.4.3 Potentiale for styrkelse af læreres strategiske samspil med virksomheder

Lærernes vurdering af, hvorvidt der er tale om en mere systematisk og strategisk tilgang til samspillet mellem skole og praktikvirksomheder, fremgår af Tabel 7.16.

Tabel 7.16 Lærernes vurdering af ...

		Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik
... hvorvidt de som lærere har faste samtaler med praktikstederne om elevernes faglige udvikling	Ja	30 %	25 %	26 %
	Nej	69 %	75 %	74 %
	Ved ikke	1 %	0 %	0 %
	I alt	100 %	100 %	100 %
... hvorvidt deres afdeling har en strategi for samspil med praktiksteder	Ja	*66 %	64 %	*81 %
	Nej	*32 %	36 %	*18 %
	Ved ikke	2 %	0 %	1 %
	I alt	100 %	100 %	100 %

Note: Note: Spørgsmålene lød: 1) "Har du som lærer faste samtaler med praktikstederne om elevernes faglige udvikling?". 2) "Har din afdeling en strategi for samspil med praktiksteder?". Tabellen viser faktiske fordelinger. I alt: N=831. Det tekniske område: N=442, det merkantile område: N=44, området for sundhed, omsorg og pædagogik N=345. Signifikansniveau: * p=0,05.

Kilde: Lærersurvey 2015.

Tabellen viser, at lærerne i begrænset omfang har en systematisk dialog med praktikvirksomhederne om elevernes læring og faglige udvikling. 25 % af lærerne på det merkantile område, 26 % af lærerne på området for sundhed, omsorg og pædagogik og 30 % af lærerne på det tekniske område vurderer således, at de som lærere har faste samtaler med praktikvirksomhederne. Den vurdering kan være en del af forklaringen på, at et flertal af eleverne – uanset hovedområde – oplever, at vejledere fra praktikplads, læreplads eller skolepraktik i mindre grad eller slet ikke taler nok med skolens undervisere om, hvad eleverne lærer i praktikken.

Spørger man til, hvorvidt lærernes egen afdeling har en strategi for samspillet med praktikvirksomheder, er vurderingen positiv. Blandt henholdsvis 64 %, 81 % og 66 % af lærerne er vurderingen, at afdelingen har en sådan strategi. I forlængelse heraf skal initiativer for faste samtaler med praktikvirksomheder om elevens faglige udvikling med fordel gøres til en del af dette strategiske arbejde. Det vil kunne styrke skolernes systematiske arbejde og dialog med virksomhederne.

7.4.4 Caseskolernes samspil med virksomheder varierer i forhold til fag og virksomhedsstørrelse

Erfaringen blandt både ledere og lærere på caseskolerne er, at samarbejdet mellem skolen og praktikvirksomhederne kan variere fra lærer til lærer. Det er tydeligt, at et velfungerende samspil ikke kommer af sig selv, og at skolerne bruger kræfter på at få det til at fungere. De forskellige caseskoler har forskellige udfordringer, men et gennemgående mønster – uanset skoletype og hovedområde – er skolernes udfordring med at balancere samarbejdet mellem på den ene side at få virksomhederne til at engagere sig i elevens uddannelsesforløb (og skolens aktiviteter) og på den anden side udvise forståelse for virksomhedernes produktioner og primære aktiviteter. Skolerne benytter forskellige strategier for at få samspillet mellem skole og praktik til at fungere så gnidningsfrit som muligt.

En skole oplever således, at samarbejdet på det tekniske område er velfungerende, hvorimod det halter noget på det merkantile område. Skolen oplever, at de dels har problemer med at etablere praktikpladser og uddannelsesaftaler med merkantile virksomheder, dels at disse virksomheder ikke er tilstrækkeligt professionelle og systematiske i deres brug af elever. For at imødekomme de udfordringer har skolen lavet et forsøgsprojekt, de har kaldt speeddating, hvor virksomhederne kommer ind på skolen for at møde lærere og potentielle praktikelever. Projektet har fungeret godt, men skolen afventer, om også længerevarende virkninger af initiativet vil vise sig, fx i en bedre dialog med virksomhederne om elevernes læring.

På en SOSU-skole forsøger lærerne at styrke sammenhængen mellem skole og praktik ved at afholde to temadage ved hvert afsluttet skoleforløb. Temadagene udvikles i samarbejde med vejledere fra praktikken og har til formål at forberede eleven på det kommende praktikophold. Et andet tiltag er at indkalde hovedforløbseleverne til to skoledage i løbet af praktikperioden med henblik på at skabe en sammenhæng.

På en anden SOSU-skole inviterer lærerne praktikvejledere fra praktikken ind på skolen til at fortælle om det kommende praktikforløb. Ved samme anledning fremlægger eleverne, hvad de har lært på skolen, så forløbet kan tilrettelægges ud fra den enkelte elevs behov og læring. For denne skole oplever lærerne det imidlertid som en udfordring, at en praktikkonsulent sidder med ansvaret og viden omkring praktikken. Det skaber en afstand, som gør det svært for lærerne at følge tæt med i elevernes læring og trivsel i praktikken.

Blandt de tekniske skoler er der eksempler på, at mesteren løbende inviteres ind til samtaler. Erfaringerne med sådanne tiltag er, at fremmøde og deltagelse blandt mestrene varierer meget. Nogle skoler oplever interesse og fremmøde fra mestrenes side, mens andre skoler oplever, at samarbejdet ikke prioriteres af praktikvirksomhederne.

Andre udfordringer, som gør det svært for hovedforløbslærerne på de seks caseskoler at systematisere og standardisere samarbejdet med virksomheder, handler om geografiske afstande mellem skole og virksomhed og forskelle på offentlige og private virksomheders produktion og kulturer. Endelig betyder merit til nogle elever, at det er svært for elever at følges ad på holdet, og derfor bliver det svært at skabe en fælles sammenhæng for det samlede elevhold.

8 Ny erhvervsuddannelse for voksne

I dette kapitel afdækkes status før reformen knyttet til reforminitiativet "Ny erhvervsuddannelse for voksne" (euv). Målet med reforminitiativet er at tilbyde voksne på 25 år og derover en kortere og mere effektiv vej til at blive faglærte. Det skal dels ske gennem en øget brug af realkompetencevurdering, merit og efterfølgende afkortning af forløb. Euv'en skal tage udgangspunkt i voksnes tidligere erfaringer med arbejde og uddannelse og tilbyde et uddannelsesmiljø baseret på en voksentilpasset pædagogik og didaktik.

I kapitlet ses på centrale delmål, der knytter sig til indsatsområdet, og som har relevans for hovedforløbet. Hvis reform-initiativet skal virke som tiltænkt og bidrage til de overordnede mål for reformen, er det fx væsentligt, at voksne på erhvervsuddannelserne får et kortere og mere målrettet forløb, og at de oplever, at der er et godt voksenmiljø på uddannelsen¹⁴.

8.1 Indsatsområdet "Ny erhvervsuddannelse for voksne"

Samtidig med at erhvervsuddannelsesreformen fokuserer på skabelsen af et stærkere ungdomsuddannelsesmiljø for unge under 25 år (se kapitel 3), indeholder reformen også en række reform-initiativer rettet mod voksne på 25 år og derover. Mange voksne har erfaring fra andre uddannelser eller beskæftigelse, når de påbegynder en erhvervsuddannelse, og derfor er det et centralt mål med reformen at tilbyde voksne en mere attraktiv, overskuelig og målrettet vej fra ufaglært til faglært.

Afhængig af tidligere erhvervserfaring og uddannelsesbaggrund tilbydes den voksne en af tre uddannelsesveje:

- 1) Voksne med mindst to års relevant erhvervserfaring skal have et standardiseret uddannelsesforløb for voksne uden grundforløb og uden praktik. Det standardiserede uddannelsesforløb skal som udgangspunkt være 10 % kortere end skoledelen på hovedforløbet på en tilsvarende erhvervsuddannelse.
- 2) Voksne med relevant erhvervserfaring eller med en tidligere gennemført uddannelse, som ikke eller kun delvist lever op til kravet om 2 års relevant erhvervserfaring, skal have et standardiseret uddannelsesforløb for voksne. Forløbet skal i udgangspunktet være 10 % kortere end skoledelen i hovedforløbet på en tilsvarende erhvervsuddannelse for unge. De voksne kan endvidere modtage grundforløbets 2. del, samtidig med at praktikperioden skal være kortere end for de unge og maksimalt 2 år.
- 3) Voksne uden relevant erhvervserfaringer eller forudgående uddannelse skal have et uddannelsesforløb, der i omfang og varighed svarer til en erhvervsuddannelse for unge, dog kun med grundforløbets 2. del (20 uger). Praktikuddannelsens længde vil svare til praktikperioden for de unge.

Det gælder, at forløbene kan afkortes yderligere på baggrund af en vurdering af den enkelte voksnes baggrund og kompetencer.

I de nye euv-forløb skal der anvendes en voksentilpasset fagdidaktik og pædagogik. Den enkeltes uddannelsesforløb fastlægges på baggrund af en grundig og systematisk realkompetencevurdering. Der indføres derudover en særlig euv-refusion til virksomhederne i euv-elevernes skoleperioder.

¹⁴ Forandringsteorien for indsatsområdet fremgår af Bilag 2.

Vi har i kapitlet fokus på skolernes praksis for merit og afkortning af forløb inden reformen og derudover – i tråd med gennemgangen i kapitel 3 om eleverne under 25 år – fokus på, hvordan elever over 25 år oplever uddannelsesmiljøet på uddannelserne.

Fremstillingen i kapitlet tager udgangspunkt i data fra survey blandt lærere og elever over 25 år. Dette suppleres med kvalitative data fra casebesøg. Kapitlet fokuserer på:

- Afkortning og merit på hovedforløb
- Voksenuddannelsesmiljøet på skolen

8.2 Etablering af euv udfordrer ledere og lærere

Et af resultaterne i baselinerapporten for grundforløb inden reformen var, at ledere og lærere umiddelbart var skeptiske over for oprettelsen af "Ny erhvervsuddannelse for voksne". Lederne vurderede for det første, at der var en række vanskeligheder ved oprettelsen af euv'en, og samtidig var en stor andel af dem uenige i, at opdelingen i et unge- og voksenspor og standardiserede uddannelsesspor for voksne ville styrke elevernes kompetencer og deres gennemførelse.

Dette skal ses i sammenhæng med, at lærerne tilkendegiver, at de overordnet set vurderer, at samspillet mellem yngre og ældre elever bidrager positivt til faglige miljø, i hvert fald for grundforløbets vedkommende.

I baselinerapporten på grundforløbet blev eleverne samtidig bedt om at vurdere voksenmiljøet på uddannelsen. Selvom de fleste elever over 25 år angav, at de befandt sig godt både fagligt og socialt på skolen, er det mere end halvdelen af eleverne, der også angiver, at de savner et mere voksent miljø på uddannelsen.

8.3 Et mindretal af elever over 25 år fik afkortet deres hovedforløb inden reformen

Det er jf. ovenstående en central del af erhvervsuddannelsesreformen, at voksne skal have en kortere, mere overskuelig og målrettet vej til at blive faglærte. En central del af dette er, at uddannelsesforløbet for den enkelte voksne skal fastlægges ud fra en grundig og systematisk realkompetencevurdering af tidligere uddannelse og erhvervs erfaring. Ud over den generelle vurdering foretages der efter reformen en individuel vurdering, der afgør, om uddannelsesforløbet skal forkortes yderligere.

Data fra baselinemåling af hovedforløb inden reformen viser, at det var et mindretal af eleverne over 25 år, der inden reformen fik afkortet deres forløb på skoledelen og/eller praktikdelen.

Eleverne er for det første blevet spurgt, om de har uddannelse, som gør, at skoledelen af deres hovedforløb er blevet afkortet, dvs. at der er nogle fag, eleven ikke behøver at tage. For det andet er de blevet spurgt, om de har erhvervs erfaring, som gør, at praktikdelen af deres uddannelse er blevet afkortet, dvs. de slet ikke skal i praktik, skal det i kortere tid eller færre gange. Resultaterne fremgår af Tabel 8.1 og Tabel 8.2.

Tabel 8.1 Forkortelse af hovedforløbets skoledele blandt elever over 25 år

	Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik
Ja	37 %	28 %	30 %
Nej	63 %	72 %	70 %
I alt	100 %	100 %	100 %

Note: Spørgsmålet lød: "Har du uddannelse, som gør, at skoledelen af dit hovedforløb er blevet forkortet, dvs. nogle fag, du ikke behøver at tage?". Elevpopulationen består af studieaktive elever og elever, der allerede har gennemført deres HF og som er 25 år eller ældre. Tabellen viser vægtede fordelinger. N=606, vægtet N=2.797. Det tekniske område: N=264, det merkantile område: N=127, området for sundhed, omsorg og pædagogik: N=215. Forskelle mellem de tre uddannelsesområder er testet med Chi²-test og er ikke signifikant på et 5 %-niveau.

Kilde: Hovedforløb, elevsurvey 2015.

Tabellen viser, at det afhængigt af område var mellem 28 og 37 % af eleverne over 25 år, der havde fået skoledelen af hovedforløbet afkortet. Med hensyn til elever, der har fået praktikdelen afkortet på grund af erhvervs erfaring, er andelen endnu mindre. Resultaterne fremgår af Tabel 8.2.

Tabel 8.2 Forkortelse af hovedforløbets praktikdele blandt elever over 25 år

	Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik
Ja	29 %	10 %	14 %
Nej	71 %	90 %	86 %
I alt	100 %	100 %	100 %

Note: Spørgsmålet lød: "Har du erhvervs erfaring, som gør, at praktikdelen af din uddannelse er blevet forkortet, dvs. du slet ikke skal i praktik, skal det i kortere tid eller færre gange". Elevpopulationen består af studieaktive elever og elever, der allerede har gennemført deres HF, og som er 25 år eller ældre. Tabellen viser vægtede fordelinger. N=601, vægtet N=2.765. Det tekniske område: N=258, det merkantile område: N=131, området for sundhed, omsorg og pædagogik: N=212. Forskelle mellem de tre uddannelsesområder er testet med Chi²-test og er signifikant på et 5 %-niveau.

Kilde: Hovedforløb, elevsurvey 2015.

Tabellen viser, at det afhængigt af område var mellem 10 og 29 % af eleverne, der har fået afkortet praktikdelen. Andelen af elever, der har fået forkortet praktikdelen, er mere end dobbelt så stor på det tekniske område end de to andre områder.

Tabel 8.3 viser, hvilken form for afkortning der har været tale om på baggrund af tidligere uddannelse eller erhvervs erfaring. Eleverne er blevet spurgt om, hvorvidt deres hovedforløb/uddannelse er blevet afkortet, så eleven har et kortere uddannelsesforløb, færre undervisningstimer eller begge dele.

Table 8.3 Karakteren af forkortede hovedforløb/uddannelse blandt elever over 25 år

	Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik
Et kortere uddannelsesforløb	43 %	37 %	49 %
Færre undervisningstimer i en periode	35 %	42 %	30 %
Begge dele	22 %	20 %	21 %
I alt	100 %	100 %	100 %

Note: Spørgsmålet lød: "Er hovedforløb/uddannelse blevet forkortet så du har...". Elevpopulationen består af studieaktive elever og elever, der allerede har gennemført deres HF, og som er 25 år eller ældre. Tabellen viser vægtede fordelinger. N=196, vægtes N=914. Det tekniske område: N=105, det merkantile område: N=32, området for sundhed, omsorg og pædagogik: N=59. Forskelle mellem de tre uddannelsesområder er testet med Chi²-test og er ikke signifikant på et 5 %-niveau.

Kilde: Hovedforløb, elevsurvey 2015.

Tabellen viser, at der for de fleste elever enten er tale om et kortere uddannelsesforløb eller færre undervisningstimer i en periode. Afhængigt af område har 43, 37 og 49 % fået et kortere uddannelsesforløb. Henholdsvis 35, 42 og 30 % har haft færre undervisningstimer i en periode. For mellem 20 og 22 % af eleverne har afkortelsen indebåret begge dele.

Derudover er eleverne, der har opnået en afkortning af uddannelsesforløbet, blevet spurgt, i hvilken grad de er tilfredse med den opnåede afkortning. Resultaterne fremgår af Tabel 8.4.

Table 8.4 Tilfredshed med afkortning af uddannelsesforløb blandt elever over 25 år

	Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik
I høj grad	60 %	75 %	57 %
I nogen grad	27 %	17 %	18 %
I mindre grad/slet ikke	13 %	7 %	25 %
I alt	100 %	100 %	100 %

Note: Spørgsmålet lød: "I hvilken grad var du tilfreds med den afkortning du fik?" Spørgsmålet er kun stillet til respondenter, der har svaret ja til spørgsmålet: "Har du uddannelse, som gør, at skoledelen af dit hovedforløb er blevet forkortet?" og/eller spørgsmålet "Har du erhvervs erfaring, som gør, at praktikdelen af din uddannelse er blevet forkortet?". Elevpopulationen består af studieaktive elever og elever, der allerede har gennemført deres HF og som er 25 år eller ældre. Tabellen viser vægtede fordelinger. N=233, vægtes N=1.091. Det tekniske område: N=120, det merkantile område: N=36, området for sundhed, omsorg og pædagogik: N=77. Forskelle mellem de tre uddannelsesområder er testet med Chi²-test og er signifikant på et 5 %-niveau.

Kilde: Hovedforløb, elevsurvey 2015.

Tabellen viser, at mellem 75 og 92 % af eleverne i nogen eller høj grad er tilfredse med den afkortning af uddannelsesforløbet, de har opnået. Andelen af elever, der er tilfredse med afkortningen af uddannelsesforløbet, er lavest på området for sundhed, omsorg og pædagogik.

Endelig er lærerne blevet bedt om at vurdere konsekvenserne af meritgivningen. Her kan der inden reformen spores nogen skepsis omkring konsekvenserne af afkortningen af uddannelsesforløbet. Omkring en tredjedel af lærerne vurderer inden reformen, at der er negative konsekvenser af afkortning af uddannelsen. Resultaterne fremgår af Tabel 8.5.

Tabel 8.5 Andelen af lærere, som har elever, der har fået merit, og som svarer "I høj grad" eller "I nogen grad" til tre udsagn om konsekvenser af meritgivning

	Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik
Udsagn 1: De elever, der har fået afkortet deres forløb, har for kort tid til at nå de faglige mål	39	43	34
Udsagn 2: De elever, der har fået afkortet deres forløb, har svært ved at blive en del af det sociale fællesskab	29	30	29
Udsagn 3: Det giver problemer, at nogle elever ikke deltager i det samlede undervisningsforløb (herunder eksamen) på grund af meritten	35	30	29

Note: Spørgsmålet lød: "I hvilken grad vurderer du, at følgende er gældende på dit hold/blandt dine elever?". Kun respondenter, der ikke har svaret "Ingen" til spørgsmål 16 om, hvor mange af de elever, der aktuelt går på holdet/i klassen/i gruppen, der har fået merit, har fået spørgsmålet. De faktiske fordelinger er vist. I alt: 538, tekniske område: 266, det merkantile område: 23, området for sundhed, omsorg og pædagogik: 249.

Kilde: Lærersurvey 2015.

Afhængigt af område vurderer mellem 34 og 43 % af lærerne, at de i nogen eller høj grad er enige i, at de elever, der har fået afkortet deres forløb, har for kort tid til at nå de faglige mål. Henholdsvis 29 og 30 % af lærerne peger på, at de elever, der får afkortet deres forløb, har svært ved at blive en del af det sociale fællesskab, og mellem 29 og 35 % peger på, at det giver problemer, at nogle elever ikke deltager i det samlede undervisningsforløb på grund af meritgivning. Resultaterne for det merkantile område skal tages med forbehold på grund af et lavt antal svar.

8.4 Elever over 25 år befinder sig godt på skolen

Af baselinerapporten for grundforløb fremgik det, at eleverne over 25 år befandt sig godt på skolen, men at mere end halvdelen af eleverne over 25 år savnede et mere voksent miljø på uddannelsen.

Også på hovedforløbet befinder elever over 25 år sig generelt godt. De er blevet spurgt til, hvor enige eller uenige de er i, at de kommer godt ud af det med deres kammerater, og om de føler sig udenfor på skolen. Resultaterne fremgår af Tabel 8.6.

Tabel 8.6 Oplevelse af at komme godt ud af det med kammeraterne/inklusion i skolen blandt elever over 25 år: Hvor enig eller uenig er du i, at ...

		Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik
... du kommer godt ud af det med dine holdkammerater?*	Helt enig	81 %	78 %	67 %
	Lidt enig	15 %	18 %	24 %
	Lidt uenig/helt uenig	4 %	4 %	9 %
... du føler dig udenfor på skolen?	Helt enig	5 %	6 %	8 %
	Lidt enig	8 %	9 %	11 %
	Lidt uenig	5 %	13 %	7 %
	Helt uenig	82 %	73 %	75 %

Note: 1) Spørgsmålet lød: "Hvor enig eller uenig er du i at du kommer godt ud af det med dine holdkammerater?". Elevpopulationen består af studieaktive elever og elever, der allerede har gennemført deres HF, og som er 25 år eller ældre. Tabellen viser vægtede fordelinger. N=626, vægtet N=2.881. Det tekniske område: N=269, det merkantile område: N=137, området for sundhed, omsorg og pædagogik: N=220. Forskelle mellem de tre uddannelsesområder er testet med Chi²-test og er signifikant på et 5 %-niveau.

2) Spørgsmålet lød: "Hvor enig eller uenig er du i, at du føler dig uden for på skolen?". Elevpopulationen består af studieaktive elever og elever, der allerede har gennemført deres HF, og som er 25 år eller ældre. Tabellen viser vægtede fordelinger. N=626, vægtet N=2.881. Det tekniske område: N=269, det merkantile område: N=137, området for sundhed, omsorg og pædagogik: N=220. Forskelle mellem de tre uddannelsesområder er testet med Chi²-test og er ikke signifikant på et 5 %-niveau.

Kilde: Hovedforløb elevsurvey 2015.

Tabellen viser, at afhængig af område er mellem 91 og 96 % af eleverne helt eller lidt enige i, at de kommer godt ud af det med deres kammerater. Andelen, der er helt enige i, at de kommer godt ud af det med deres holdkammerater, er størst på det tekniske og merkantile område og noget lavere på området for sundhed, omsorg og pædagogik.

Samtidig er mellem 82 og 87 % på tværs af områderne lidt eller helt uenige i, at de føler sig udenfor på skolen.

Det ligner billedet for grundforløbet, bortset fra at andelen af elever over 25 år, der befinder sig godt på uddannelsen, er højere på hovedforløbet end på grundforløbet. Der er en større forskel i forhold til grundforløbet i og med, at størsteparten af elever over 25 år vurderer, at der er et godt voksenmiljø på hovedforløbet. Resultaterne fremgår af Tabel 8.7.

Tabel 8.7 Oplevelse af skolens voksenmiljø blandt elever over 25 år

	Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik
Helt enig	50 %	49 %	52 %
Lidt enig	34 %	28 %	31 %
Lidt uenig	10 %	13 %	9 %
Helt uenig	7 %	10 %	8 %
I alt	100 %	100 %	100 %

Note: Spørgsmålet lød "Hvor enig eller uenig er du i at der var et godt voksent miljø på skolen?". Elevpopulationen består af studieaktive elever og elever, der allerede har gennemført deres HF, og som er 25 år eller ældre. Tabellen viser vægtede fordelinger. N=614, vægtet N=2.835. Det tekniske område: N=265, det merkantile område: N=130, området for sundhed, omsorg og pædagogik: N=219. Forskelle mellem de tre uddannelsesområder er testet med Chi²-test og er ikke signifikant på et 5 %-niveau.

Kilde: Hovedforløb elevsurvey 2015.

Afhængigt af område vurderer mellem 77 og 84 %, at de er helt eller lidt enige i, at der er et godt voksenmiljø på uddannelsen. På grundforløbet savnede mere end halvdelen af eleverne på 25 år og derover et mere voksent miljø på uddannelsen.

Et lignende billede gælder lærerne, jf. Tabel 8.8.

Tabel 8.8 Lærernes vurdering af, i hvilken grad de oplever, at der er et godt voksenuddannelsesmiljø på skolen/i afdelingen

	Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik
I høj grad	17 %	*32 %	20 %
I nogen grad	45 %	39 %	48 %
I mindre grad	25 %	20 %	24 %
Slet ikke	*9 %	2 %	5 %
Ved ikke	4 %	7 %	3 %
I alt	100 %	100 %	100 %

Note: Spørgsmålet lød: "Tænk generelt på din skole/afdeling: I hvilken grad oplever du, at der er et godt voksenuddannelsesmiljø på skolen/i afdelingen?". De faktiske fordelinger er vist. I alt: 831, tekniske område: 442, det merkantile område: 44, området for sundhed, omsorg og pædagogik: 345. Signifikansniveau: * p=0,05.

Kilde: Lærersurvey 2015.

Tabellen viser, at mellem 62 og 71 % af lærerne vurderer, at der i høj eller nogen grad er et godt voksenmiljø på skolen/i afdelingen. Andelen af lærere, der vurderer, at der i mindre grad eller slet ikke er et godt voksenmiljø, er størst på de tekniske uddannelser (34 %). Resultaterne for det merkantile område skal dog tages med forbehold på grund af et lavt antal svar.

8.4.1 Lærerne vurderer, at særligt det faglige miljø påvirkes positivt af aldersspredning på holdet

På uddannelsernes hovedforløb er der ikke – hverken før eller efter reformen – nogen krav til, hvordan skolerne skal tilrettelægge undervisningsmiljøet i forhold til den aldersmæssigt differentierede elevgruppe. Hvor der med reformen er fokus på at skabe et erhvervsrettet ungdomsuddannelsesmiljø på grundforløbet for elever under 25 år, vil der på hovedforløbene blive ved med være en aldersspredning, da holdene selv på de allerstørste skoler vil være blandede.

Som et led i at undersøge det erhvervsrettede undervisningsmiljø for voksne inddrager vi dog, ligesom for grundforløbet, data om, hvordan lærerne vurderer, at samspillet mellem yngre og ældre elever påvirker det sociale miljø på holdet og det faglige miljø i undervisningen. Resultaterne gennemgås i tabellen herunder.

Tabel 8.9 Lærernes vurdering af, om samspillet mellem yngre og ældre elever har påvirket det sociale og faglige miljø i positiv eller i negativ retning

		Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik
Det faglige miljø ¹	Positiv retning	81 %	80 %	86 %
	Hverken positiv eller negativ retning	17 %	7 %	12 %
	Negativ retning	1 %	*13 %	1 %
	Ved ikke	2 %	0 %	0 %
	I alt	100 %	100 %	100 %
Det sociale miljø ²	Positiv retning	76 %	60 %	80 %
	Hverken positiv eller negativ retning	19 %	27 %	15 %
	Negativ retning	2 %	*13 %	3 %
	Ved ikke	3 %	0 %	2 %
	I alt	100 %	100 %	100 %

Note: 1) Spørgsmålet lød: "Tænk fortsat på den klasse/det hold/den gruppe elever, hvor du har haft flest timer siden årsskiftet. Oplever du, at samspillet mellem yngre og ældre elever generelt har påvirket det faglige miljø i positiv eller negativ retning?". Spørgsmålet er kun stillet til de lærere, der på spørgsmål 12 i lærersurveyet har svaret, at der på holdet var mindst to af de nævnte aldersgrupper repræsenteret. De faktiske fordelinger er vist. I alt n=832. Det tekniske område: N=443, det merkantile område: N=44, området for sundhed, omsorg og pædagogik: N=345. Signifikansniveau: * p=0,05.

2) Spørgsmålet lød: "Tænk fortsat på den klasse/det hold/den gruppe elever, hvor du har haft flest timer siden årsskiftet. Oplever du, at samspillet mellem yngre og ældre elever generelt har påvirket det sociale miljø i positiv eller negativ retning?". De faktiske fordelinger er vist. I alt n=832. Det tekniske område: N=443, det merkantile område: N=44, området for sundhed, omsorg og pædagogik: N=345. Signifikansniveau: * p=0,05.

Kilde: Lærersurvey 2015.

Tabellen viser, hvordan hovedforløbslærerne vurderer, at samspillet mellem yngre og ældre elever påvirker det faglige undervisningsmiljø i en positiv retning. Mellem 80 og 86 % af lærerne har denne positive vurdering. Også det sociale miljø vurderes generelt at have gavn af aldersspredning, dog knapt så entydigt positivt som for det faglige miljø. Om aldersspredningens betydning for det sociale miljø svarer 60 % af lærerne på det merkantile område, 80 % på området for sundhed, omsorg og pædagogik og 76 % på det tekniske område, at det har en positiv påvirkning.

8.4.2 Caseskolerne har varierende erfaringer med aldersspredning i undervisningen på hovedforløb

Casebesøgene viser, at elevernes oplevelser og erfaringer med alderssammensætningen i undervisningen varierer på tværs af de seks caseskoler. En elev fra en SOSU-skole oplever, at man i højere grad burde inddele eleverne efter erfaring frem for alder. Hermed indikeres det, at elevernes erfaring med faget har større betydning for undervisningsmiljøet end aldersspredningen på holdet. Flere elever på andre skoler oplever ikke aldersspredningen som et problem, men derimod som en mulighed for at hjælpe hinanden. En elev fra en handelsskole fortæller:

Altså, nu har jeg gået på et skoleforløb, hvor der blandet andet har været folk, som ikke har nogen tidligere uddannelsesbaggrund. Sidste år skulle vi lave en minifagprøve, og det skulle vi gøre i grupper, og der kom jeg i gruppe med en ældre dame, som netop ikke har nogen skolebaggrund, så det var rigtig svært for hende. Men til gængæld, fordi jeg har handelsskolen [grundforløb, red.], så følte det jo egentlig meget let, fordi det med at skrive en opgave ligger på ryggen af mig, og mange af

de ting, der blev gennemgået på lige netop det skoleforløb, var teori, vi havde hørt om før. Men jeg brugte meget tid på at hjælpe hende og lære hende og gjorde opmærksom på, at det var meget vigtigt, at det egentlig var hende, det handlede om, og hun skulle have meget ud af det frem for os to andre, som havde en handelsskolebaggrund tidligere. Så der samlede vi ligesom dem op, der havde lidt sværere ved det, og det var også sådan, at lærerne havde valgt os ind i grupper efter, hvad de synes. (Elev, handelsskole)

Citatet viser, hvordan det for denne elev har været en god oplevelse at arbejde sammen med en ældre elev med en anden baggrund end elevens egen. Selve opgavens indhold viser eleven, at denne har haft et fagligt udbytte på grundforløb, som giver mening at trække på i hovedforløbet. Den erfaring synes at give eleven et fagligt overskud til at hjælpe en holdkammerat uden tilsvarende viden fra grundforløbet. Eleven synes dermed at få en god oplevelse ved at være i stand til at hjælpe en holdkammerat i den fælles opgaveløsning. Elevens fortælling indikerer, at både den hjælpende elev og den støttede elev kan have en oplevelse af læring og viden ved at arbejde sammen, og at dette samarbejde fungerer godt på trods af stor aldersforskel eleverne imellem.

På en SOSU-skole har de tidligere haft eleverne opdelt i hold for unge og voksne. Den opdeling fungerede imidlertid ikke hensigtsmæssigt. Skolens erfaring var, at det giver 'flow' i undervisningen med aldersspredning, og derfor kører de nu med aldersmæssigt heterogene klasser frem for homogene klasser. Det, der for skolen skaber flow, er, at de ældre elever har en erfaring og modenhed, mens de unge er vant til at gå i skole. En leder på skolen fortæller om denne erfaring således:

Vi tror på heterogenitet, fordi vi har forsøgt os med mere homogene klasser rent aldersmæssigt, men eleverne efterlyste faktisk at blive blandet. Ikke vildt og voldsomt, men der må gerne være en forskel (...). Det er faktisk noget, der udfordrer os ved reformen. (Leder, SOSU-skole)

Lederen fortsætter:

De byder jo ind med hver sit (...). De unge kan noget med uddannelse; det at gå i skole (...) og tilegne sig læring, fordi det er de gode til, og det er det, de er i gang med (...). De ældre har som regel noget erfaring, både noget livserfaring og jobberfaring, som de smelter ind (...). De grupper der, hvor det er rent unge, der sætter sig sammen, bliver ikke dem, hvor der bliver skabt størst faglig kvalitet, og det finder de meget hurtigt ud af. Vi har brug for dem, der har noget erfaring, for at få det gjort godt, samtidig med at de ældre også hurtigt finder ud af, at det er smart at have et par stykker med, som er godt kørende i forhold til, hvordan man laver [skole]ting. (Leder, SOSU-skole)

Ifølge skolens uddannelsesledere opstår gode læreprocesser, når kompetencer fra erfaring/modenhed bringes i spil sammen med kompetencer i skolefortrolighed.

Men det modsatte synspunkt findes også blandt de interviewede lærere. På en af de besøgte tekniske skoler siger en lærer om det faglige miljø på de meget aldersspredte hold:

Mange af de ældre elever kan næsten ikke holde ud, at lærerne nogle gange skal bruge så meget tid på almindelig opdragelse af de unge elever. (...) Så man kunne godt ønske sig nogle flere ældre, så man kunne samle dem i hold inden for mit fag i hvert fald (...) så det bliver spændende med den euv. (Lærer, teknisk skole)

På caseskolerne – blandt både ledere og elever – synes erfaringen dermed at være, at elevers erfaring fra tidligere skolegang er en understøttende faktor for et velfungerende undervisningsmiljø, men at der også er skoler og uddannelser, hvor lærerne vurderer, at blandingen af unge og ældre elever ikke understøtter et godt undervisningsmiljø.

9 Styrket uddannelsesgaranti

I dette kapitel afdækkes status før reformen for centrale delmål inden for reform-initiativet "Styrkelse af uddannelsesgarantien". Det falder inden for indsatsområdet "Fortsat indsats for praktikpladser", og det er den eneste del af dette initiativ, som vi behandler i forskningsprojektet.

Indsatsområdet "Fortsat indsats for praktikpladser" har til formål at sikre, at eleverne i videst muligt omfang kommer i virksomhedspraktik og ellers ledes over i uddannelser med skolepraktik, således at de i stedet for at falde fra på grund af manglen på en praktikplads gennemfører en erhvervsuddannelse. I kapitlet stiller vi skarpt på status før reformen for de mål, som relaterer sig til styrkelse af uddannelsesgarantien og styrkelse af praktikpladsindsatsen generelt. Hvis den styrkede uddannelsesgaranti skal bidrage til at realisere de overordnede mål med reformen, fx at flere skal fuldføre en erhvervsuddannelse, betyder det, at færre elever skal falde fra efter endt grundforløb på grund af manglen på en praktikplads. I denne forbindelse ses på praktikpladssituationen og skolernes vejledning i forhold til praktikpladser og skolepraktikpladser inden reformen¹⁵.

9.1 Indsatsområdet: "Fortsat indsats for praktikpladser"

EUD-reformens indsatsområde "Fortsat indsats for praktikpladser" bygger videre på den politiske aftale "Bedre erhvervsuddannelser og styrket uddannelsesgaranti", som blev indgået i november 2012. Denne aftale omfattede 12 initiativer målrettet en forbedring af praktikpladssituationen og styrkelse af uddannelsesgarantien. Det forventes, at EUD-reformen vil styrke indgåelsen af aftalen fra november 2012 og bidrage til, at eleverne i videst muligt omfang kommer i virksomhedspraktik. Reformen indebærer bl.a., at der afsættes ekstra midler til det tilskud, som erhvervsskolerne får pr. elev, der indgår en uddannelsesaftale med en virksomhed. Endelig forventes EUD-reformen at gøre eleverne mere afklarede og kvalificerede i forhold til hovedforløb og praktikplads. Dette sker dels ved, at grundforløbene ændres, dels igennem indførelsen af adgangskrav på såvel grund- som hovedforløb. I vekseldannelsessystemet afhænger det imidlertid ikke kun af skolerne, om eleverne kan komme i virksomhedspraktik, men også af virksomhederne. Til indsatsområdet hører derfor også en styrkelse af uddannelsesgarantien ved at øge antallet af skolepraktikpladser og en tilpasning af uddannelsesgarantien til erhvervsuddannelsernes nye struktur, således at uddannelsesgarantien efter reformen gælder hele spektret af uddannelser uafhængigt af hovedområde.

Indsatsområdet "Fortsat indsats for praktikpladser" indeholder en lang række initiativer, hvoraf vi i følgeforskningsprojektet fokuserer på de initiativer, som i aftaleteksten er beskrevet under "En styrkelse af uddannelsesgarantien".

EUD-reformen har til hensigt at styrke uddannelsesgarantien ved bl.a. at udbyde flere skolepraktikpladser dér, hvor beskæftigelseshensyn taler for det, hvilket i første omgang sker ved at hæve kvoten for skolepraktikelever på anlægskonstruktøruddannelsen og elektrikeruddannelsen og ved at indføre mulighed for skolepraktik indenfor 14 nye uddannelser. Endvidere tilpasses uddannelsesgarantien til EUD-systemets nye struktur, således at uddannelsesgarantien efter reformen dækker hele spektret af uddannelser uanset hovedområde. Dermed kan elever, når de er optaget på et grundforløb og har bestået 2. del, være sikre på at kunne blive optaget på hovedforløbet på en uddannelse med skolepraktik inden for samme hovedområde. Centralt for indsatsområdet står skolernes vejledning i forhold til skolepraktik, idet det bl.a. er denne,

¹⁵ Forandringsteorien for den styrkede uddannelsesgaranti fremgår af Bilag 2.

som skal sikre, at eleverne i videst muligt kommer i virksomhedspraktik og om nødvendigt ledes over i uddannelser med skolepraktik.

I baselinemålingen blandt hovedforløbselever fokuseres på praktikpladssituationen inden reformen og hovedforløbselevernes oplevelse af skolernes vejledning i forhold til at finde en praktikplads i en virksomhed eller være praktikpladssøgende i skolepraktikken. Hvis initiativerne i forhold til en styrket uddannelsesgaranti er effektive, vil man efter reformen se, at færre elever falder fra efter grundforløbet, fordi de ikke kan finde en praktikplads, eller registrerer sig i søgekøen uden at takke ja til skolepraktik, og at skolernes hjælp og støtte i forbindelse med praktikpladssøgning er velfungerende. Dette måles i forhold til hovedforløbselevernes vurdering af og tilfredshed med skolens hjælp til at finde en praktikplads og skolens information om skolepraktik. Endvidere kobles data fra kapitlet om en "Enklere struktur og mere overskuelighed" med fokus på elevernes brug af vejledning i forbindelse med deres uddannelsesvalg til indsatsområdet. I dette kapitel zoomes desuden ind på hovedforløbselevernes vægtning af praktikpladsmuligheder i forbindelse med deres uddannelsesvalg og betydningen af vejledning for dette.

I forbindelse med baselinemålingen blandt hovedforløbselever undersøges derfor:

- Praktikpladssituationen inden reformen
- Hovedforløbselevernes vurdering af skolens hjælp i forhold til at finde en praktikplads
- Hovedforløbselevernes vægtning af praktikpladsmuligheder og betydningen af vejledning

Afsnittet er baseret på data fra MBUL, baselinemålingens spørgeskemaundersøgelse blandt hovedforløbselever samt på casestudiernes interview med lærere og hovedforløbselever.

9.2 Praktikpladssituationen inden reformen

Som indikationer på, hvor let eller svært det er for eleverne at finde praktikpladser og dermed få mulighed for at gennemføre deres uddannelse, ses 1) på antallet af praktikpladssøgende elever med et færdiggjort grundforløb, 2) på antallet og andelen af elever, der afslutter et grundforløb, men som ikke fortsætter på et hovedforløb direkte efter grundforløbets afslutning, og 3) på antallet og andelen af elever i skolepraktik.

9.2.1 Hver tredje elev påbegyndte hovedforløb mere end ét år efter afsluttet grundforløb

Inden reformen har en praktikplads været det centrale adgangskrav til hovedforløbet. Registerdata viser, at der inden reformen hvert år har været omkring en tredjedel af eleverne, som først er fortsat på et hovedforløb mere end ét år efter, at de har færdiggjort deres grundforløb. Af Tabel 9.1 fremgår antallet og andelen af elever, som ikke er i gang med et hovedforløb et år efter, at de har afsluttet deres grundforløb i årene 2010 til 2013.

Tabel 9.1 Antal og andel elever, der afslutter et grundforløb, men *ikke* fortsætter på et hovedforløb henholdsvis senest ét år efter afsluttet grundforløb

	2010	2011	2012	2013	Total 2010-2013
Antal, der <i>ikke</i> fortsætter på hovedforløb minimum ét år efter afsluttet grundforløb	12.037	12.524	12.645	12.751	49.957
Andel, der <i>ikke</i> fortsætter på hovedforløb minimum ét år efter afsluttet grundforløb	34,6 %	34,8 %	33,9 %	34,1 %	34,34 %
Totalt antal*	34.806	35.993	37.298	37.371	145.468

Note: * Totalt antal personer der afslutter et grundforløb det pågældende år.

Kilde: KORAs beregninger på egne registerdata.

Tabellen viser, at andelen af elever, hvor der går minimum et år mellem, at de afslutter grundforløbet og påbegynder hovedforløbet i årene fra 2010 til 2013, ligger stabilt på mellem 34 og 35 %. I 2013 drejede det sig om 12.751 elever, svarende til 34 % af det samlede antal elever, som færdiggjorde deres grundforløb det år.

9.2.2 På det merkantile område er 51 % af eleverne ikke i gang med et hovedforløb mere end ét år efter afsluttet grundforløb

I Tabel 9.2 har vi opdelt den ovenstående analyse efter uddannelsesområde. Tabellen viser antal og andel, der afslutter et grundforløb i 2011, men *ikke* fortsætter på et hovedforløb henholdsvis senest et og tre år efter afsluttet grundforløb. Resultaterne viser, at der er store forskelle imellem områderne, og at det merkantile område er det område, hvor den største andel af eleverne ikke er i gang med et hovedforløb henholdsvis ét og tre år efter.

Tabel 9.2 Antal og andel elever, der afslutter et grundforløb i 2011*, men *ikke* fortsætter på et hovedforløb henholdsvis senest et og tre år efter afsluttet grundforløb. Opdelt på grundforløbets uddannelsesområde

	Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik	Total for alle tre områder
Antal, der <i>ikke</i> fortsætter på hovedforløb minimum ét år efter afsluttet grundforløb	6.405	4.870	1.336	12.611
Andel, der <i>ikke</i> fortsætter på hovedforløb minimum ét år efter afsluttet grundforløb	28,7 %	51,1 %	30,3 %	34,7 %
Antal, der <i>ikke</i> fortsætter på hovedforløb minimum tre år efter afsluttet grundforløb	4.689	3.700	966	9.355
Andel, der <i>ikke</i> fortsætter på hovedforløb minimum ét år efter afsluttet grundforløb	21,0 %	38,8 %	21,9 %	25,8 %
Totalt antal**	22.352	9.543	4.411	36.297

Note: Tællingsåret går fra 1/10 til 30/9. ** Totalt antal elever, der har afsluttet et grundforløb i 2011, opdelt på de tre uddannelsesområder.

Kilde: KORAs beregninger på egne registerdata.

Af Tabel 9.2 fremgår det, at 51 % af eleverne på det merkantile område ikke har påbegyndt et hovedforløb et år efter, de har afsluttet et grundforløb. Efter tre år er det 39 % af eleverne. På de to andre områder er andelen henholdsvis 29 og 30 % efter et år og 21 og 22 % efter tre år.

Der kan være flere forklaringer på, at så stor en andel af eleverne gennemsnitligt set og på tværs af de tre hovedområder ikke fortsætter direkte på et hovedforløb. Fra forskning i frafald på erhvervsuddannelserne ved vi bl.a., at en del elever falder fra efter grundforløbet, hvilket bl.a. kan skyldes, at eleven ikke har kunnet finde en praktikplads, eller at eleven har mistet interessen for den pågældende uddannelse (Humlum og Pilegaard Jensen 2010).

Tidligere undersøgelser indikerer, at det store frafald i overgangen mellem grundforløb og hovedforløb på de merkantile uddannelser bl.a. skyldtes, at en stor del af de elever, der påbegyndte et merkantilt grundforløb inden reformen, ikke havde valgt uddannelsen med henblik på at gennemføre mere end grundforløbet, men snarere for at udskyde et endeligt uddannelsesvalg (New Insight 2009).

9.2.3 Antallet af praktikpladssøgende elever er steget 25 %

En anden væsentlig indikator på, hvor let eller svært det er for eleverne at finde praktikpladser inden reformen, er antallet af praktikpladssøgende elever med et afsluttet grundforløb. Praktikpladssøgende defineres på følgende måde:

Praktikpladssøgende med afsluttet grundforløb har gennemført et grundforløb og er ikke i gang med at færdiggøre deres erhvervsuddannelse i nyt grundforløb, uddannelsesaftale, skolepraktik eller uddannelser uden virksomhedspraktik. Derudover har de søgende med afsluttet grundforløb bekræftet deres søgeønske inden for de seneste tre måneder eller er blevet søgende inden for de seneste tre måneder¹⁶.

Tabel 9.3 viser det årlige, gennemsnitlige antal praktikpladssøgende med afsluttet grundforløb.

Tabel 9.3 Det gennemsnitlige antal praktikpladssøgende elever i årene 2010-2014

	2010*	2011	2012	2013	2014
Årligt gennemsnitligt antal praktikpladssøgende med afsluttet grundforløb	2.115	2.332	2.625	2.441	2.646
Stigning i procent i forhold til året inden		10 %	13 %	-7 %	8 %
Stigning i procent i forhold til år 2010		10 %	24 %	15 %	25 %
Antal med fuldførte grundforløb	35.356	37.168	37.543	37.926	38.680
Stigning i procent i forhold til året inden		5 %	1 %	1 %	2 %
Stigning i procent i forhold til år 2010		5 %	6 %	7 %	9 %

Note: * Tællingsåret går fra 1/10 til 30/9, og gennemsnittet er beregnet ud fra antallet af praktikpladssøgende i hver af de 12 måneder.

Det fremgår af Tabel 9.3, at antallet af praktikpladssøgende elever er steget fra et årligt gennemsnit på 2.115 elever i 2010 til 2.656 elever i 2014. Procentvist er det en stigning på 25 %. Denne stigning skal ses i forhold til, at antallet af elever med et afsluttet grundforløb er steget i samme periode. Denne stigning ligger på 9 % og kan derfor ikke alene forklare den samlede stigning på de 25 % i antallet af praktikpladssøgende elever fra 2010 til 2014. Praktikpladsproblemet ser derved ud til at være en udfordring for en stigende andel af EUD-eleverne i den observerede periode.

¹⁶ [http://statweb.uni-c.dk/Databanken/DocumentationAdministration/DisplayDocumentation.ashx?cube=PRK - Praktikpladsstatistik&format=htm](http://statweb.uni-c.dk/Databanken/DocumentationAdministration/DisplayDocumentation.ashx?cube=PRK-Praktikpladsstatistik&format=htm)

9.2.4 Antallet af elever i skolepraktik er næsten tredoblet

Den sidste indikator, som vurderer praktikpladssituationen ud fra vi i dette kapitel, er antallet og andelen af elever i skolepraktik. Idet hovedparten af elever foretrækker at komme i praktik på en arbejdsplads hvis muligt, giver dette tal en indikation af udfordringerne med at finde en praktikplads i en virksomhed. Ønsket om at opnå en uddannelsesaftale med en virksomhed frem for at komme i skolepraktik fremgår bl.a. af de kvalitative interview med elever:

Jeg synes egentlig, at det har været meget rart at være i skolepraktik, fordi du får lov til at lave nogle opgaver, som du måske ikke får lov til i den virkelige verden. Men man vil jo hellere være ude, hvor man faktisk også får nogle rigtige erfaringer. (Elev i skolepraktik, teknisk skole)

Det er jo federe at komme ud i det virkelige liv. Man kan godt mærke, at folk er pressede, selvom vi har et godt sammenhold. Vi får nogle stillingsopslag, som vi skal søge, så vi søger jo de samme. (Elev i skolepraktik, handelsskole)

Tabel 9.4 viser antallet og andelen af elever i skolepraktik af de elever, der påbegynder et hovedforløb i årene 2010 til 2014.

Tabel 9.4 Antal og andel elever i skolepraktik af de elever, der påbegynder et hovedforløb i år 2010-2014

	2010	2011	2012	2013	2014	Total 2010-2014
Antal	1.609	1.799	2.229	3.033	4.483	13.153
Andel	3,82 %	4,22 %	5,31 %	7,31 %	10,88 %	6,28 %
Total antal*	42.146	42.607	41.972	41.513	41.208	209.446

Note: * Totalt antal personer, der påbegynder et hovedforløb det pågældende år.

Kilde: KORAs beregninger på egne registerdata.

Som det fremgår af Tabel 9.4, har der i samme periode, hvor antallet af praktikpladselever er steget, sket næsten en tredobling af antallet af elever i skolepraktik fra 1.609 i 2010 til 4.483 i 2014. I samme periode er andelen af elever i skolepraktik steget fra 4 % til 11 %.

9.2.5 Det tekniske område har den største andel af elever i skolepraktik

Af Tabel 9.5 fremgår antallet og andelen af elever, der er i skolepraktik og påbegynder et EUD-hovedforløb i år 2014.

Tabel 9.5 Antal og andel elever, der er i skolepraktik og påbegynder et EUD-hovedforløb i år 2014*, opdelt på uddannelsesområde

	Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik	Total for alle tre områder
Antal	3.281	1.090	112	4.483
Andel	16,18 %	10,64 %	1,05 %	10,88 %
Total antal**	20.272	10.243	10.693	41.208

Note: * Tællingsåret går fra 1/10 til 30/9.

** Totalt antal elever, der påbegynder et hovedforløb i 2014, opdelt på de tre uddannelsesområder.

Kilde: KORAs beregninger på egne registerdata.

Tabel 9.5 viser, at der er forskel på andelen af elever i skolepraktik på tværs af de tre uddannelsesområder. På det tekniske område var 16 % af de elever, som påbegyndte et hovedforløb i 2014 i skolepraktik, mens de tilsvarende andele var 11 % på det merkantile område og 1 % på området for sundhed, omsorg og pædagogik. Den lave andel af elever i skolepraktik på sidstnævnte område skyldes, at der ikke er skolepraktik inden for SOSU-uddannelserne. Den ene procent vedrører elever, der er i gang med uddannelsen til tandklinikassistent. Her udbydes skolepraktik, men samlet set udgør disse elever kun en meget lille andel af den samlede elevgruppe inden for området for sundhed, omsorg og pædagogik.

9.2.6 Reformens forventede betydning for praktikpladssituationen

Reformen forventes at få modsatrettede virkninger på antallet og andelen af elever i skolepraktik. På den ene side skal reformen tiltrække flere elever til EUD, hvilket må forventes at føre til flere elever i skolepraktik. Oprettelsen af flere skolepraktikpladser, hvor beskæftigelsehensyn taler for det, samtidig med at elever skal ledes over i uddannelser med skolepraktik, må derfor forventes at føre til *flere* elever i skolepraktik.

På den anden side må reformen entydigt forventes at føre til en bedre overgang mellem grund- og hovedforløb og dermed færre elever, som efter et endt grundforløb fortsat ikke er i gang med et hovedforløb efter ét til tre år. Ligeledes forventes reformen samlet set at medvirke til, at praktikpladsmanglen nedbringes, idet reformen på tværs af flere indsatsområder, herunder "Styrket uddannelsesgaranti", "En klarere og enklere struktur", "Mere og bedre undervisning" og "Klare adgangskrav" sigter mod, at eleverne bliver mere attraktive for praktikvirksomheder og ved at lede eleverne derhen, hvor praktikmulighederne er.

9.3 Hovedforløbselevernes vurdering af skolens hjælp til at finde en praktikplads

I dette afsnit sættes fokus på hovedforløbselevernes vurdering af skolens hjælp i forhold til at finde en praktikplads.

9.3.1 Hovedparten af eleverne har ikke haft brug for skolens hjælp til at finde en praktikplads

Tabel 9.6 angiver, hvor stor en andel af eleverne, der inden for de tre hovedområder svarer, at de har haft behov for skolens hjælp til at finde en praktikplads.

Tabel 9.6 Har du haft brug for skolen til at finde praktikplads, læreplads eller elevplads?

	Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik
Ja	25 %	26 %	42 %
Nej	75 %	74 %	58 %
I alt	100 %	100 %	100 %

Note: Spørgsmålet lød: "Har du haft brug for skolen til at finde praktikplads, læreplads eller elevplads?". Elevpopulationen består af studieaktive elever og elever, der allerede har gennemført deres HF. Tabellen viser vægtede fordelinger. N=1.535, vægtet N=7.031. Det tekniske område: N=890, det merkantile område: N=285, området for sundhed, omsorg og pædagogik: N=360. Forskelle mellem de tre uddannelsesområder er testet med Chi²-test og er signifikant på et 5 %-niveau.

Kilde: Hovedforløb, elevsurvey 2015.

Som det fremgår af Tabel 9.6, vurderer hovedparten af eleverne, at de *ikke* har haft behov for skolens hjælp til at finde en praktikplads. Således svarer 74 og 75 % af eleverne på henholdsvis det merkantile og tekniske område, at de ikke har haft behov for skolens hjælp. På området for sundhed, omsorg og pædagogik er andelen, der svarer, at de *ikke* har haft behov for hjælp, lavere, idet det her gælder 58 % af eleverne. SOSU-skolerne foretager ofte en optagelsesproces, hvori samtaler med praktikken indgår. Dette kan af eleverne opfattes som skolens hjælp til at finde en praktikplads.

9.3.2 Elever fra området for sundhed, omsorg og pædagogik er mest tilfredse med skolens hjælp til at finde en praktikplads

Tabel 9.7 viser, hvorvidt de elever, som har modtaget hjælp, er enige eller uenige i, at skolen har gjort nok for at hjælpe dem med at finde en praktikplads.

Tabel 9.7 Hvor enig eller uenig er du i, at skolen har gjort nok for at hjælpe mig med at finde en praktikplads, læreplads eller elevplads?

	Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik
Helt enig	51 %	45 %	85 %
Lidt enig	17 %	24 %	5 %
Hverken enig eller uenig	12 %	8 %	7 %
Lidt uenig/Helt uenig	19 %	23 %	3 %
I alt	100 %	100 %	100 %

Note: Spørgsmålet lød: "Hvor enig eller uenig er du i, at skolen har gjort nok for at hjælpe mig med at finde en praktikplads, læreplads eller elevplads?" Kun respondenter som svarede "ja" til spørgsmålet "Har du haft brug for skolen til at finde praktikplads, læreplads eller elevplads?" blev stillet dette spørgsmål. Tabellen viser vægtede fordelinger. N=451, vægtes N=2.122. Det tekniske område: N=226, det merkantile område: N=75, området for sundhed, omsorg og pædagogik: N=150. Forskelle mellem de tre uddannelsesområder er testet med Chi²-test og er signifikant på et 5 %-niveau.

Kilde: Hovedforløb, elevsurvey 2015.

Tabel 9.7 viser, at området for sundhed, omsorg og pædagogik er det område, hvor langt den største andel af elever erklærer sig enige i, at skolen har gjort nok for at hjælpe dem med at finde en praktikplads, hvilket 90 % erklærer sig enten helt eller lidt enige i. De tilsvarende andele ligger signifikant lavere på det tekniske og det merkantile område, hvor det gælder henholdsvis 68 % og 69 % af eleverne.

At eleverne på området for sundhed, omsorg og pædagogik i højere grad erklærer sig enige i, at de har haft brug for skolens hjælp, samt i højere grad udtrykker tilfredshed med den hjælp, de har modtaget, hænger formentlig sammen med dimensioneringsreglen på dette område. Dimensioneringsreglen har betydet, at kommuner og regioner er blevet pålagt at udbyde et antal praktikpladser, som modsvarer behovet for færdiguddannede, og at skolerne har spillet en aktiv rolle i forhold til at anvise elever til disse praktikpladser. På de to øvrige områder er udbuddet af praktikpladser overladt til elevernes eget og skolens praktikpladsopsøgende arbejde, og skolerne har inden for disse områder ikke samme praksis i forhold til at anvise elever til bestemte praktikpladser eller for at afstemme antallet af elever med antallet af tilgængelige praktikpladser. I stedet er der her tale om, at det er frivilligt for virksomheder, hvorvidt og i hvilket omfang de vil påtage sig et oplæringsansvar for at sikre egen og branchens adgang til kvalificeret arbejdskraft.

9.3.3 Skolepraktikelever er mindre tilfredse med skolens hjælp til at finde en praktikplads

Af Tabel 9.8 fremgår elevernes tilfredshed med skolens hjælp til at finde en praktikplads.

Tabel 9.8 Elevernes vurdering af skolens hjælp til at finde praktik-, lære- eller elevplads fordelt på pladsens type

		Er din praktik, læreplads eller elevplads...			
		På en arbejdsplads	Delt mellem flere arbejdspladser	I skolepraktik	Delt mellem skolepraktik og praktik på en eller flere arbejdspladser
Hvor enig eller uenig er du i, at skolen har gjort nok for at hjælpe dig med at finde en praktikplads, læreplads eller elevplads?	Helt enig	70 %	74 %	43 %	50 %
	Lidt enig	11 %	18 %	13 %	22 %
	Hverken enig eller uenig	7 %	6 %	17 %	15 %
	Lidt uenig/helt uenig	12 %	2 %	27 %	14 %
	Total	100 %	100 %	100 %	100 %

Note: Elevpopulationen består af studieaktive elever og elever, der allerede har gennemført deres HF. Tabellen viser vægtede fordelinger. N=436, vægtes N=2.049. Forskelle mellem de fire praktiktyper er testet med Chi²-test og er signifikant på et 5 %-niveau.

Kilde: Hovedforløb, elevsurvey 2015.

Tabel 9.8 viser, at elever, som er i skolepraktik, er mindre tilfredse med skolens hjælp til at finde en praktikplads sammenlignet med elever, der er i praktik i en virksomhed. Af de elever, som er i praktik i en virksomhed, svarer 81 %, at de helt eller lidt enige i, at skolen har gjort nok for at hjælpe med at finde en praktikplads, mens 56 % af eleverne i skolepraktik svarer det samme.

At elever i skolepraktik er mindre tilfredse med skolens hjælp i forhold til at finde en praktikplads, må ses som et udslag af, at eleverne netop ikke har fundet en praktikplads og derfor kan savne, at skolen havde hjulpet mere i søgeprocessen.

9.3.4 Elever som har haft brug for skolen til at finde en praktikplads, er mere tilfredse med skolens information om skolepraktik

Af Tabel 9.9 fremgår elevernes vurdering af, om skolens information om mulighederne for skolepraktik har været tilfredsstillende, fordelt på hvorvidt eleven har haft brug for skolen til at finde praktikplads, læreplads eller elevplads.

Tabel 9.9 Elevernes vurdering af, om skolens information om mulighederne for skolepraktik har været tilfredsstillende, fordelt på hvorvidt eleven har haft brug for skolen til at finde praktikplads, læreplads eller elevplads

Har du haft brug for skolen til at finde praktikplads, læreplads eller elevplads?		
Hvor enig eller uenig er du i, at skolens information om mulighederne for skolepraktik har været tilfredsstillende?	Ja	Nej
Helt enig	56 %	31 %
Lidt enig	19 %	17 %
Hverken eller	14 %	39 %
Lidt uenig	5 %	6 %
Helt uenig	6 %	7 %
Total	100 %	100 %

Note: Elevpopulationen består af studieaktive elever og elever, der allerede har gennemført deres HF. Tabellen viser vægtede fordelinger. N=1.437, vægtet N=6.580. Forskelle mellem de to grupper, henholdsvis ja og nej til at have brug for skolen til at finde plads, er testet med Chi²-test og er signifikant på et 5 %-niveau.

Kilde: Hovedforløb, elevsurvey 2015.

Tabel 9.9 viser, at de elever, som har haft brug for skolen til at finde en praktikplads, er mere enige i, at skolens information om mulighederne for skolepraktik har været tilfredsstillende. 75 % af de elever, som har haft brug for skolens hjælp, svarer, at de er helt eller lidt enige i, at skolens information om mulighederne for skolepraktik har været tilfredsstillende mod 48 % af de elever, som ikke vurderer, at de har haft brug for skolens hjælp. Det må umiddelbart anses for positivt, at de, der selv vurderer, at de har haft behov for skolernes hjælp, også er dem, der vurderer hjælpen mest positivt.

9.4 Hovedforløbselevernes vægtning af praktikpladsmuligheder og betydningen af vejledning

Med den ændrede struktur på erhvervsuddannelserne, indførelsen af adgangskrav til såvel grundforløbets 2. del som til hovedforløbet samt ambitionen om, at eleverne i videst muligt omfang kommer i virksomhedspraktik og om nødvendigt ledes over i uddannelser med skolepraktik, er erhvervsskolernes vejledning af elever efter reformen en central opgave.

I kapitlet om "Enklere struktur og mere overskuelighed" fremgår det, at et mindretal af hovedforløbseleverne har talt med en vejleder på en erhvervsskole om deres uddannelsesvalg. Omkring halvdelen af hovedforløbseleverne på det merkantile område og området for sundhed, omsorg og pædagogik svarer, at vejledning i høj eller nogen grad har haft betydning for deres uddannelsesvalg, mens den tilsvarende andel på det tekniske område er tættere på en tredjedel.

Indsatsområdet "Styrket uddannelsesgaranti" har – som nævnt – til formål, at flere elever bliver ledt over i uddannelser med gode praktikplads- og beskæftigelsesmuligheder, og det er derfor interessant at se på, hvor stor en andel af eleverne der inden reformen har taget højde for muligheden for at få en praktikplads i forbindelse med deres uddannelsesvalg samt den betydning vejledning har haft for deres stillingtagen til praktikpladsmuligheder.

9.4.1 Hovedforløbseleverne vægter muligheden for praktikplads i forbindelse med deres uddannelsesvalg.

Tabel 9.10 viser den betydning, som praktikpladsmuligheder tillægges hovedforløbselevernes uddannelsesvalg inden reformen på tværs af de tre hovedområder.

Tabel 9.10 I hvilken grad havde muligheden for at få en praktikplads betydning for dit valg af hovedforløb?

	Det tekniske område	Det merkantile område	Området for sundhed, omsorg og pædagogik
I høj grad	44 %	45 %	50 %
I nogen grad	18 %	18 %	14 %
I mindre grad	12 %	11 %	7 %
Slet ikke	27 %	27 %	29 %
I alt	100 %	100 %	100 %

Note: Spørgsmålet lød: "I hvilken grad havde mulighed for at få en praktikplads betydning for dit hovedforløb?". Elevpopulationen består af studieaktive elever og elever, der allerede har gennemført deres HF. Tabellen viser vægtede fordelinger. N=1.529, vægtet N=7.012. Det tekniske område: N=894, det merkantile område: N=277, området for sundhed, omsorg og pædagogik: N=358. Forskelle mellem de tre uddannelsesområder er testet med Chi²-test og er signifikant på et 5 %-niveau.

Kilde: Hovedforløb, elevsurvey 2015.

Af Tabel 9.10 fremgår det, at muligheden for at få en praktikplads i høj eller nogen grad har haft betydning for 62, 66 og 64 % af eleverne på henholdsvis det tekniske og merkantile område samt området for sundhed, omsorg og pædagogik.

9.4.2 Vejledte elever tager højde for praktikpladsmuligheder i forbindelse med deres uddannelsesvalg

Tabel 9.11 viser elevernes vurdering af praktikpladsens betydning for valget af hovedforløb, fordelt på hvorvidt eleven talte med en vejleder inden valg af uddannelse/hovedforløb eller ej.

Tabel 9.11 Elevernes vurdering af praktikpladsens betydning for valget af hovedforløb, fordelt på hvorvidt eleven talte med en vejleder inden valg af uddannelse/hovedforløb eller ej.

I hvilken grad havde muligheden for at få en praktikplads betydning for dit valg af hovedforløb?	Da du skulle vælge uddannelse/hovedforløb, talte du så med en vejleder?	
	Ja	Nej
I høj grad	52 %	41 %
I nogen grad	17 %	16 %
I mindre grad	10 %	11 %
Slet ikke	21 %	31 %
I alt	100 %	100 %

Note: Elevpopulationen består af studieaktive elever og elever, der allerede har gennemført deres HF. Tabellen viser vægtede fordelinger. N=1.516, vægtet N=6.950. Forskelle mellem de to grupper, henholdsvis ja og nej til, at de talte med en vejleder, er testet med Chi²-test og er signifikant på et 5 %-niveau.

Kilde: Hovedforløb, elevsurvey 2015.

Af Tabel 9.11 fremgår det, at muligheden for at få en praktikplads har haft betydning for valg af hovedforløb hos en større andel af de elever, som har modtaget vejledning sammenlignet

med de elever, som ikke har modtaget vejledning. I alt svarer 69 % af dem, der har modtaget vejledning, at muligheden for at få en praktikplads i høj eller nogen grad har haft betydning for deres uddannelsesvalg mod 57 % af dem, som ikke har modtaget vejledning.

10 Baselinestatus for reformmålene

I dette kapitel afdækkes status ved baselinetidspunktet for de overordnede mål for reformen. Kapitlet opsummerer data, der er offentliggjort af MBUL. Som gennemgået i kapitel 2 har partierne bag den politiske aftale om erhvervsuddannelsesreformen fastsat fire overordnede mål for erhvervsuddannelsens udvikling. Disse mål er efterfølgende operationaliseret yderligere i en række underindikatorer. Målenes værdi ved baselinetidspunktet inddrages senere i vurderingen af, om reformen gør en forskel.

Det er på nuværende tidspunkt kun et mindretal af indikatorerne, der er belyst med data. For fuldstændighedens skyld præsenteres alligevel samtlige reformmål og indikatorer, uanset om data er tilgængelige på nuværende tidspunkt eller ej.

Kapitlet er bygget op omkring de fire overordnede reformmål. Først behandles mål 1: Flere elever skal vælge en erhvervsuddannelse direkte efter 9. eller 10. klasse, herefter mål 2: Flere skal fuldføre en erhvervsuddannelse, mål 3: Erhvervsuddannelserne skal udfordre alle elever, så de bliver så dygtige, som de kan, og sidst mål 4: Tilliden til og trivslen på erhvervsskolerne skal styrkes.

10.1 Mål 1: Flere elever skal vælge en erhvervsuddannelse direkte efter 9. eller 10. klasse

Det første reformmål vedrører, at flere elever skal vælge en erhvervsuddannelse direkte efter 9. eller 10. klasse.

Reformmål 1:

Flere elever skal vælge en erhvervsuddannelse direkte efter 9. eller 10. klasse

Resultatmål 1.1: Mindst 25 % skal vælge en erhvervsuddannelse direkte efter 9. eller 10. klasse i 2020. Andelen skal op på mindst 30 % i 2025.

Kilde: Aftale om Bedre og mere attraktive erhvervsuddannelser, 24. februar 2014.

Der er udvalgt to indikatorer i forbindelse med reformmål 1.

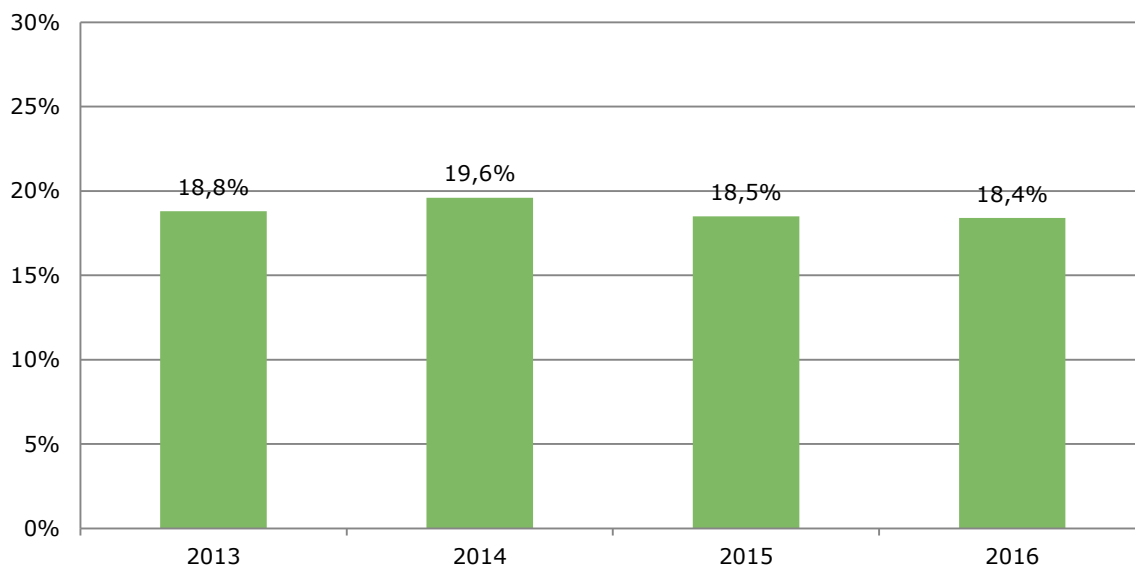
Tabel 10.1 Indikatorer til reformmål 1

Indikator	Tilgængelighed i forbindelse med baselinemåling
Søgetal fra 9. og 10. klasse <i>Indikatoren viser søgetal og er tilgængelig på landsplan</i>	Indikatoren er tilgængelig via ministeriets data-warehouse som baselineindikator og reformindikator
Antal ansøgere fra 9. og 10. klasse <i>Indikatoren viser antal ansøgere og er tilgængelig på institutionsplan</i>	Indikatoren er tilgængelig via ministeriets data-warehouse som reformindikator

Note: Begge indikatorer viser udviklingen i andelen af personer, der søger om optagelse på en erhvervsuddannelse fra 9. og 10. klasse.

Kilde: Undervisningsministeriet, 2015.

Figur 10.1 Andel elever, som efter grundskolen søger EUD som 1. prioritet – landsplan

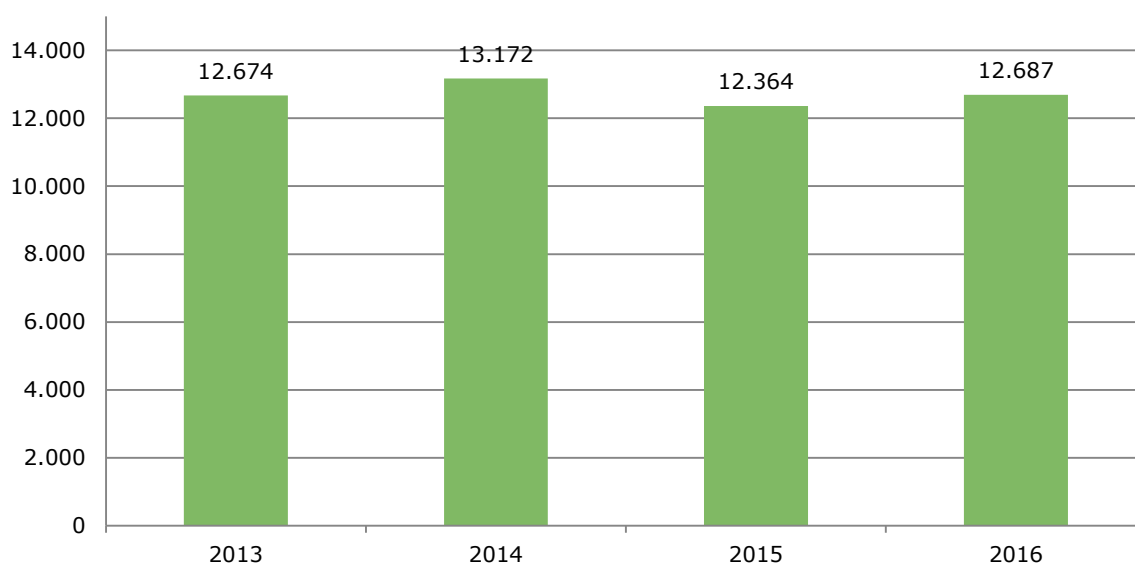
Note: Figuren viser andel 1. prioritetsansøgninger til erhvervsuddannelserne fra de elever, som forlader grundskolens 9. og 10. klasse. Andelen er opgjort på baggrund af oplysninger trukket fra optagelse.dk i marts måned.

Kilde: Styrelsen for It og Lærings datawarehouse.

Figuren viser, at 18,8 % af eleverne i 2013 valgte en erhvervsuddannelse direkte efter 9./10. klasse. For 2016 er andelen 18,4 %.

I figuren nedenfor er søgningen opgjort som antal ansøgere.

Figur 10.2 Antal elever, som efter grundskolen søger EUD som 1. prioritet – landsplan

Note: Figuren viser antal 1. prioritetsansøgninger til erhvervsuddannelserne fra de elever, som forlader grundskolens 9. og 10. klasse. Antallet er opgjort på baggrund af oplysninger trukket fra optagelse.dk i marts måned.

Kilde: Styrelsen for It og Lærings datawarehouse.

Figuren viser, at antallet af elever, der søger EUD efter grundskolen som 1. prioritet, var 12.674 i 2013 og 12.687 i 2015. På trods af at der er et lille fald i andelen af de unge fra 2013 til 2016, betyder det ikke, at antallet af unge, der søger en erhvervsuddannelse, er faldet, da ungdomsårgangen også er blevet en smule større.

Det er endnu for tidligt at udtale sig om effekterne af reformen i forhold til rekruttering af elever fra 9./10. klasse. På den ene side viser tallene et lille fald i andelen af unge, der søger, men på den anden side skal det også tages i betragtning, at en række af de unge, der kunne komme ind på en erhvervsuddannelse før reformen, ikke mere kan optages direkte på grund af indførelse af adgangskrav.

10.2 Mål 2: Flere skal fuldføre en erhvervsuddannelse

Det andet reformmål vedrører, at flere skal fuldføre en erhvervsuddannelse.

Reformmål 2:

Flere skal fuldføre en erhvervsuddannelse

Resultatmål 2.1: Fuldførelsen skal stige fra 52 % i 2012 til mindst 60 % i 2020 og mindst 67 % i 2025.

Kilde: Aftale om Bedre og mere attraktive erhvervsuddannelser, 24. februar 2014.

Der er udvalgt fire indikatorer i forbindelse med reformmål 2, hvoraf en af dem er tilgængelig på nuværende tidspunkt.

Tablet 10.2 Indikatorer til reformmål 2

Indikator	Tilgængelighed i forbindelse med baselinemåling
Fuldførelsesprocenter <i>Indikatoren viser udviklingen i, hvilken andel af eleverne på erhvervsuddannelserne der fuldfører en erhvervsuddannelse og er tilgængelig på landsplan</i>	Tilgængelig via MBUL's statistikbank
Andelen af elever, som påbegynder et grundforløb og efterfølgende kommer i hovedforløb (dvs. er startet i uddannelsesaftale eller skolepraktik) <i>Indikatoren viser andelen af elever, der efter endt grundforløb kommer i hovedforløb og er tilgængelig på institutionsplan</i>	Ikke tilgængelig som baselineindikator, men bliver tilgængelig i september 2016 for reformmålingerne
Socioøkonomisk referencemodel (på ovenstående andel af elever, som påbegynder et grundforløb og efterfølgende kommer i hovedforløb) <i>Indikatoren viser skolernes evne til at løfte eleverne i forhold til, hvad man kunne forvente givet elevgrundlagets sociale og faglige sammensætning fra grundskolen. Indikatoren giver således et billede af skolernes evne til at fastholde eleverne og giver dermed et billede af erhvervsuddannelsernes arbejde med den store udfordring omkring frafald og er tilgængelig på institutionsplan</i>	Ikke tilgængelig som baselineindikator, da den er under udvikling. Indikatoren bliver tilgængelig i september 2016
Supplerende indikator: Frafald på 1. og 2. del af grundforløb (efterår 2015) <i>Indikatoren viser frafaldet fra 1. og 2. del af grundforløbene og er tilgængelig på institutionsplan</i>	Tilgængelig via MBUL's statistikbank

Kilde: Undervisningsministeriet, 2015.

Nedenstående tabel viser udviklingen i fuldførelsesprocenten i årene op til reformen.

Tabel 10.3 Gennemførelsesprocent på erhvervsfaglige uddannelser

	2010	2011	2012	2013	2014
Erhvervsuddannelser, grundforløb	76 %	75 %	75 %	75 %	72 %
Erhvervsuddannelser, hovedforløb	81 %	82 %	81 %	80 %	79 %
Øvrige erhvervsfaglige uddannelser	58 %	57 %	54 %	52 %	51 %
Total	55 %	55 %	53 %	53 %	51 %

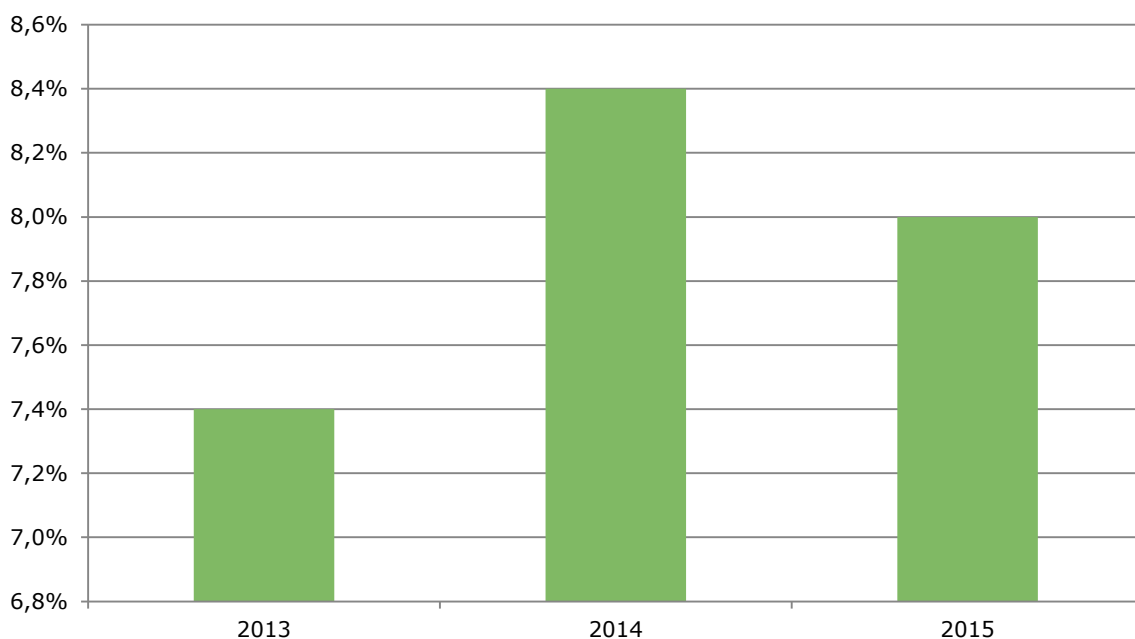
Note: Data er baseret på (EAK) fuldførelsesprocent (modelberegnet). Fuldførelsesprocenten svarer til andelen af en årlig tilgang, der fuldfører (eller estimeres til at fuldføre) uddannelsen.

Kilde: Styrelsen for IT og Læring. Databanken.

Tabellen viser, at gennemførelsesprocenten varierer med få procentpoint fra år til år. 81 % fuldførte hovedforløbet i 2010, og i 2014 var det 79 %.

MBUL har som led i opbygningen af datawarehouse for uddannelsesstatistik offentliggjort data for frafaldet på hovedforløbet tre måneder efter påbegyndelsen. Udviklingen er relativt konstant op til reformen.

Figur 10.3 Frafald på hovedforløb – tre måneder efter påbegyndelse

Kilde: Styrelsen for It og Lærings datawarehouse.

Figuren viser, frafaldet tre måneder efter påbegyndelse af hovedforløbet var 7,4 % i 2013, 8,4 % i 2014 og 8,0 % i 2015.

10.3 Mål 3: Erhvervsuddannelserne skal udfordre alle elever, så de bliver så dygtige, de kan

Det tredje reformmål vedrører, at erhvervsuddannelserne skal udfordre alle elever, så de bliver så dygtige, de kan.

Reformmål 3:

Erhvervsuddannelserne skal udfordre alle elever, så de bliver så dygtige, de kan

Resultatmål 3.1: Andelen af de dygtigste elever – målt ved andel af elever med den samlede mængde fag, der afsluttes på højere niveau end det obligatoriske minimumsniveau fastsat af de faglige udvalg – skal øges år for år. Der udarbejdes en baseline med udgangspunkt i skoleåret 2013/2014.

Resultatmål 3.2: Den høje beskæftigelse for nyuddannede skal opretholdes.

Kilde: Aftale om Bedre og mere attraktive erhvervsuddannelser, 24. februar 2014.

Der er udvalgt syv indikatorer i forbindelse med resultatmål 3.1 og ét i forbindelse med resultatmål 3.2 til reformmål 3, hvoraf én er tilgængelig på nuværende tidspunkt.

Tabel 10.4 Indikatorer til reformmål 3

Indikator	Tilgængelighed i forbindelse med baselinemåling
Andelen af elever med den samlede mængde fag, der afsluttes på et højere niveau, end det er obligatorisk fastsat af de faglige udvalg <i>Indikatoren viser, andelen af elever, der har taget fag på højere niveau end det obligatoriske og er tilgængelig på lands- og institutionsplan</i>	Ikke tilgængelig som baselineindikator, men bliver tilgængelig i 2019/2020 for reformmåling
Midlertidig indikator: Målet opgøres på baggrund af kompetencer på højere niveauer for elev med tilgang i et skoleår <i>Indikatoren er tilgængelig på lands- og institutionsplan</i>	Ikke tilgængelig som baselineindikator, men bliver tilgængelig i løbet af 2016
Andel elever med fag på ekspertniveau <i>Indikatoren viser udviklingen i andelen af elever med fag på ekspertniveau. Skolerne skal fremover lave komplette registreringer af elever med kompetencer på ekspertniveau og er tilgængelig på lands- og institutionsplan</i>	Ikke tilgængelig som baselineindikator, men bliver tilgængelig i løbet af 2016
Andel eux-elever <i>Indikatoren viser, hvilken andel af eleverne på erhvervsuddannelserne, der har valgt en uddannelse på eux. Skolerne skal fremover lave komplette registreringer af elever i eux-forløb og er tilgængelig på lands- og institutionsplan</i>	Ikke tilgængelig som baselineindikator, men bliver tilgængelig i 2019/2020 for reformmåling
Midlertidig indikator: Antal elever, der har tilgang til eux i et skoleår <i>Indikatoren viser, hvilket antal elever der har påbegyndt eux i et skoleår og er tilgængelig på lands- og institutionsplan</i>	Ikke tilgængelig som baselineindikator, men bliver tilgængelig i 2016 for reformmåling
Andel af elever, der følger talentspor <i>Indikatoren viser udviklingen i andelen af elever, der følger talentspor. Skolerne skal fremover lave komplette registreringer af elever, der følger talentspor og er tilgængelig på lands- og institutionsplan</i>	Ikke tilgængelig som baselineindikator, men bliver tilgængelig i 2019/2020 for reformmåling
Midlertidig indikator: Antal elever, der følger talentspor med tilgang i et skoleår/alle elever med tilgang i et skoleår <i>Indikatoren viser antallet af elever, der vælger at følge talentspor i et skoleår og er tilgængelig på lands- og institutionsplan</i>	Ikke tilgængelig som baselineindikator, men bliver tilgængelig i 2019/2020 for reformmåling
Nyuddannedes gennemsnitlige omfang af beskæftigelse gennem en given periode (fx 1 år) <i>Indikatoren viser nyuddannedes beskæftigelsesgrad efter en given periode og er tilgængelig på lands- og institutionsplan</i>	Tilgængelig via datavarehuset, som baselineindikator og senere som reformindikator

Kilde: Undervisningsministeriet, 2015.

Nedenstående tabel viser udviklingen i beskæftigelsesfrekvensen i kalenderåret efter endt uddannelse. Udviklingen er stabil i de år inden reformen, der foreligger data på.

Tabel 10.5 Beskæftigelsesfrekvenser året efter færdiggjort uddannelse

	2011	2012	2013
Beskæftigelsesfrekvens	70 %	71 %	70 %
Antal færdiguddannede	33.183	33.187	33.123

Note: Frekvenserne er et gennemsnit af beskæftigelsen i kalenderåret efter endt uddannelse. Det vil sige, at for elever, som blev færdiguddannede i 2013, er frekvenserne et udtryk for den gennemsnitlige beskæftigelse i 2014.

Kilde: ATP og Styrelsen for IT og Læring. Databanken.

Tabellen viser, at beskæftigelsesfrekvensen i 2011 var 70 %, mens den var 71 % i 2012 og 70 % i 2013.

10.4 Mål 4: Tilliden til og trivslen på erhvervsskolerne skal styrkes

Det fjerde reformmål vedrører, at tilliden til og trivslen på erhvervsskolerne skal styrkes.

Reformmål 4:

Tilliden til og trivslen på erhvervsskolerne skal styrkes

Resultatmål 4.1: Elevernes trivsel og aftagervirksomhedernes tilfredshed skal øges frem mod 2020.

Kilde: Aftale om Bedre og mere attraktive erhvervsuddannelser, 24. februar 2014.

Der er udvalgt to indikatorer i forbindelse med reformmål 4, som kan måles på lands- og institutionsniveau, hvoraf ingen af dem er tilgængelige på nuværende tidspunkt.

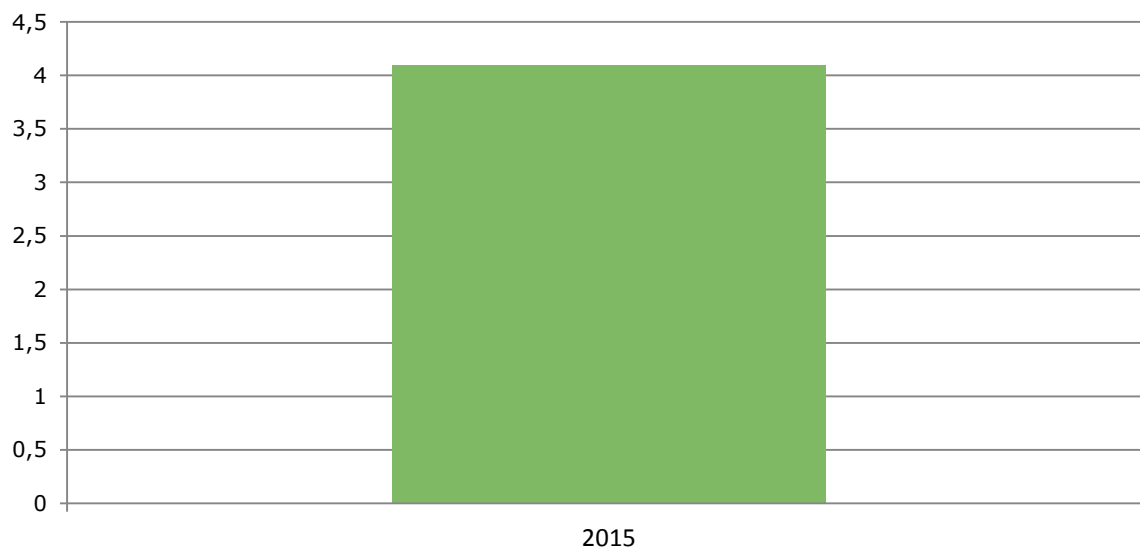
Tablet 10.6 Indikatorer til reformmål 4

Indikator	Tilgængelighed i forbindelse med baselinemåling
Elevtrivselsmålinger <i>Indikatoren viser, hvordan trivslen udvikler sig blandt eleverne og gennemføres på institutionsplan og summeres til landsniveau</i>	Tilgængelig via datavarehuset som reformindikator
Virksomhedstfredshedsmålinger <i>Indikatoren viser, hvordan tilfredsheden udvikler sig blandt praktikvirksomhederne og gennemføres på institutionsplan og summeres til landsniveau</i>	Ikke tilgængelig som baselineindikator, men forventes at blive tilgængelig i løbet af 2017

Kilde: Undervisningsministeriet, 2015.

Data om elevernes trivsel er indsamlet af MBUL i perioden 1. oktober til 1. december 2015. 74 % af eleverne har besvaret spørgeskemaundersøgelsen. Trivselsmålingen er således ikke gennemført før reformen som baselinemåling, men medtages for fuldstændighedens skyld her.

Figur 10.4 Gennemsnitlig samlet trivselsscore, hovedforløb

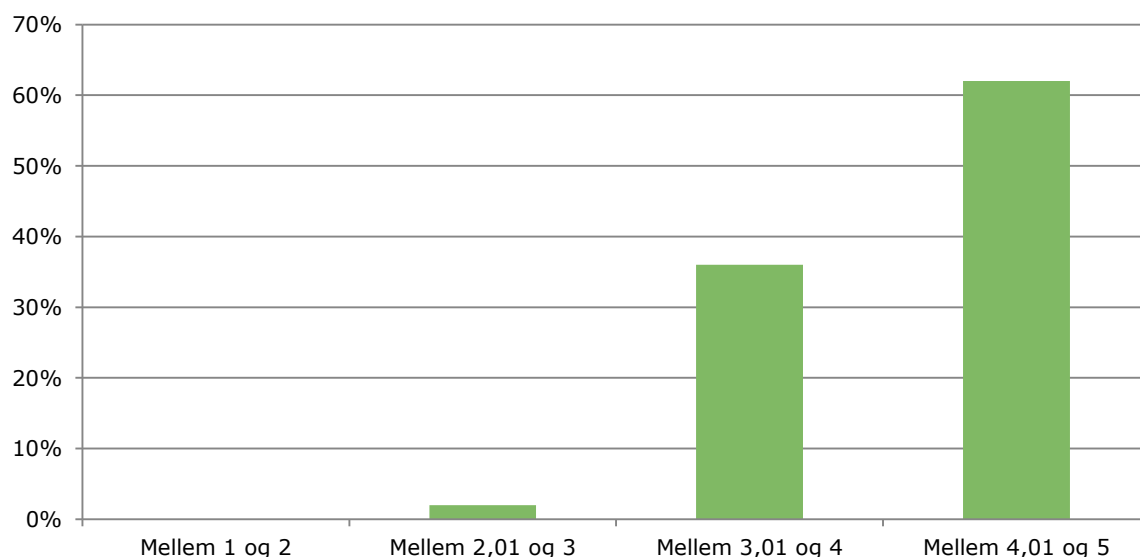

Note: Figuren viser den gennemsnitlige samlede trivselsscore for hovedforløb.

Kilde: Styrelsen for It og Lærings datawarehouse.

Figuren viser, at den gennemsnitlige trivselsscore for hovedforløb er 4,1 på en skala, hvor 1 er det laveste og 5 det højeste i 2015. Ser man nærmere på fordelingen af trivselsscoren, fremkommer følgende billede som i figuren nedenfor.

Figur 10.5 Intervaller, gennemsnitlig samlet trivselsscore, hovedforløb, andel af elever

Kilde: Styrelsen for It og Lærings datawarehouse.

Figuren viser, at 62 % af eleverne på hovedforløbet i 2015 havde en trivselsscore over 4,01 og 5, 36 % en score mellem 3,01 og 4 og 2 % en score mellem 2,01 og 3. Som udgangspunkt indikerer det en høj trivsel på hovedforløbene, og at det kun er en mindre del af eleverne, der ikke trives på uddannelserne.

Litteratur

- Aftale om bedre og mere attraktive erhvervsuddannelser*, 24. februar 2014, Regeringen (Socialdemokraterne og Radikale Venstre), Venstre, Dansk Folkeparti, Socialistisk Folkeparti, Konservative Folkeparti og Liberal Alliance. Tilgængelig på:
<https://www.uvm.dk/~media/UVM/Filer/Udd/Erhverv/PDF14/Feb/140224%20endelig%20aftal%20etekst%2025%202%202014.pdf> (Set dec. 2015).
- Dahler-Larsen, P. & Krogstrup, H. K. (2003), *Nye veje i evaluering. Håndbog i tre evalueringsmodeller*, Aarhus: Systime.
- DAMVAD & Byggeriets Uddannelser (2012), *Fra erhvervsuddannelse inden for bygge og anlæg til videregående uddannelse* (Udarbejdet for Ministeriet for Børn og Undervisning), København: DAMVAD.
- Flarup, L., Greve, J., Søndergaard, N. M., Hjarsbech, P., Slottved, M. et al. (2016), *Grundforløb på erhvervsuddannelserne inden reformen. Baselinemåling*. København: Danmarks Evalueringsinstitut & KORA.
- Frederiksen, J. T., Hersom, H. & Helms Jørgensen, C. (2012), *Muligheder og barrierer på erhvervsuddannede unges vej til videregående uddannelse*. København: AKF.
- Funnel, S. C. & Rogers, P. J. (2011), *Purposeful Program Theory: Effective Use of Theories of Change and Logic Models*, San Francisco: Jossey-Bass/Wiley.
- Humlum, K. M. & Pilegaard Jensen, T. (2011): *Frafald på de erhvervsfaglige uddannelser – hvad karakteriserer de frafaldstruede unge?* (AKF Working Paper). København: AKF.
- New Insight (2009), *Frafald mellem HG og hovedforløbet i de merkantile erhvervsuddannelser. Analyse af HG-uddannedes veje efter HG og de kompetencer HG giver dem*. København: New Insight.
- Patton, M. Q., (2008), *Utilization-focused Evaluation, 4th Edition*, Thousand Oaks, CA: Sage.
- Pilegaard Jensen, T. & Østergaard Larsen B. (2011), *Unge i erhvervsuddannelserne og på arbejdsmarkedet - Værdier, interesser og holdninger* (AKF Working Paper). København: AKF.
- Pilegaard Jensen, T., Tornhøj Christensen, V. & Østergaard Larsen, B. (2012), *Muligheder og barrierer for videregående uddannelse blandt unge med en erhvervsuddannelse (EUD)*. København: AKF.

Bilag 1 Uddybende beskrivelse af de forskellige delundersøgelser

Som beskrevet i kapitel 1 baserer forskningsprojektet sig på en mixed-methods tilgang, hvor der anvendes en kombination af kvantitative og kvalitative metoder og datakilder. I dette bilag beskrives de data, som rapporten bygger på.

Registerundersøgelsen

I de registerbaserede analyser benytter vi hele populationen, som startede på et hovedforløb i perioden 1. oktober-30. september i årene 2010-2014. Når vi således viser tal for 2010, er det i princippet elever, der er indskrevet på et hovedforløb i perioden fra den 1. oktober 2009 og frem til 30. september 2010. Denne opdeling er foretaget, således at den følger MBUL's definition af årgange.

Identificering af de elever, der starter på et hovedforløb på en erhvervsuddannelse, beror på data fra Danmarks Statistiks elevregister, som samler uddannelsesinstitutionernes elevindberetninger. Kun personer, der mindst er 15 år og har deltaget i minimum 15 dage på uddannelsesforløb, indgår i de forskellige års populationer. Vi har koblet elevregisteret med adskillige andre danske administrative registerdata, der indeholder informationer om familierelationer, demografiske og socio-demografiske karakteristika. Elever, som ikke har oplysninger om alder, køn og etnicitet, er udeladt fra datasættet.

Surveyundersøgelsen blandt elever på hovedforløbet

Spørgeskemaet til elever på erhvervsuddannelsernes hovedforløb er udarbejdet af KORA. Spørgeskemaet har efterfølgende været sendt til kommentering hos EVA og MBUL. KORA har testet spørgeskemaet blandt hovedforløbselever på tre erhvervsskoler, henholdsvis en teknisk skole, en handelsskole og en social- og sundhedsskole i januar og februar 2015. Efterfølgende er spørgeskemaet pilottestet af Danmarks Statistik (DST) i slutningen af marts og starten af april 2015. Formålet med DST's pilotundersøgelse var at teste respondenternes forståelse af spørgsmålene og spørgsmålenes anvendelighed til telefoninterviews. DST gennemførte 20 pilotinterview med 12 mænd og 8 kvinder i alderen 18-50 år. Spørgeskemaet er efterfølgende justeret på baggrund af pilottesten.

Det endelige spørgeskema indeholder 39 overordnede spørgsmål under 12 forskellige temaer:

1. Studieforløbet
2. Vejledning forud for uddannelsesvalg
3. Betydningen af undervisning og praktikplads for valg af hovedforløb
4. Fremtidige arbejdsliv
5. Afkortning af uddannelse
6. Elevens syn på hovedforløbet
7. Vurdering af lærerne
8. Praktik
9. Elevplaner
10. Det sociale miljø
11. Vurdering af egen indsats
12. Trivsel

Dataindsamling

DST har gennemført spørgeskemaundersøgelsen. Dataindsamlingen er gennemført fra 6. maj til 14. juni 2015. Undersøgelsen er gennemført som en webbaseret undersøgelse, hvor hver person har modtaget et informationsbrev med link til spørgeskemaet. Der er udsendt en rykker. Efterfølgende er der foretaget telefonisk opfølgning og telefoninterview med de personer, som ikke allerede havde besvaret undersøgelsen.

Population og svarprocent

Stikprøven til undersøgelsen er trukket blandt personer, som startede på et EUD-hovedforløb i perioden 1. januar 2014 til 28. februar 2014, og som stadig var i gang 1. april 2014. Datagrundlaget er DST's elevregister. Populationen er afgrænset i forhold til alder, hvor alle personer er mindst 15 år (pr. 1. maj 2015).

Stikprøven er udtrukket tilfældigt blandt alle i populationen ved hjælp af stratificering. Der er forskel på størrelsen af populationen på det tekniske område, det merkantile område og området for sundhed, omsorg og pædagogik. For at sikre et tilstrækkeligt antal svar fra hvert af de tre uddannelsesområder er der trukket en stratificeret stikprøve. Elever fra det tekniske område udgør ca. 50 % af stikprøven, mens elever fra det merkantile område og området for sundhed, omsorg og pædagogik hver udgør ca. 25 % af stikprøven.

Den samlede stikprøve er på 4.065 personer, efter personer med adressebeskyttelse er fjernet. I alt 1.946 personer har besvaret spørgeskemaet, hvilket giver en svarprocent på 47,9 %. Af de 1.946 respondenter har 40,9 % besvaret web-spørgeskemaet og 59,1 % ved telefoninterview.

I undersøgelsen er der taget højde for den stratificerede stikprøve og bortfald ved at benytte vægte udarbejdet af DST. DST's vægte er baseret på følgende fem variable: uddannelsestype, karakterer fra folkeskolen, vestlig/ikke vestlig oprindelse, alder og køn. Denne opregning sikrer, at stikprøvens vægte summer til populationen. Herved genskabes repræsentativiteten for disse fem variable med hensyn til skævt bortfald.

Nedenfor fremgår fordelingen af de fem vægtningsvariable for henholdsvis personer, der har besvaret undersøgelsen (N=1.946), og populationen der vægtes op til (N=8.930).

Bilagstabel 1.1 Fordelinger i forhold til fem vægtningsvariabler, indkomne besvarelser og population

	Surveysvar	Population	Surveysvar	Population
	Procent		Antal	
<i>Uddannelsestype</i>				
Sundhed, omsorg, pædagogik	24,1	28,8	469	2.569
Det tekniske område	52,9	53,6	1.029	4.784
Det merkantile område	23,0	17,7	448	1.577
<i>Karakter</i>				
Lav	57,3	58,1	1.115	5.189
Mellem	19,0	19,8	370	1.769
Høj	23,7	22,1	461	1.972
<i>Vestlige/ikke-vestlige lande</i>				
Danmark eller andre vestlige lande	90,4	89,9	1.759	8.027
Ikke-vestlige lande	9,6	10,1	187	903
<i>Aldersgruppe</i>				
25+ år	36,0	36,2	700	3.229
Under 25 år	64,0	63,8	1.246	5.701
<i>Køn</i>				
Kvinder	45,6	45,8	887	4.089
Mænd	54,4	54,2	1.059	4.841

Kilde: Danmarks Statistik.

Det ses af tabellen, at der ikke er store forskelle mellem de indkomne besvarelser og populationen inden vægtningen. Bortfaldet er størst blandt elever på området for sundhed, omsorg og pædagogik, hvor der er 24,1 % blandt de indkomne surveysvar og 28,8 % i populationen.

Surveyundersøgelsen blandt lærere

Det samlede spørgeskema til brug for undersøgelsen er udarbejdet i et samarbejde mellem EVA og KORA. Spørgeskemaet har været til kommentering hos KORA, Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling og blandt udvalgte lærere på EUD. Spørgeskemaet er afslutningsvis pilot-testet af 12 lærere. Testpersonerne er blevet bedt om at forholde sig til, om de spørgsmål, svarkategorier og begreber, der blev anvendt i spørgeskemaet, var relevante, forståelige og dækkende. Skemaet er efterfølgende justeret på baggrund af en samlet vurdering af pilottesternes kommentarer.

Spørgeskemaet indeholder 41 overordnede spørgsmål under seks forskellige temaer:

1. Baggrundsspørgsmål om lærerne
2. Lærernes vurdering af eleverne og uddannelsesmiljøet
 - a. Elevernes forudsætninger og "afklarethed"
 - b. Alderssammensætning på holdene
 - c. Vurdering af fagligt og socialt miljø
 - d. Skolens samlede uddannelsesmiljø og rammer
3. Sammenhængen mellem skole og praktik (kun hovedforløbslærere)
4. Lærernes undervisningstilrettelæggelse

- a. Egne prioriteter i undervisningstilrettelæggelsen
 - b. Vurdering af teamsamarbejde
5. Vurdering af ledelsens fokus
 6. Egen kompetenceudvikling

Praktisk gennemførelse af spørgeskemaundersøgelsen

Danmarks Statistik (DST) har stået for den praktiske gennemførelse af spørgeskemaundersøgelsen. Selve dataindsamlingen er gennemført fra 23. april til 21. juni 2015. Undersøgelsen er gennemført som en webbaseret undersøgelse, hvor hver respondent har modtaget et informationsbrev med link til spørgeskemaet. Der er udsendt 2 rykkere.

Afgrænsning af population

Spørgeskemaundersøgelsens population er alle lærere, der underviser på EUD. Det er dog vanskeligt via registrene at afdække populationen præcist. Styrelsen for It og Læring (STIL) har indledningsvis leveret data om EUD-lærere til DST. I disse data har der dog ikke været informationer fra alle skoler, hvorfor DST har suppleret med oplysninger om EUD-lærere fra e-indkomstregisteret. På denne baggrund har DST opstillet en estimeret populationsramme, som dog er behæftet med en vis usikkerhed.

Der er udtrukket en stikprøve på i alt 5.058 personer. 2.460 personer har svaret, hvilket giver en svarprocent på 49. Af tabellen nedenfor fremgår det, hvorledes svar, stikprøve og estimeret population fordeler sig på hovedområderne. Det fremgår også, at svarandelene ligger tæt på stikprøveandelene.

Der er stor forskel på størrelsen af de estimerede populationer på de tre hovedområder. For at sikre et tilstrækkeligt antal svar fra hvert af hovedområderne er der derfor trukket en stratificeret stikprøve, hvor 25 % af stikprøven er lærere fra SOSU-skoler, 25 % er lærere fra handelsskoler, og 50 % er lærere fra tekniske skoler/landbrugsskoler. Den stratificerede stikprøve betyder, at stikprøveandelene afviger fra de estimerede populationsandele. Afvigelsen mellem stikprøve og estimeret population er begrundet i et ønske om at opnå et tilstrækkeligt antal respondenter på alle tre hovedområder.

Bilagstabel 1.2 Hovedområde fordelt på svar, stikprøve og population

	Antal svar	Andel af svar	Antal, stikprøve	Andel, stikprøve	Estimeret antal, population	Estimeret andel, population
SOSU-skoler	634	25,8 %	1.255	25,0 %	1.841	15,0 %
Handelsskoler	571	23,2 %	1.255	25,0 %	3.269	26,6 %
Tekniske skoler/ landbrugsskoler	1.255	51,0 %	2.515	50,0 %	7.175	58,4 %

Kilde: Danmarks Statistik.

Registeroplysningerne om lærerne er generelt behæftet med en vis usikkerhed. Lærernes svar i spørgeskemaundersøgelsen viser herudover en relativt stor uoverensstemmelse mellem registre og lærernes egne svar. Denne uoverensstemmelse betyder, at den estimerede populationsramme vurderes at være for unøjagtig, og data kan derfor ikke vægtes efter populationsandelene. I praksis betyder det, at analyserne i rapporten er opdelt efter de tre hovedområder ud fra lærernes egne besvarelser af, hvilken indgang de underviser på. Lærerne er inddelt i kate-

gorierne det merkantile område, det tekniske område og området for sundhed, omsorg og pædagogik.

Det er væsentligt at bemærke, at der i undersøgelsen indgår relativt få besvarelser fra lærere på det merkantile hovedforløb. Det betyder, at der er større usikkerhed på resultaterne for denne gruppe lærere. Det har desuden den konsekvens, at det ikke i alle tilfælde er muligt at afgøre, om de merkantile hovedforløbslæreres holdninger og vurderinger adskiller sig signifikant fra de to andre lærergrupper på hovedforløbet.

Det tekniske område dækker over de tidligere 10 tekniske indgange, herunder landbrugsuddannelserne. Svarfordelingerne inden for hvert af de tre hovedområder analyseres i rapporten hver for sig, og der kan sammenlignes mellem svarfordelingerne på tværs af de tre hovedområder. Der refereres ikke til gruppen af lærere samlet set, da stikprøveandelene ikke afspejler populationen. Ydermere betyder den manglende populationsramme, at der ikke kan laves en bortfaldsanalyse.

Fokus på hovedforløbet

Denne rapport inkluderer udelukkende svar fra de lærere, som underviser på hovedforløbet. Det er ikke muligt via registrene at afgrænse de lærere, der underviser på hovedforløbet, og i spørgeskemaundersøgelsen er lærerne derfor blevet bedt om at svare på følgende spørgsmål: "På hvilken del af EUD-forløbet underviser du?", hvortil de har kunnet svare følgende:

1. Udelukkende på grundforløbet
2. Primært på grundforløbet
3. Lige meget på grundforløbet og hovedforløbet
4. Primært på hovedforløbet
5. Udelukkende på hovedforløbet

De lærere, som sætter kryds i kategori 3 ("Lige meget på grundforløbet og hovedforløbet"), er blevet opdelt tilfældigt i to grupper, som har skullet svare ud fra henholdsvis deres erfaringer som grundforløbslærere og deres erfaringer som hovedforløbslærere. I denne undersøgelse analyserer vi svarene fra de lærere, som har sat kryds i kategori 4 og 5 og den gruppe af lærere fra kategori 3, som har besvaret skemaet ud fra deres erfaringer som hovedforløbslærere.

Surveyundersøgelsen blandt ledere

Spørgeskemaet til ledere på erhvervsskoler er udarbejdet af KORA i samarbejde med EVA.

Spørgeskemaet har været til kommentering hos Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling samt en række ledere på danske erhvervsskoler. En række af spørgsmålene er udviklet som parallelsørgsmål til spørgsmålene i undersøgelsen blandt lærere på hovedforløbet.

Spørgeskemaet indeholder 23 overordnede spørgsmål under seks forskellige temaer:

1. Baggrundsspørgsmål om lederen
2. Undervisningstilrettelæggelse og teamsamarbejde
3. Kompetenceudvikling hos lærerne og lederen
4. Undervisningsmiljø og det sociale miljø
5. Samarbejde med virksomheder
6. Implementering af reformen

Dataindsamling

KORA har stået for gennemførelsen af spørgeskemaundersøgelsen. Dataindsamlingen er foregået fra 5. til 29. maj 2015. Undersøgelsen er gennemført som en webbaseret undersøgelse, hvor hver person har modtaget en e-mail med information og link til det webbaserede spørgeskema. Der er udsendt en rykker, og derefter er der gennemført telefonisk rykker til de personer, som ikke har svaret.

Population og svarprocent

Fra MBUL's Institutionsregister er der indhentet information om erhvervsskoler i Danmark. I marts og april 2015 har KORA rettet henvendelse til direktører på 80 erhvervsskoler og bedt dem udpege den/de ansvarlige leder/ledere for skolens undervisningsaktivitet inden for EUD-området.

I alt 64 skoler er vendt tilbage med kontaktoplysninger på 117 ledere; 14 skoler meldte ikke tilbage med kontaktpersoner, og to skoler meldte tilbage, at de var uden for målgruppen for undersøgelsen. Der er sendt et link til et webbaseret spørgeskema til i alt 131 personer – de 117 personer, der var modtaget kontaktoplysninger på samt de 14 personer, som ikke indledningsvist havde meldt tilbage.

Af de 131 personer, der fik tilsendt et spørgeskema, har otte svaret tilbage, at de ikke ønsker at deltage i undersøgelsen. I alt 106 respondenter har besvaret hovedparten af spørgeskemaet, mens otte respondenter har givet en ufuldstændig besvarelse.

Af de i alt 78 skoler med EUD-aktivitet er der indkommet besvarelser fra 66 skoler. Dette giver en svarprocent på 84,6 % blandt skolerne. Af de 131 personer, der er udsendt spørgeskema til, er der er indkommet gyldige svar fra 106 personer, hvilket giver en svarprocent på 80,9 %.

Det er vigtigt at være opmærksom på, at respondenterne er de ledelsespersoner, der er blevet udpeget af erhvervsskolens direktør som den/de ansvarlige for skolens EUD-aktiviteter. Denne rekrutteringstilgang tager hensyn til skolernes forskellige størrelser og organisering. Det betyder, at de ledere, der indgår i undersøgelsen, ikke sidder i samme type stilling på de forskellige skoler, fx er det i nogle tilfælde direktøren selv, ligesom der for nogle skoler er flere ledelsespersoner repræsenteret i undersøgelsen, fx uddannelseschefer eller afdelingsledere.

Det er ikke muligt at teste bortfald på individniveau, men på skoleniveau er bortfaldet testet med hensyn til skoletype¹⁷ og skolestørrelse¹⁸. Nedenfor fremgår fordelingen af skoletyper og den gennemsnitlige skolestørrelse for henholdsvis de skoler, der er repræsenteret ved besvarelser i undersøgelsen (N=66) og den samlede population af skoler med EUD-aktivitet, der er udtrukket fra Institutionsregisteret (N=78).

¹⁷ Skoletype er inddelt på baggrund af opslag på skolens hjemmeside og hvilke uddannelser, den tilbyder,
¹⁸ Skolestørrelsen er beregnet på baggrund af antal indskrevne elever på skolen i 2014 og er defineret ud fra følgende fire kriterier: 1) Elever, der påbegynder et EUD-forløb før den 1. oktober 2014 (inkl. 1. oktober), og som afslutter efter den 1. oktober 2014. Både grundforløb og hovedforløb er inkluderet. 2) Elever, der har gået på skolen i minimum 15 dage. 3) Elever, der er minimum 15 år. 4) Eleven tælles med på den skole, hvor eleven har den seneste indskrivningsdato.

Bilagstabel 1.3 Fordelingen af skoletyper og den gennemsnitlige skolestørrelse

	Survey	Population	Survey	Population
	Procent	Procent	Antal	Antal
<i>Skoletype</i>				
Teknisk skole, inkl. landbrugsskoler	31,8	33,3	21	26
SOSU-skoler	22,7	19,2	15	15
Merkantile skoler	22,7	25,6	15	20
Kombinationsskoler	22,7	21,8	15	17
<i>Skolestørrelse</i>				
Gennemsnit og median			2.012,14 (1.879,0)	1.988,29 (1.687,5)

Note: Forskelle mellem survey og population er testet med Fishers exact-test og two-sample t-test og er ikke signifikante på et 5 %-niveau.

Blandt de 66 skoler i undersøgelsen er fordelingen af skoletyper 31,8 % tekniske skoler inkl. landbrugsskoler, 22,7 % SOSU-skoler, 22,7 % merkantile skoler og 22,7 % kombinationsskoler, og den gennemsnitlige skolestørrelse er på 2.012,14 elever (median=1.879). Sammenlignet med den samlede population af skoler er der ikke problemer med skævt bortfald på skoleniveau i forhold til skoletype og den gennemsnitlige skolestørrelse.

Casestudier

Formålet med casestudierne er at bidrage til forskningsprojektet med konkret, praktisk og kontekstafhængig viden om EUD-reformen og dens implementering fra udvalgte skoler. Derudover skal casestudierne give dybdegående viden om og indsigt i en række forhold, som kan være med til at nuancere og supplere den viden, som genereres gennem de kvantitative datakilder (registeranalyser og surveys). Viden fra casestudierne har derudover selvstændig værdi via løbende feedback til erhvervsskolesektoren, der kan kvalificere skolernes implementering af reformen i projektperioden.

Casestudiernes udsagnskraft

Casestudiet er baseret på et multipelt casestudiedesign, hvor der er udvalgt seks erhvervsskoler til nærmere analyser. De seks skoler genbesøges flere gange i løbet af forskningsprojektet.

Caseskolerne er udvalgt ud fra et princip om analytisk overførbarhed. Det vil sige en vurdering af, hvorvidt casestudiets resultater kan gælde for en større population af skoler. En sådan vurdering baserer sig på en analyse af forskelle og ligheder mellem de seks udvalgte skoler og overførbarheden heraf til den samlede population af erhvervsskoler i Danmark, som konklusionerne tænkes at kunne være gældende for.

Det forhold, at der laves datagenerering i casestudiet ad flere omgange, styrker det kvalitative studies udsagnskraft. Kombineret med baggrundoplysningerne om skolernes rammevilkår (nationalt og lokalt) er det muligt med udgangspunkt i casestudiets første datagenerering samt projektets survey- og registeranalyser at etablere en baseline, som kan bidrage til forståelse (og forklaring) af de ændringer, som fremtræder over tid, og som vil kunne observeres ved de senere datagenereringer.

Skolerne i undersøgelsen

De seks skoler er udvalgt, så det sikres, at skoler med forskellige lokale rammevilkår inddrages. Det, at skolerne er forskellige på en række dimensioner, giver grundlag for mere informa-

tion (herunder inddragelse af flere aktører med forskellige erfaringer), end hvis skolerne havde været mere ens. Herved bliver det også muligt at opnå viden om betydningen af variation i de lokale forudsætninger for opnåelse af resultaterne af reformen på tværs af de seks skoler. De udvælgelseskriterier, som skolerne varierer på, er:

- Geografi (øst, vest, stor by, lille by)
- Skoletype (teknisk skole, merkantil/handelsskole, kombinationsskole, social- og sundhedsskole)
- Skolestørrelse (antal årselever)
- Gennemførelse/fuldførelsesprocent
- Elevernes aldersgennemsnit
- Beskæftigelsesprocent efter endt uddannelse

Disse udvælgelseskriterier skal ses i lyset af, at en række nationale rammebetingelser udgør et fælles grundvilkår for alle landets erhvervsskoler i implementeringen af reformen. Alle skoler, uanset skoletype, geografi og størrelse, har således den fælles præmis, at reform-implementeringen skal ske inden for de rammer, som national lovgivning vedrørende bl.a. uddannelsesudbud, selveje, økonomistyring, partsstyring og overenskomster udstikker.

For et fokus på lokale rammevilkår i udvælgelsen af skoler er den bagvedliggende hypotese, at skolernes lokale rammevilkår giver forskellige betingelser for implementeringen af reformen. Såfremt de seks skoler opnår samme resultater i forbindelse med implementering af reformen, på trods af de har forskellige egenskaber, kan man slutte, at reformen har en betydning for opnåelse af resultatet. Såfremt der er forskel på de seks skolers resultater i forbindelse med implementering af reformen, undersøges det nærmere, om de forskellige rammevilkår er årsag til forskellige udfald på grund af de forskellige betingelser i muligheden for implementering.

Øvrige skoler, som ikke er en del af casestudiet, vil – netop i kraft af fælles nationale rammevilkår – have mulighed for at spejle sig i en af de seks skoler, som har lignende lokale rammevilkår som dem selv. Alle landets erhvervsskoler vil således kunne blive inspireret til løbende læring og justering af egen reformimplementering med udgangspunkt i den viden, som casestudierne genererer. Herudover vil casestudiet generelt bidrage med viden om, hvilke forhold, lokale såvel som nationale, der påvirker implementeringen af en større reform generelt i en universel velfærdsstatslig kontekst og specifikt inden for erhvervsskolesektoren.

Nationale rammevilkår for skolerne

De nationale rammevilkår for skolerne handler om fælles betingelser inden for bl.a. lovgivning og bekendtgørelser for uddannelsesudbud. Konkret forhold omkring:

- Taxameterfinansiering/økonomistyring
- Trepartsstyring af skolerne og uddannelsernes indhold via nationale og lokale uddannelsesudvalg
- Kollektive overenskomster for ansættelsesforhold og løndannelse på arbejdsmarkedet
- Institutionelt selveje på skolerne
- Uddannelsesstruktur forankret i vekselluddannelsesprincippet, hvor kortere undervisningsperioder på skole veksler med længere ophold i oplæringsvirksomhed
- Dimensionering på social- og sundhedsuddannelser samt på visse tekniske erhvervsuddannelser
- Karakteristika ved skolernes målgruppe: søgemønstre, frafald, gennemførelse etc.

I det omfang de nationale rammevilkår vurderes relevante, vil de blive inddraget i analysen. De vil i så fald blive udfoldet yderligere i den relevante analytiske sammenhæng.

Lokale rammevilkår for skolerne

I det følgende redegøres kort for indholdet af det enkelte udvælgelseskriterium samt den bagvedliggende hypotese og relevans.

Geografi

Kriteriet omkring geografi handler om, at vilkår for skoledrift, rekrutteringsgrundlag og elevvolumen menes at variere afhængig af, om en skole har en geografisk lokalitet i den vestlige henholdsvis østlige del af Danmark (Jylland henholdsvis Fyn, Sjælland, Lolland-Falster), og om skolen ligger i en større henholdsvis i en mindre by. Flere undersøgelser i KORA har påvist, at elever i det vestlige Danmark i højere grad gennemfører en påbegyndt uddannelse, når der i øvrigt er taget højde for socioøkonomiske og andre faktorer ved personen. Forklaringen kan være tradition og kultur, eller at uddannelsesinstitutionerne i vest er særligt gode til at fastholde eleverne. En anden mulig forklaring er, at rammebetingelserne påvirker elevernes og skolerens adfærd, fx ved at der er få alternativer sammenlignet med udbuddet af uddannelser i de større byer. Desuden kan det spille en rolle, at nogle uddannelsesinstitutioner kan være lukningstruede på grund af faldende ungdomsårgange i provinsen. Disse institutioner prioriterer eventuel fastholdelse over faglige resultater.

Skoletype

Da reformens indhold varierer mellem forskellige typer af erhvervsuddannelser, fx mellem det merkantile grundforløb og tekniske grundforløb, er en væsentlig rammebetingelse for reformens implementering netop den enkelte skoletype og typen af uddannelsesudbud. Således udvælges fire forskellige skoletyper til denne del af undersøgelsen, nemlig tekniske erhvervsskoler, merkantile erhvervsskoler/handelsskoler, kombinationsskoler, hvis udbud dækker både merkantil og teknisk erhvervsuddannelse, samt social- og sundhedsskoler.

Skolestørrelse

Kriteriet om skolestørrelse handler om den enkelte skoles antal af årselever. Store skoler vil ofte have et bredt udbud af forskellige EUD-uddannelser og bestå af forskellige afdelinger med hver deres ledelse. Omvendt har de mindre skoler typisk et snævrere uddannelsesudbud og færre afdelinger. Styring og ledelse, herunder implementering af reformer, må derfor antages at blive påvirket af og udfordret på forskellig måde afhængig af institutionsstørrelse.

Gennemførelse

Et centralt mål for reformen er øget gennemførelse. Derfor er skoler udvalgt, som varierer under det nuværende regime i forhold til en høj, middel eller lav gennemførelsesprocent blandt eleverne.

Elevernes aldersgennemsnit

For en del ældre elever antages det af faglige, kompetencemæssige og sociale grunde at være u hensigtsmæssigt at gå på hold med yngre elever set i lyset af de pædagogiske metodiske barrierer for undervisningsdifferentiering. Reformen har fokus på aldersspredning og sporopdeling mellem unge og voksne elever. I projektet skal det således belyses, om de tre erhvervsuddannelsesveje for voksne (euv), herunder realkompetencevurdering og standardiserede uddannelsesforløb, har virket efter hensigten bl.a. med hensyn til, hvilken indvirkning de har på de ældre elever fagligt, kompetencemæssigt og socialt. På den baggrund vælges skoler, som både har ældre og yngre elever.

Beskæftigelse efter endt uddannelse

Det lokale arbejdsmarked er en central rammebetingelse for skolen. Det spiller den væsentligste rolle for mulighederne for at skaffe praktikpladser, hvorfor det må antages at spille en rolle for de vilkår, hvorunder skolen implementerer reformen. Vi har benyttet beskæftigelsesprocent for nyuddannede (0-1 år siden dimission) som indikation på disse rammebetingelser. Mange andre forhold udgør også rammebetingelser, herunder mulighederne for at rekruttere kvalificerede undervisere, men er ikke inddraget her. Sådanne supplerende indikatorer vil skulle undersøges under studierne på de enkelte skoler.

De seks udvalgte skoler

I det følgende præsenteres de seks udvalgte skoler i forhold til ovenstående kriterier.

Mindre teknisk skole

Skolen er en mindre teknisk skole beliggende i en vestlig provinsby. Skolen har 835 årselever og en fuldførelsesprocent på 61,0, hvilket er højt sammenlignet med landsgennemsnittet for tekniske erhvervsskoler. Aldersgennemsnittet for skolens elever er 28,8 år. Beskæftigelsesprocenten for skolens dimittender/udlærte svende fra 2013 er 77,0 %.

Større teknisk skole

Skolen er en større teknisk skole beliggende i en østlig storby. Skolen har 4.208 årselever og en fuldførelsesprocent på 32,0, hvilket er lavt sammenlignet med landsgennemsnittet for tekniske erhvervsskoler. Aldersgennemsnittet for skolens elever er 24,3 år. Beskæftigelsesprocenten for skolens udlærte elever ligger i 2013 på 61,0 %.

Kombinationsskole

Skolen er en kombinationsskole, hvis udbud dækker både tekniske og merkantile erhvervsuddannelser. Den er beliggende i en vestlig provinsby. Skolen har 2.095 årselever og en fuldførelsesprocent på 49,0, hvilket er under middel sammenlignet med landsgennemsnittet for merkantile erhvervsskoler. Aldersgennemsnittet for skolens elever er 22,9 år. Beskæftigelsesprocenten blandt skolens udlærte elever ligger i 2013 på 71,0 %.

Handelsskole

Skolen er en større merkantil erhvervsskole/handelsskole beliggende i en større by i vest. Skolen har 1.759 årselever og en fuldførelsesprocent på 52,0, hvilket svarer til et middel niveau sammenlignet med landsgennemsnittet for merkantile erhvervsskoler. Aldersgennemsnittet for skolens elever er 23,6 år. Beskæftigelsesprocenten for skolens udlærte elever er 81,0 % i 2013.

Større SOSU-skole

Skolen er en større social- og sundhedsskole beliggende i en større by i vest. Skolen har 1.370 årselever og en fuldførelsesprocent på 64,0, hvilket svarer til et middel niveau sammenlignet med landsgennemsnittet for social- og sundhedsskoler. Aldersgennemsnittet for skolens elever er 28 år. Beskæftigelsesprocenten for skolens udlærte elever er 66,0 % i 2013.

Mindre SOSU-skole

Skolen er en mindre social- og sundhedsskole beliggende i en østlig provinsby. Skolen har 620 årselever og en fuldførelsesprocent på 73,0, hvilket er højt sammenlignet med landsgennemsnittet for social- og sundhedsskoler. Aldersgennemsnittet for skolens elever er 30,3 år. Beskæftigelsesprocenten for skolens udlærte elever er 77,0 % i 2013.

Tematikker i casestudierne

Casestudiet baserer sig på to datakilder:

- Dokumentstudier (indsamling af relevant materiale fra hver skole, herunder implementeringsplaner, handlingsplaner mv.), der indsamles i forbindelse med planlægning af casebesøg
- Fokusgrupper og kvalitative interview med elever, lærere og ledelse på de udvalgte skoler

De forhold, som belyses i casestudiet i forbindelse med baseline for hovedforløb, er praksis og adfærd blandt skolernes elever, lærere og ledere inden reformen. Tematisk drejer det sig om følgende områder på skolerne:

- Elevernes oplevelser af og erfaringer med uddannelsernes hovedforløb inden reformen
- Undervisernes praksis omkring tilrettelæggelse og gennemførelse af undervisning (undervisningsdifferentiering, feedback, niveaudeling, praksisrelatering og skolepraktik samspil) inden reformen
- Den pædagogiske ledelse (pædagogisk didaktisk grundlag, teamorganisering) inden reformen
- Medarbejdernes kompetenceopbygning (lærernes faglige og pædagogiske kompetencer) inden reformen
- Ledelseskompetencer inden reformen

Disse tematikker har været styrende i udarbejdelsen af interviewguides og i gennemførelsen af fokusgrupper og kvalitative interview på skolerne.

Casebesøgene i forbindelse med baselinestudiet for hovedforløb er gennemført i april og maj 2015.

Interview

En central kilde til indsigt i praksis på skolerne før og efter reformen er fokusgrupper og kvalitative interview, hvor der er lagt vægt på at tale med forskellige aktører på den enkelte skole på tværs af skolernes hierarkiske struktur. Styrken ved det kvalitative forskningsinterview er, at det søger at forstå verden ud fra interviewpersonernes synspunkter og udfolde den mening, der knytter sig til deres oplevelser, og afdække deres livsverden forud for videnskabelige forklaringer. Interviewdata kan på den ene side sige noget om informantens *oplevelser* med et fænomen, fx erhvervsuddannelse, og på den anden side deres *italesættelse* af et fænomen. En italesættelse vil da være indikator for de diskursive ressourcer og fortolkningsrepertoarer, som informanter trækker på.

Interviewpersonerne har enten en aktiv rolle i forhold til den fremtidige implementering af reformen; skal ændre deres arbejdstilgang som følge af reformen, eller er modtagere af det, som kommer ud af reformen. Dermed vurderes det, at netop disse personer vil kunne bidrage væsentligt med viden om, erfaringer og oplevelser med EUD-reformen og dennes implementering. De bidrager også med hvert deres perspektiv og erfaringsgrundlag, hvorved de enkelte grupper af interviewpersoner kan nuanceres og valideres i forhold til hinanden.

Antallet af interviewpersoner er udvalgt, så det forventes, at de vil bidrage med relevante og nuancerede erfaringer forud for og med reformen. Udvælgelsen er ikke sket med sigte på at opnå fuld repræsentativitet for samtlige uddannelser udbudt på den enkelte skole. Snarere er udvælgelsen sket ved – med skolernes hjælp – at sikre inddragelse af personer, som menes at have perspektiver og erfaringer i forhold til de områder, hvor EUD-reformen skal skabe forandringer. Overordnet er formålet med det kvalitative studie at finde frem til bredere perspektiver

på reformen og dens implementering, som kan nuancere og forklare den mere generelle viden fra registerdata og survey. Formålet er således ikke at finde og fremhæve uddannelsesspecifikke perspektiver, men at skabe blik for de udfordringer og barrierer i reform-implementeringen, som gør sig gældende på skolerne blandt de forskellige grupper af lokale aktører. Deraf følger, at det ikke forventes, at det vil bidrage med væsentlige nye oplysninger, erfaringer og oplevelser at øge antallet af interviewpersoner inden for de forskellige grupper.

Informanterne fordeler sig inden for tre grupper:

Informantgruppe	Antal informanter
Elever på hovedforløb	34
Undervisere på hovedforløb	15
Ledere	11

På den enkelte skole har vi talt med 2-3 undervisere, 5-6 elever samt 1-2 ledere.

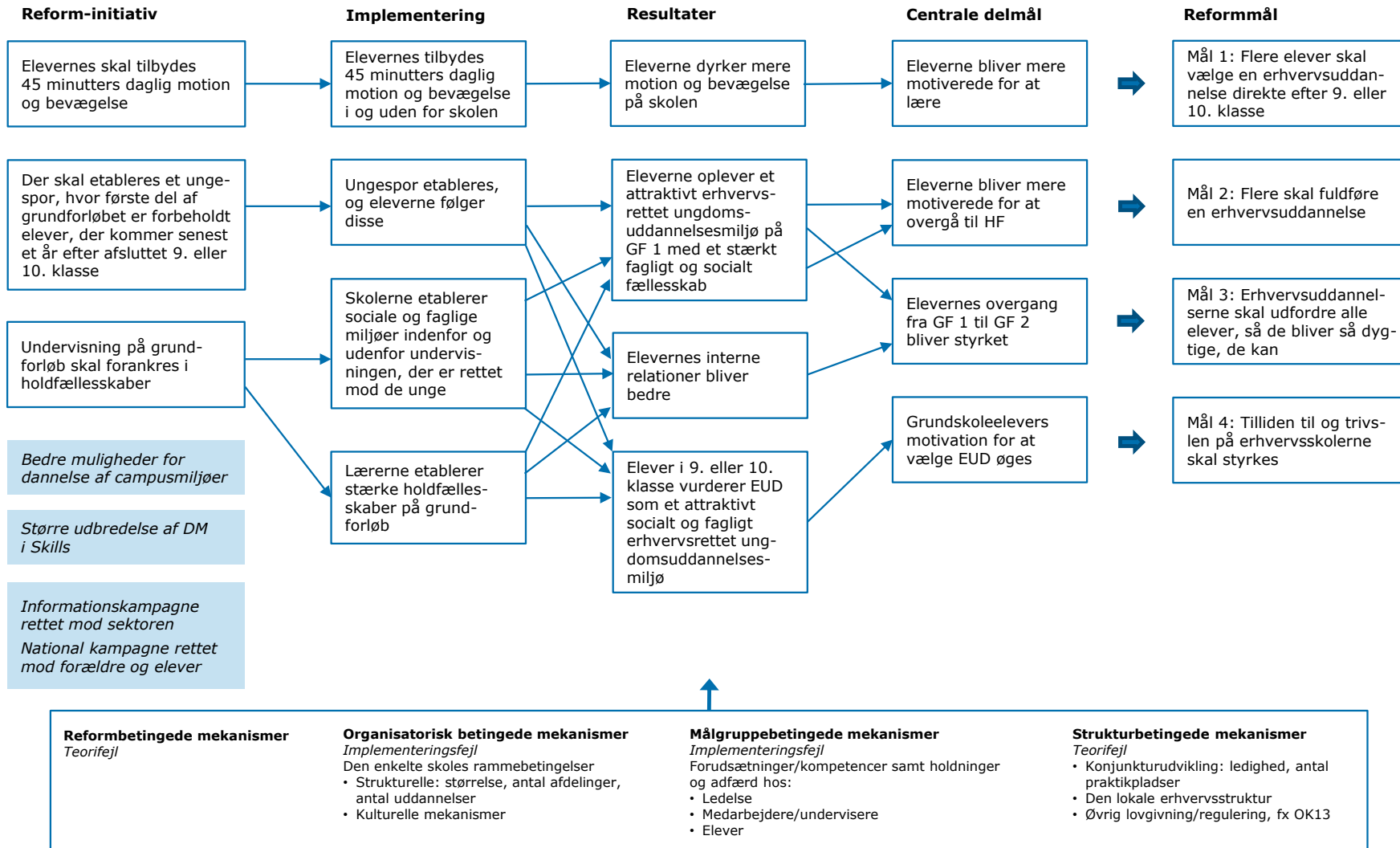
Analyse og udvælgelse af interviewcitater

Det kvalitative materiale er optaget som lydfiler, transskriberet til tekstfiler og derefter kodet via analyseredskabet NVivo. På grund af materialets omfattende karakter er analysearbejdet sket i tre trin. Som trin 1 er en første kodning sket ud fra de syv indsatsområder i reformen, som følgeforskningsprojektet fokuserer på. Det vil sige en tematisk kodning, hvor temaerne er fastsat på forhånd (via aftaletekst og forskningsdesign). Som led i denne kodning er etableret underkoder til de tematiske koder, der fx gør det muligt at spore informantudsagn vedrørende 'feedback i undervisning' eller 'læring' under den tematiske kode om "Mere og bedre undervisning". Trin 2 har været at gennemlæse materialet i den enkelte tematiske kode med henblik på at uddrage mønstre og tendenser. Disse er opsummeret til tekstafsnit i rapporten, der fortæller om caseskolernes perspektiv. I den forbindelse er også relevante udsagn udvalgt til citat. Et trin 3 er foretaget med særligt henblik på indsatsområdet for "Mere og bedre undervisning", der udgør et centralt område for reformen og for forskningsprojektets metodetriangulering. Det er således især i undersøgelsen af reformmålet om at dygtiggøre eleverne, at det kvalitative materiale kommer i spil ved – i fokusgruppe og interview – at give mulighed for at spørge ind til informanternes oplevelser og fortolkninger af undervisningspraksis og -kvalitet. I forbindelse med trin 3 er koden samt de indlejrede underkoder genlæst for dels at identificere mønstre i materialet, der går på tværs af informantgrupper, dels at spore synspunkter, der skiller sig ud fra mængden med henblik på en nuancering af de analytiske pointer.

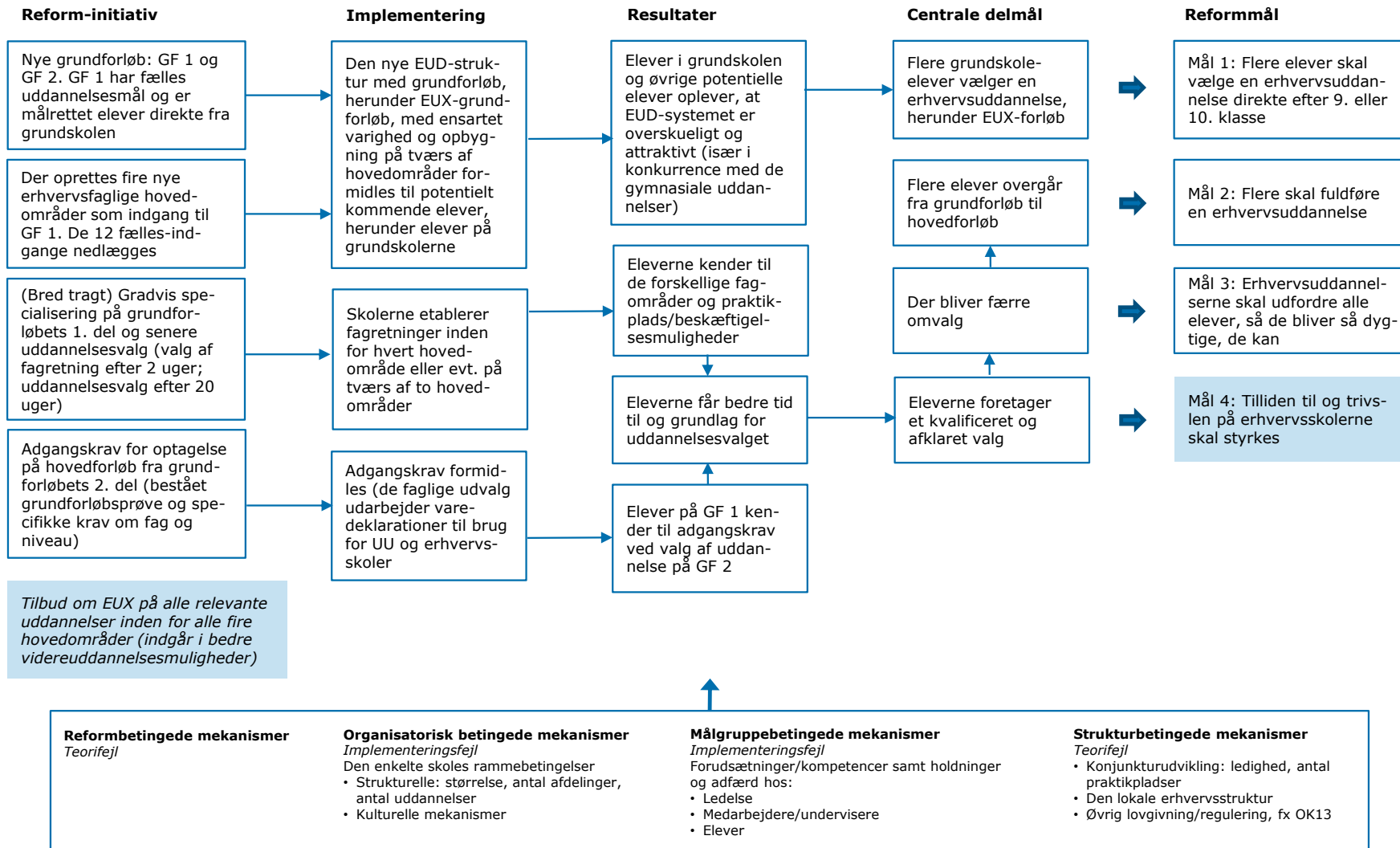
Rapportens brug af interviewcitater baserer sig på en vurdering af relevans i forhold til den specifikke analytiske kontekst. Citater er udvalgt, fordi de bidrager til illustration af en for konteksten relevant pointe. Den konkrete udvælgelse af sket enten ved gennemlæsning af materialet for den enkelte kode i NVivo eller ved ordsøgninger i NVivo. Relevanskriteriet ved citatudvælgelse har således været det primære, mens en ligelig repræsentation af informantgrupper og/eller skoletyper har været et sekundært kriterium.

Bilag 2 Forandringsteorier

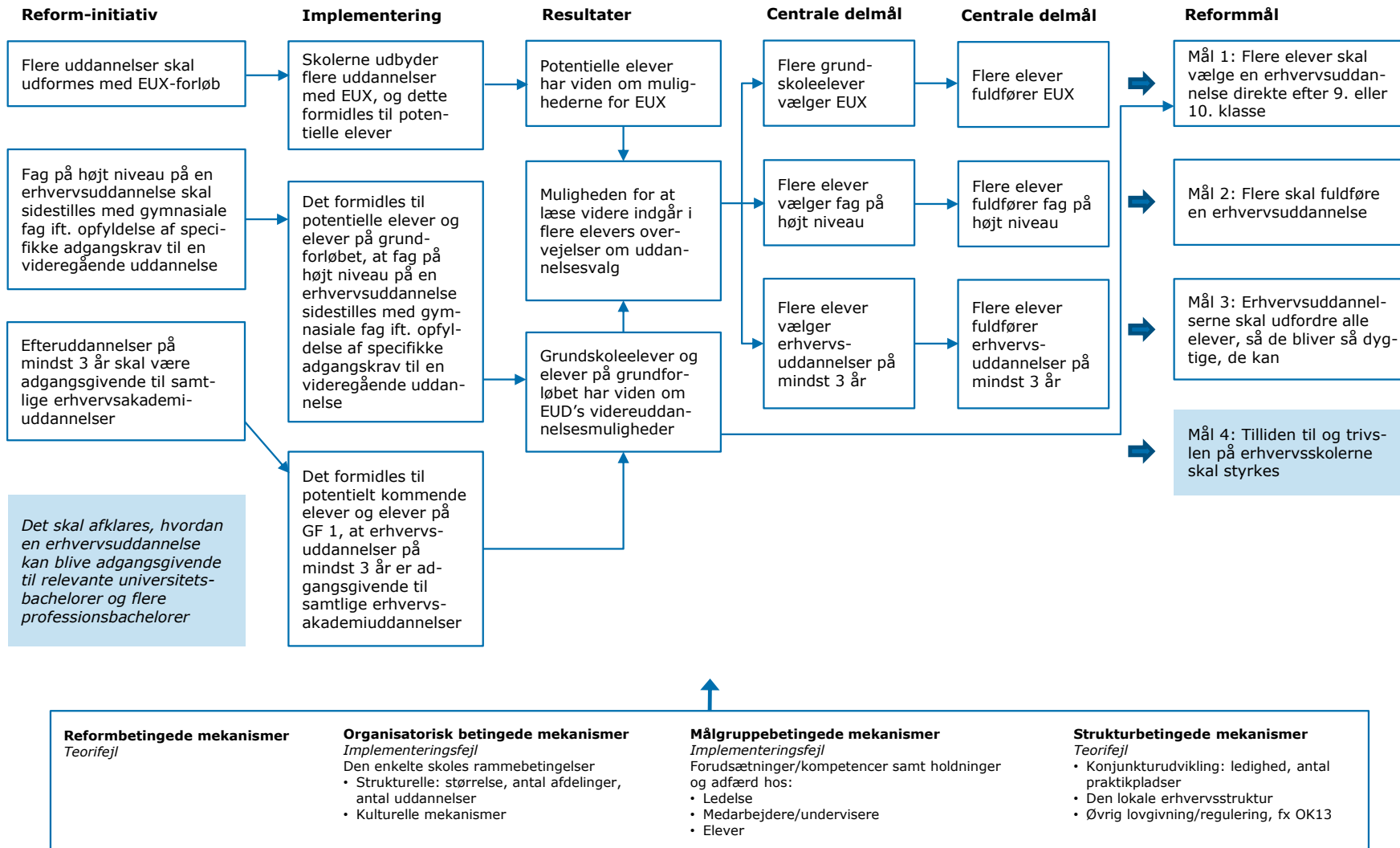
Attraktivt erhvervsungdomsuddannelsesmiljø

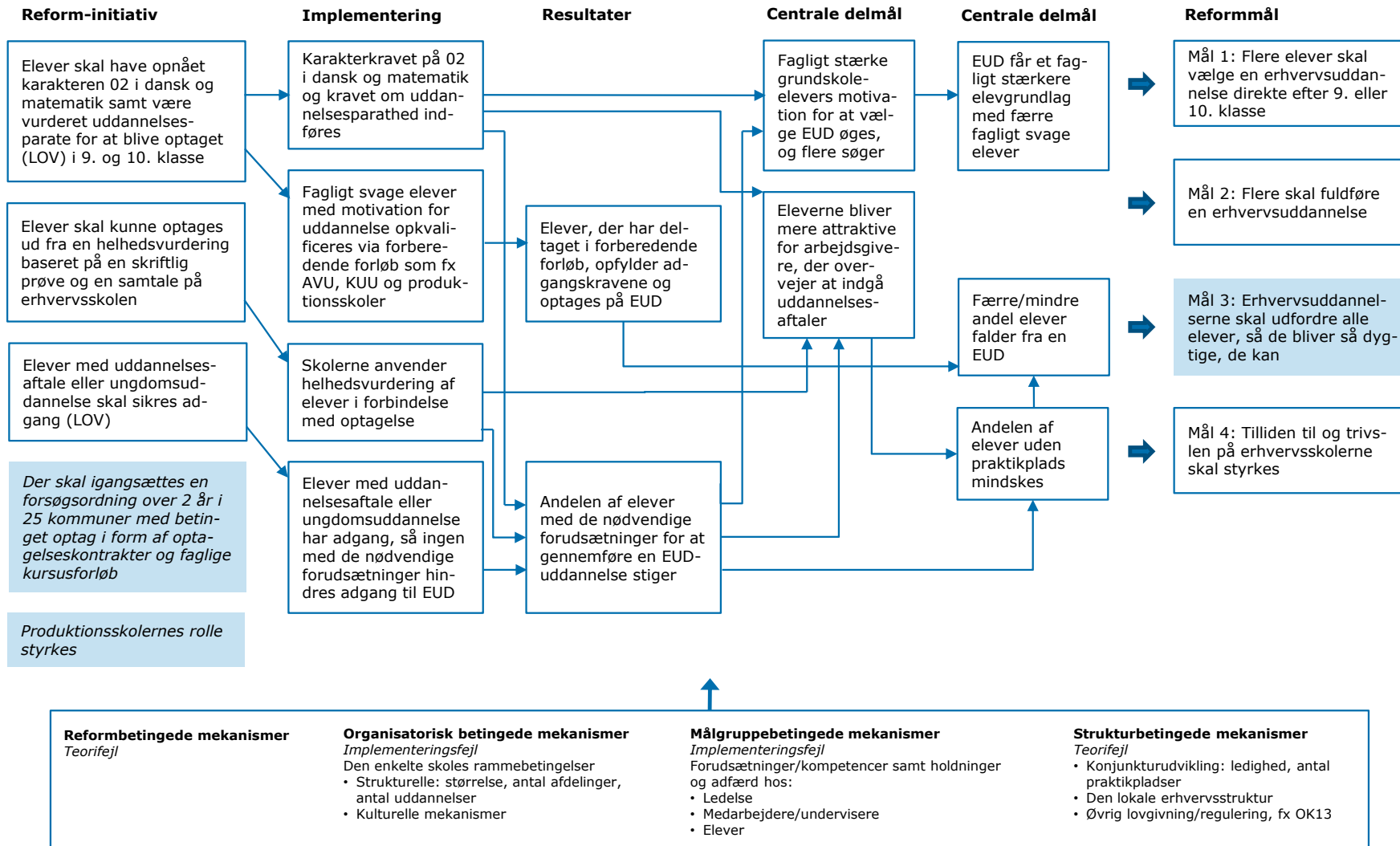
Enklere og mere overskuelig struktur

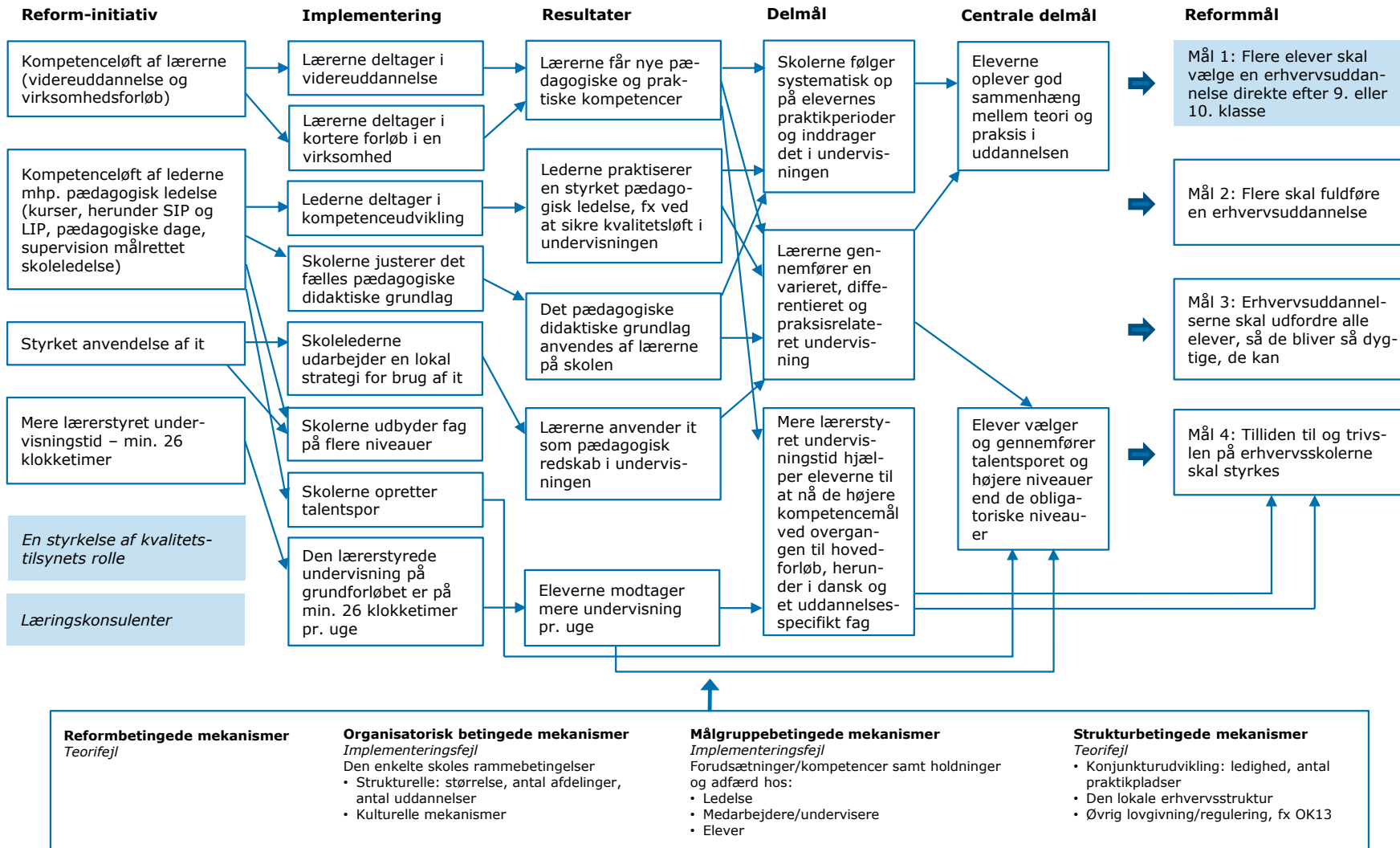
Bedre videreuddannelsesmuligheder

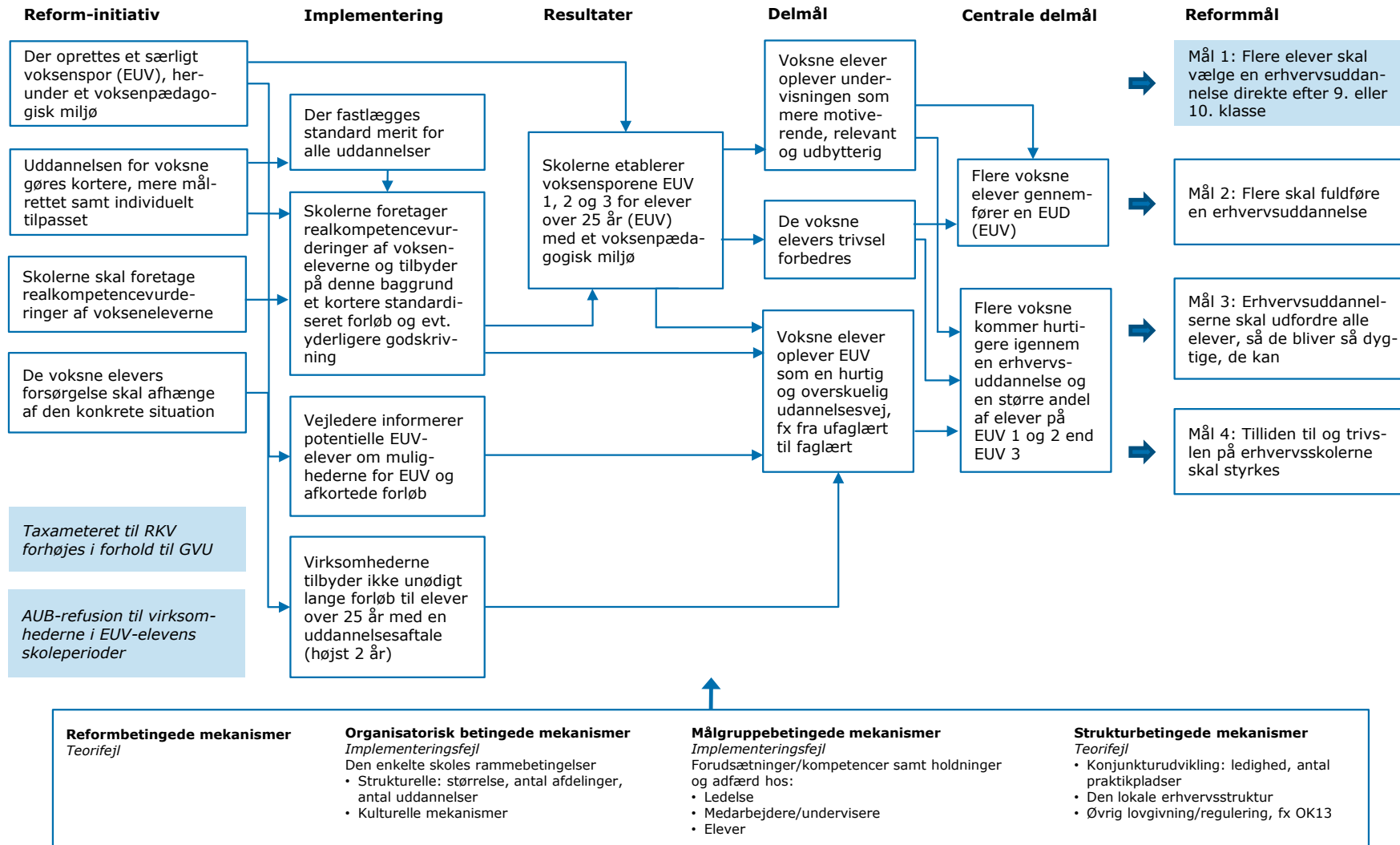
Klarere adgangskrav

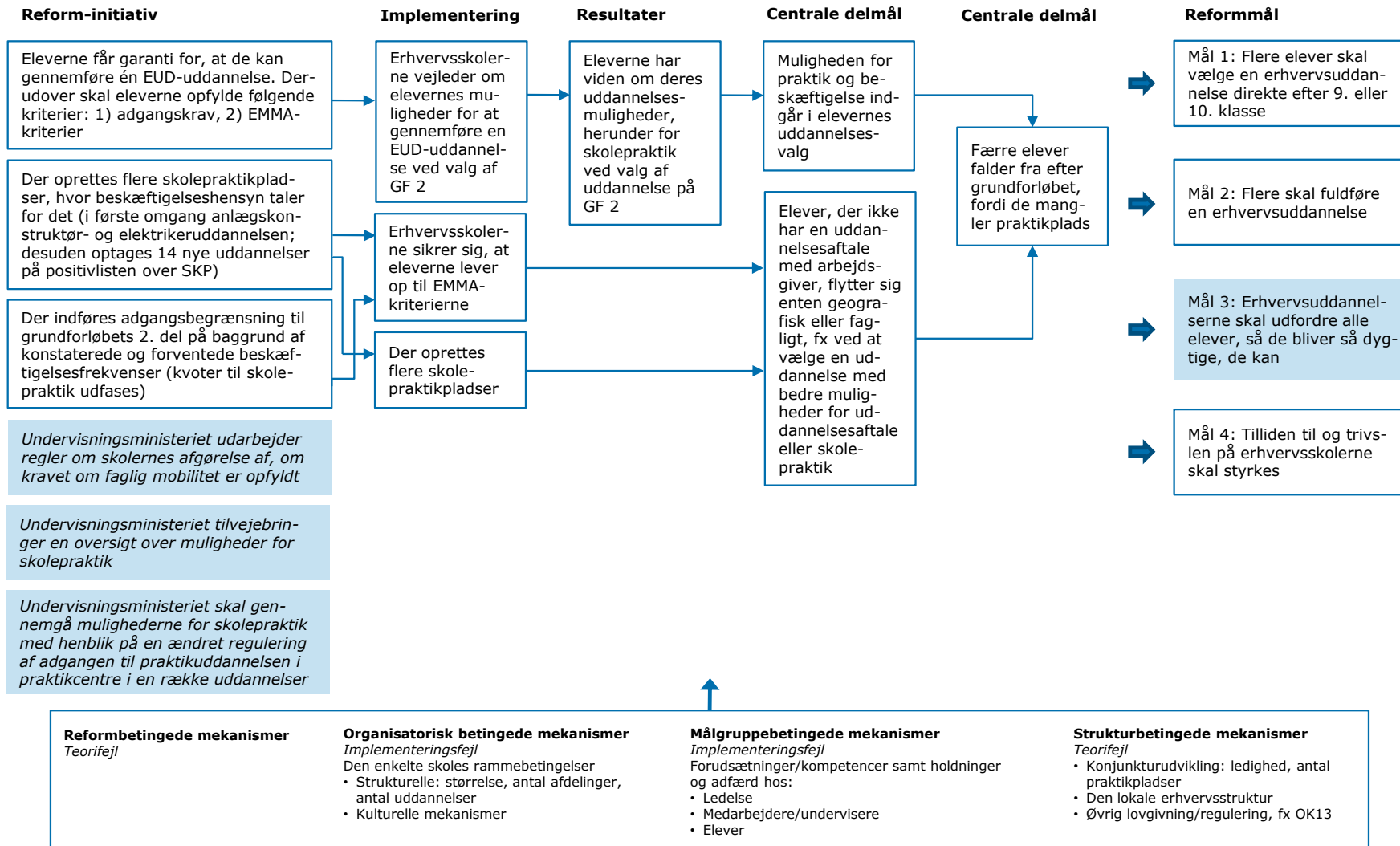
Mere og bedre undervisning

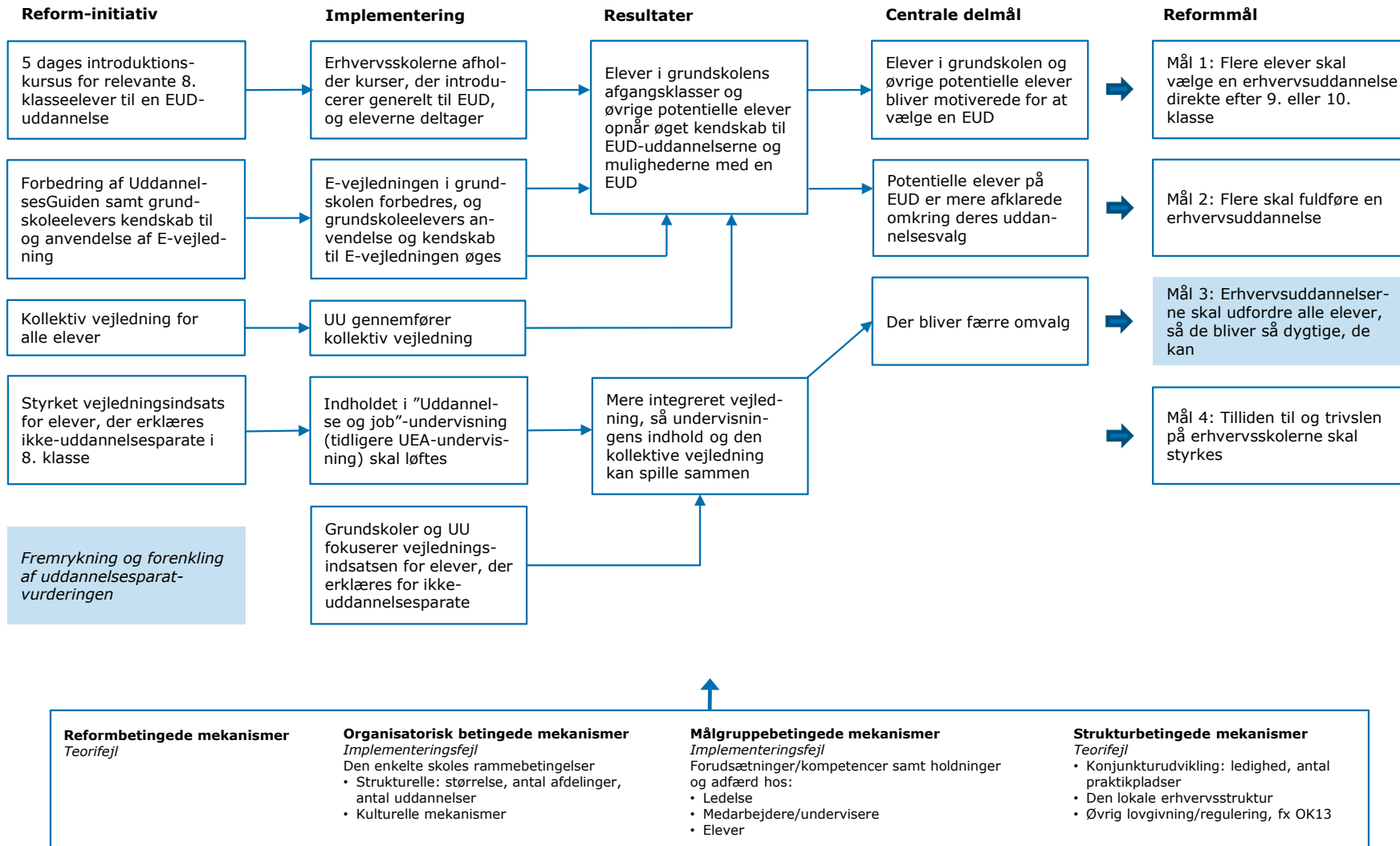
Ny erhvervsuddannelse for voksne (EUV)

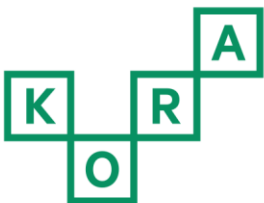

Styrkelse af uddannelsesgarantien

Fokusering af vejledningsindsatsen

**Det Nationale Institut
for Kommuner og Regioners
Analyse og Forskning**

Købmagergade 22
1150 København K
E-mail: kora@kora.dk
Telefon: 444 555 00